

Vefa

Yaz 2026 - Sayı 28
Dergi - Bülten

Dosya Konusu:
Şehirde Yaşamak veya
Şehri Yaşatmak

Arş. Gör. Ahmet AYDIN
Röportaj: Safiyüddin Erhan
ile Şehir Üzerine

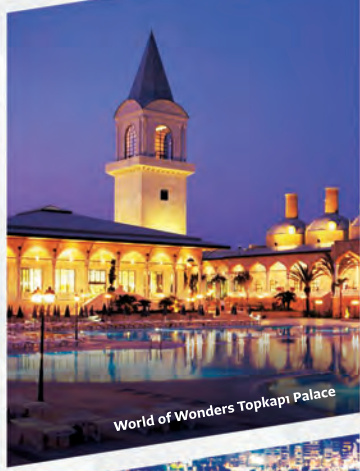
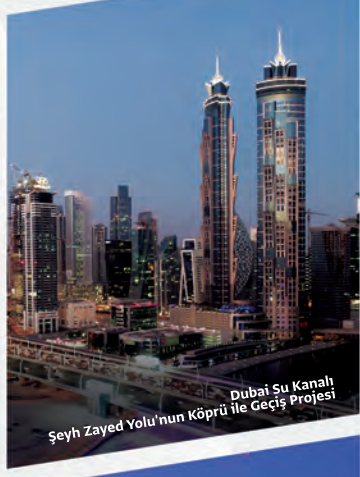
Prof. Dr. Süleyman BERK
Şehirli Olmak ve
Şehri Anlamak

Doç. Dr. Fatih KÖSE
Şehri Yaşatanları Anarak
Şehri Yaşayabilmek

Dr. Öğr. Üyesi Yunus ÇOLAK
Bir Kınalızâde Yorumu Olarak
"Sorumluluk Şehri" Modernitenin
Terk Ettiklerinin Geri Dönüşü

Mehmet Feyzi ÇETİNKAYA
Bir Şehir Küllerinden Doğabilir mi?

Fatma TURAN
Gelenek ile Hakikatin
Ortasında: Mısır

MNG

1962'DEN BERİ, 64 YILDIR TÜRKİYE'NİN HİZMETİNDE!

İlklerin mimarıyız: Tunçbilek, Seyitömer ve Afşin-Elbistan termik santralleriyle Türkiye'nin enerji altyapısına güç kattık.

Lüksü getiren biziz: Ankara ve İzmir Hilton otelleriyle uluslararası otel zincirlerini ülkemize taşıyan ilk özel sektör olduk.

Ankara'nın silüetini değiştirdik: Halkbank Genel Müdürlüğü ve Dikmen Vadisi Kuleleri ile başkent'in ilk gökdelenlerini inşa ettik.

Turizmde öncü olduk: Magic Life Der Club Kiriş ile Türkiye'nin ilk 2000 yataklı 5 yıldızlı otelini hayata geçirdik.

Tematik yaklaşımı başlattık: Topkapı ve Kremlin Palas otelleriyle ülkemizin ilk tematik otellerini inşa ettik.

Türk iş gücüyle dünyayı inşa ediyoruz: 16 ülkede otoyol, demiryolu, baraj, stadyum, su boru hattı, arıtma tesisi, konut kompleksi ve gökdelen projelerine Türk imzası attık.

Dünyanın en büyüğünü yaptık: İstanbul Yeni Havalimanı ile "Dünyanın en büyük havalimanı" unvanını ülkemize kazandırdık.

MNG OLARAK İLKLERİ YAPMAK BİZİM GELENEĞİMİZ.

TÜRKİYE'Yİ DÜNYADA HAK ETTİĞİ YERE
TAŞIMAK İÇİN SONSUZA KADAR
HİZMETİNİZDEYİZ.

MNG
ŞİRKETLER GRUBU

Afsin - Elbistan
Termik Santrali Yardımcı Binaları

Kıymetli Vefa Dergisi Okurları!

İnsan, içerisinde bulunduğu muhitin eseridir. Evlerimiz, sokaklarımız, mahallelerimiz ve şehirlerimiz yalnızca hayatımızı idame ettirdiğimiz fiziki çevreyi değil; düşünme biçimimizi, sosyal ilişkilerimizi ve hayata bakışımızı da şekillendirir. Bu sebeple şehir; mimari veya imar faaliyetlerinin konusu olmanın yanında aynı zamanda kültürün, hafızanın ve medeniyet tasavvurumuzun da merkezinde yer alan bir olgudur.

Bugün şehirlerimiz hızlı bir değişim sürecinden geçmektedir. Nüfus hareketliliği, teknolojik dönüşümler ve değişen gündelik yaşam alışkanlıkları şehir hayatını yeniden biçimlendirirken, şehirle kurduğumuz ilişkinin mahiyeti de farklılaşmaktadır. Böylesi bir dönemde şehirlerin ruhunu ve insanı merkeze alan yönünü muhafaza etmek, geleceğe karşı en önemli sorumluluklarımızdan biri olarak karşımızda durmaktadır. Çünkü şehirleri canlı tutan, onları anlamlı kılan unsur yalnızca binalar ve yollar değil; insanın kurduğu komşuluk ilişkileri, ortak değerler, kültürel miras ve nesilden nesile aktardığı hafızasıdır. Medeniyet tarihimize baktığımızda şehirlerin ilmin, sanatın, ticaretin ve sosyal dayanışmanın merkezi olduğunu görürüz. Camileri, medreseleri, çarşıları, vakıfları ve mahalleleriyle şehirler, insanı yalnızca barındıran değil, aynı zamanda yetiştiren mekânlar olmuştur. Şehir hayatının bu yönünü koruyabilmek, geleceğe aktarılacak güçlü bir toplumsal miras bırakmanın da ön şartlarından biridir.

Bu sayımızda “Şehirde Yaşamak veya Şehri Yaşatmak” başlığı altında şehirle kurduğumuz ilişkiyi farklı veçheleriyle ele alıyoruz. Şehirlerin kültürel hafızasını, dönüşen yaşam pratiklerini, şehirlerin karşı karşıya bulunduğu meseleleri ve çözüm arayışlarını değerli kalemlerin katkılarıyla okurlarımızın dikkatine sunuyoruz. Şehir üzerine düşünmenin, aslında insan üzerine düşünmek olduğuna inanıyor; dosyamızın bu bakımdan yeni ufuklar açmasını temenni ediyoruz.

Bu vesileyle dosya konumuza değer katan yazılarıyla Prof. Dr. Süleyman Berk, Doç. Dr. Fatih Köse ve Dr. Öğr. Üyesi Yunus Çolak’a; şehir üzerine tecrübelerini ve düşüncelerini bizlerle paylaşan Safiyüddin Erhan’a ve röportajı gerçekleştiren Arş. Gör. Ahmet Aydın’a teşekkür ediyorum. Yazılarıyla bu sayımızı zenginleştiren lisansüstü bursiyerlerimiz Ayşe Yılmaz, Fatma Turan, Hatice Ece Erçin, İlknur Öztürk, Şevval Avcı, Mehmet Feyzi Çetinkaya, Latife Alsaadoun, Bahruddin Qanı,

Necmeddin Bilal ERDOĞAN

İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı

İbrahim Kaşgar, Ahmet Hilmi Ermiş, Mehmet Tarık Copur ve Selim Okuyucu’ya; şiirleriyle katkı sunan Ayaz Can, Fatma Beyza Çolak ve Zehra D. Kaşgar’a emekleri dolayısıyla teşekkür ederim.

1990-1999 yılları arasında Vefa Yurdu müdürü, 2000 yılından itibaren ise eğitim danışmanı olarak görev yapan Ömer Aydın Beyefendi’nin vefatı hepimizi derinden etkilemiştir. Kendisine Cenâb-ı Hak’tan rahmet, ailesine, yakınlarına ve tüm vakıf camiamıza sabır ve başsağlığı diliyoruz. Geçtiğimiz aylarda ebediyet alemine uğurladığımız kurucu üyelerimiz arasında yer alan Hafize Ayşegül Özal ve Mehmet Mustafa Açıkalın’ı da rahmet ve şükranla anıyor, aziz hatıralarını hayırla yâd ediyoruz.

Her sayımızda olduğu gibi dosya konumuzun yanı sıra Vakfımızın farklı birimlerinde gerçekleştirilen çalışmaları, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitemizdeki güncel faaliyetleri ve Mezunlar Derneğimize dair gelişmeleri de okuyucularımızla buluşturuyoruz. Şehirlerimizin hafızasını, ruhunu ve insanî değerlerini koruyabildiğimiz; daha yaşanabilir, daha güçlü ve daha anlamlı şehirler inşa edebildiğimiz bir gelecek temennisiyle..

Selam ve muhabbetle.

Röportaj: Safiyüddin Erhan ile Şehir Üzerine <i>Arş. Gör. Ahmet AYDIN</i>	4 - 11
Şehirli Olmak ve Şehri Anlamak <i>Prof. Dr. Süleyman BERK</i>	12 - 15
Şehri Yaşatanları Anarak Şehri Yaşayabilmek <i>Doç. Dr. Fatih KÖSE</i>	16 - 23
Bir Kınalızâde Yorumu Olarak “Sorumluluk Şehri”: Modernitenin Terk Ettiklerinin Geri Dönüşü <i>Dr. Öğr. Üyesi Yunus ÇOLAK</i>	24 - 30
Medine’den Medeniyet’e Şehir’den Yalnızlığa <i>Hatice Ece ERÇİN</i>	31 - 33
Bir Şehir Küllerinden Doğabilir Mi? <i>Mehmet Feyzi ÇETİNKAYA</i>	38 - 39
Adaletin Bir Göstergesi: “Şehir” <i>Mehmet Tarık COPUR</i>	42 - 43
Gelenek ile Hakikat Ortasında: Mısır <i>Fatma TURAN</i>	54 - 55
Bülten Eğitim ve Kültür Müdürlüğü	70 - 73
Bülten Yurtlar	75 - 85
Bülten İlim Yayma Ödülleri	86 - 91
Bülten Sabahattin Zaim Üniversitesi	95 - 99

Vefa

Yaz 2026 - Sayı 28
Dergi - Bülten

İlim Yayma Vakfı Adına
İmtiyaz Sahibi:
Necmeddin Bilal ERDOĞAN

Yazı İşleri Müdürü:
Osman YILMAZ

Yayın Yönetmeni:
Osman YILMAZ

Editör:
Melih Sadık KÜÇÜKER

Yayın Kurulu:
Abit BALİN
Osman YILMAZ
Mehmet Ali YAFEZ
Abdullah ARSLAN

Katkıda Bulunanlar:
Abdulkadir ÜNAL
Mustafa ÖZTÜRK
Osman ACUN
Gönül PARTALCI
Muhammed Ali AKARSU
Muhammed ZENGİN
Ömer BAŞBUĞ
İsmail ÇILGINOĞLU
Ahmet Sefa KIRATİK
Ömer Faruk YAMAN
Muhammed İkbâl TUZCU
Nurullah POSLU
Ahmet ÖNCEL
Mehmet Selim OKUYUCU
Serhat PEYNİRCİ
İskender Erol KAMBEROĞLU

Kapak Tasarımı:
Erva SALİHOĞLU

Dergi Tasarımı ve Uygulama:
Alaaddin ŞAHİN

İletişim:

Molla Hüsrev Mah. Akıfpaşa Sk.
No: 6-12 34093 Vefa, Fatih - İstanbul
0212 511 22 90
vefadergisi@iyv.org.tr

www.iyv.org.tr

[@](#) [t](#) [f](#) [in](#) [v](#)
/ilimyaymavakfi

Vefa Dergisi, İlim Yayma Vakfı tarafından senede iki defa yayınlanan bir dergi-bültendir.

Yazılardaki üslup ve hukukî sorumluluk yazarlara aittir.

Röportaj: *Safiyüddin Erhan ile Şehir Üzerine*

Arş. Gör. Ahmet Aydın
İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi
Doktora Öğrencisi

Efendim, Bursa’da bir vakıf külliyesi içerisinde Numaniye Tekkesi’nde dünyaya geliyorsunuz. Bursa’yı idrak etmenizde içerisinde doğduğunuz muhitin nasıl bir tesiri oldu? Anlatabilir misiniz?

Evet, tabii muhit çok mühim. Evvelemirde, bugün nebatat dahi ağaçlar dahi birbirlerine aşılacağı zaman daha iyi bir meyve veren ağaçtan aşı yapıyoruz. Aynen bunun gibi insan da insandan aşılıyor. Meşhur bir şiir var, tasavvufi bir şiir: “Ademi bul, Adem ile Ademi ara, Adem ile Adem ol” şeklinde. Dolayısıyla insanlık; insandan, insan olabilme hassasiyeti olan ve hassas olan insanlara böyle geçiyor. Kıymetli bir şahsiyeti pek çok insan müşahede etmiş olabilir ama ona özenen, onu takip eden, onu takdir eden, ona benzemem gerektiğini idrak eden kişi sayısı maalesef az olabiliyor. Dolayısıyla zaten tabiatla da elmas da, kömür de menşei itibarıyla sıkışmış karbondan oluyor; fakat elmas az, kömür çok, işte bunun gibi.

Büyüklerimiz tabii diğer dergâhlarla veya dergâhlarla münasebeti olan şahıslarla irtibatlarını devam ettirdikleri için buraya da hala dergâh ve usul görmüş insanlar gelir giderdi. Biz de çocukluk yaşlarımızda onları gördük, onları tanıdık, onların sedalarını, tavırlarını işittik. Birbirlerine selamlaşmalarını, birbirlerine olan muhabbet tarzlarını, hitap tarzlarını dinledik. Haliyle bunlar hem hafızamızda hem gözümüzde kaldı. Mesela bize yakın semtte olan Seyit Usul Dergâhı’nın şeyhi Ali Haydar [Ulusoy] Efendi bayram namazlarında gelirdi. Bize bayram harçlığı verdiğini böyle hayal meyal hatırlıyorum. [19]60 veya öncesiydi. Bendeniz [19]54’lüyüm tabii. Demek ki beş on yaşlarında bunları hatırlamışım. Sonra tabii muhit itibarıyla *Miraciyye* heyetini, amcam İstanbul’dan buraya, senede bir de olsa getirir. O heyetin tabii çok farklılığı ve seçkin olması da çok mühimdi. O şahıslar buraya senede bir kere de gelseler, onların geleceği günü böyle derler ya, iple çekmek... Onlar geldikleri zaman yolda okurlar, girerken okurlar, çıkarken okurlar. Bütün sarf ettikleri sözler hep Evliyaullah nutkuydu. Kulağımda hep onların terennüm ve nağmeleri var. Dolayısıyla onlardan işittiğim *Miraciyye*’nin nağmeleriyle hafızam şekillenmiş. Mevlevî âyinlerini daha sonra banda alıp dinlemiştim. Hep kulağım bunlarla şekillenmiş. Dolayısıyla bir şahsın ebeveyninin, muhitinin kim olduğu çok mühim. Buldukları haneye kimi getiriyor, kimi götürüyor? Bizi birlikte götürdüğü zaman kimlerle buluşturuyor? Bunlar çok mühim. Yani bizim dünyaya gelmemize vesile olan büyüklerimiz eski ecdadının da dergâh mensubu olduğunu unutmamışlar. Unutmayıp onların kültürünü hala yaşatan ve yaşayan kimselerle birlikte olmuşlar. Onların hayatını bizle dolaylı olarak buluşturarak tattırmaları bizim de haliyle hafızamızın, hislerimizin teşekkülünde büyük tesiri olmuş kanaatindeyim.

Efendim, siz şehirle kurulan münasebeti bir içerisinde bulunma halinden ziyade bir süreklilik olarak tarif ediyorsunuz. Bu ayırmadan bahsedebilir misiniz? Şehirde süreklilik nasıl tesis edilir?

Şehirler deyince Saadettin Ökten Bey’in bir teşhisini hatırlıyorum: “Eski tarihi şehirleri zirâi toplumlar kurmuşlar. Bugünkü zamanımızın modern şehirlerini de, bugünkü çağın sanayi toplumları kurmuş” şeklinde bir kanaat beyan ediyordu ki çok haklı. Eskiden tabii farklı bir hayat vardı, mütevazi bir hayat vardı. İnsanlar bulduğuna kanaat ediyordu. Bulduğuna yerin dışında olup bitenleri seyahat ederek veya bugünkü bir televizyon, matbaa vesaire takip etmesi mümkün değildi. Bulduğuna razı olmak ve bulduğuna kanaat etmek gibi bir hassa vardı. Şimdi bu böyle olunca büyüklerinden nakil aldığı öğeneğin, geleneğin ve emvalin, biriken değerlerin tesiri altında şekilleniyordu. Her şey, ahlakı, tercihleri, talepleri, tamahları da böyleydi. Dolayısıyla şunu isterim, bunu isterim imkânı yoktu. Bugün dünyanın öbür ucunda bir şey oluyor, bir şey gösteriyorlar, hoşta gidiyor. Ben bunu niye edinmeyeyim ki diye arzu eden heyecan sahipleri var. O zaman böyle bir şey yok. Dünyayı belki de oturdukları yerden ibaret sanıyorlardı. Göçler bu kadar değildi. Bir şehir orayı kim kurduysa, kim yaşıyorsa onların bilhassa dini inançlarının, ahlaklarının, tercihlerinin, milli, kültürel, ananevi değerlerinin onlara verdiği telkinle şekilleniyordu. O şekillenme içerisinde dünyaya gelen yeni nesiller de büyüklerinin kültürünü bu şekilde daha kolay birikmiş bir şehir arşivinden alma imkanını buluyordu.

Şehir kendine has yani onu vücuda getiren kendi orijinal halkımı kaybettiği zaman yani hicretlerle, muhacirlerle gelenlerin haliyle... Orada onlar, o şehri ihyaya gelmiyorlar. O şehrin imkanını kullanarak

kendilerini, hayatlarını kurtarmaya geliyorlar. Dolayısıyla bu göçlerde hariçten gelenlerin şehri kurtarmak veya şehrin ananevi geleneğine, göreneğine, kültürüne, mimarisine, yerleşimine, hayat düzenine öyle çok saygılı olayım diye bir heyecan duymaları hele zamanımızda hiç mümkün değil. Değil civar köy ve kasabalardan göç, şimdi dış memleketlerden de göç başladı zamanımızda. Dolayısıyla her şeyin böyle birbirine karıştığı bir yerde artık orası şehir olmaktan çıkıyor, acizane kanaatim toplama kampına dönüyor. Her yerden, her milletten işte hayatını devam ettirmek mecburiyette kalan, zora düşmüş insanlar var. Bunların ne kendi kültürüyle meşgul olacak hali var, ne gittiği yerin kültürüne ve onun birikmiş değerlerine saygılı olup onun ihyasına katılma gibi bir heyecanı var.

Bütün bunlar muvacehesinde, Bursa tabii Devlet-i Osmaniye'nin dibacesi, ilk kaynağı, neşet ettiği, kurulduğu yer. Böyle olduğu halde bugün öyle çok büyük bir şeyi barındıramıyor. Ancak abide bir mimarisi var. Kalabilmiş bazı eserler var. Onları da tamirle tabii ilk günkü şekillerini bugün korumuyor. Zaten burada altı tane Osmanlı padişahı var. Onların külliyelerinden sonra Edirne'deki payitaht İstanbul'a taşınsa bile Edirne'ye hala eser vermeye devam etmiş İstanbul'da ikamet eden Osmanlı padişahları. Fakat mesela Bursa'da bu olmamış. II. Murat buradan Edirne'ye naklettiği zaman payitahtı, ondan sonra bir daha dönüp burada bir selatin eseri yok. Sadece tekrar tamir olan, yeniden yapılan Emir Sultan Hazretleri Camii 1219 hicri olarak III. Selim zamanının

kitabesini de üzerinde taşıyor. Onun dışında klasik abidevi selatin mimari kendini burada klasik haline korumuş olmuş. Onun dışında böyle paşaların, beylerin yaptırdığı öyle çok büyük eserler de yok. Belli mütevazi mahalle mescitleri var. Dolayısıyla biraz klasik arşivini Bursa muhafaza etmiş. Bir büyük farkı var. İstanbul'da bazı camilerin hazirelerinde padişah türbeleri var fakat burada Muradiye'de adeta bir imparatorluk türbesi var. Daha sonra vefat edenlerden de buraya, yani payitahtta İstanbul'a Edirne'ye taşınsa bile, buraya naklolan ve türbeleri yapılan, klasik bir Osmanlı türbeler arşivine sahibiz Bursa'da, İstanbul'dan farklı olarak.

Efendim, tarihî yapıları muhafazanın yeterli olmadığını, onların içinde yaşatılması gerektiğini ifade ediyorsunuz. Bu iki yaklaşım arasındaki temel fark nedir?

İlk yapıldıkları devri düşünelim. Bir ihtiyaca binaen bir şey yapılır. Süs olsun diye yapılmaz. Dolayısıyla ilk yapılış tarzı neyse aynen kullanılmış olsa asliyetini daha kolay korur. Fakat zamanımızda bazı şeyler mesela lağvoldu. Türbeler kapatıldı. Tekrar yeni türbe yapılmadı. Medreseler kapatıldı. Dergâhlar kapatıldı. Dolayısıyla bunların arkası gelmedi. Bunlar orijinal yapım şekilleriyle kullanılarak zamanımıza gelmedi. Ancak bazı camiler bir kısım tamirlerle

değişikliğe uğrasa da zamanımıza gelebildiği kadar gelmiş. Diğerleri ise kullanımına hatta yasaklanarak ortadan kaldırıldığı için orijinal kullanım şekillerine gelmedi. Bir şey tabii niçin yapıldıysa aynı şart ve özelliklerle kullanılırsa asliyetini koruyarak zamanımıza gelir. Mesela eskiden camilerde elektrik teşkilatı yok, elektrik icad olmamış, kalorifer yok. Şimdi bu teşkilatı dahi bu eserlerin içine sokarken eserler yıpranıyor ve hırpalanıyor. Biraz şekline müdahale ediliyor. Anlatabiliyor muyum? Kullanım şekli çok önemlidir. Evvela niçin vakfedilmiş? Ne gayeyle vakfedilmiş? Aslında tabii vakfiyedeki gayelerine de hukuken uymak aslında mecburi bir hakikattir. Fakat buna ne kadar riayet edilebilmiş? Bir hayrattan olan bir medrese bugün vakıflar idaresi tarafından başkalarına değişik amaçlarla kullanmak üzere kiraya dahi verilebiliyor. Bu tamamen vakfediliş hukukuna aykırı, hukuksuz bir şey ama bugünkü idare bunu yapabiliyor. Dolayısıyla bir de böyle kaybımız var. Yani çağlar değiştikçe müesseseler kapanmış veya kaybolmuş, talibini yitirmiş, haliyle kullanım şekli kaybolduğu için orijinalitesini kaybetmiş çok eser var. Sadece Bursa'mız için değil bu bütün memleket sathında böyle olduğu kanaatindeyim.

Efendim, ahşap mimarinin terk edilmesini sadece teknik bir değişim değil, bir kültür kaybı olarak da değerlendiriyorsunuz. Bu durum şehir kimliğini nasıl dönüştürüyor?

Evet, çok mühim. Bu ahşap mimari deyince şimdi kuruluş devrinin ilk hükümdarları, onlar sultan diyelim, padişah diyelim, hatta ilk iki şahıs Osman Gazi ve Orhan Gazi diye anılıyorlar. Eski kayıtlarda da birçok yerde böyle gazi olarak anılıyorlar. Daha sonra biz son padişaha kadar bütün hükümdarları padişah unvanıyla ana gelmişiz. Onlar şehrin muhkem yerlerine böyle külliye yapıyorlar. O külliyelerin arası tabii halkın kendilerine ikamet olarak yaptıkları hanelerle birleştirilerek şehri vücuda getirmişler. Bunlar umumiyetle ahşap. Ahşap mimarinin tabii statik bir kıymeti de var. Sıhhi bir ciheti de var. Ahşap denen şey, işte topraktan neşet eden canlı bir meta. Taş ise öyle değil. Taş dahil belki her nesnede canlılık var ama taşın canlılığı ile haliyle ağacın canlılığı bir değil. Dolayısıyla bunların ahşaptan yapılmış olması evvela sıhhate uygun. Bir de ayrıca konstrüksiyon tabir ediyorlar şimdi bugünkü yeni mimari tabirler itibarıyla. Kendi içerisinde bir hususi iskelet dokusu var, ahşap yapının.

Şimdi bugün mesela bir otobüs düşünelim, taşlık yolda gitse bile sarsılsa da dağılıp dökülmez. Neden? İçerisinde onun bir bağlantısı var, kaynağı, perçini var. Aynen bunun gibi eski ahşap mimarimiz de böyle. Dolayısıyla hareket-i arza daha mukavim. Payanda sistemi var. Bugünkü beton yapılarda payanda sistemi yoktur. Kolon ve kiriş vardır. İlave olarak perde koydular. Fakat ahşap mimarimizde onda olmayan payanda ve aradaki çatki dolgu sistemi olduğundan dolayı sarsıntıya tahammüllü. O bakımdan bu mıntıka, bilhassa Bursa'mız ve diğer bunun civarında da biraz -fay hatları diyorlar ya şimdi- hareket-i arzın bazı zaman zuhur ettiği bir alanda kurulmuş şehir olduğu için, bir de bunu düşünmüş eskiler. İnsan hayatı tabii ki kıymetli. Bir anda gelen bir şey bu haliyle. İnsan yağmur bulutlarını gördüğü za-

man hazırlık yapar ama bu hareket-i arzın ne zaman zuhur edip ne yapacağı belli değil. Dolayısıyla dikkatli ve tedbirli veya temkinli hareket etmişler. Arazinin, coğrafyanın yapısına uygun binalar inşa etmişler. Eğer doğru bakılırsa, biz bunu denedik, şimdi sizin de başlangıçta andığınız yapı, içerisinde bulunduğumuz yapının başlangıcı, yani yaşı 223 senelik. Yani dikkat edilirse, iyi seçilmiş ve doğru tatbik edilmiş bir ahşabın ömrü sınırsız. Onun sağlığına ve çürümesine, doğru vazife yapması için gerekenler yapıldığı zaman, evet bu sınırsız ömürle insanlara uzun seneler hizmet etmesi mümkün. Bir de bir başka tarafı daha var. Bugün ahşap mimarının zamanımızda devam etmemesinin sebeplerinden biri de eskiden bizim mütevazı bir hayatımız vardı. Yani bulduğumuzla kanaat ediyorduk. Benim işte annem, babam, dedem bu hanede yaşamış. Bu hanenin ahval ve şartlarını kendilerine uygun görmüşler. Ona tahammül ettiği gibi ve onun şartlarına bir de kanaat etmişler. Daha çoğunu istememişler. Onların istemediği bir şeyi benim istemem bana yakışmaz. Eğer onların devamıysam onların razı olduğu hayata benim

de razı olmam gerekir diye bazı hisler... Baba ocağı diyerek, bir kısım bu haneleri yaşatmış. Nesilden nesle bir ailenin kullanıldığı bazı evler, konaklar kalabildiği kadar kalmış. Hatıralar da kalmış, eşyalar da kalmış. Kütüphanesi, arşivi varsa onlar da kalmış. Anlatabiliyor muyum? Dolayısıyla o binada dünyaya gelen evlatlar, çocuklar, yeni nesillerin gözünü açtığı zaman kendisine, ailesine ait bir hafıza bulmuş. Tarihi şehirdeyse, tarihi şehrin hafızasına ait de bir birikmişlik bulmuş, anlatabiliyor muyum? Bu aslında şahsiyet imarı, bekası ve inşası için çok mühim bir malzeme.

Bazen bir şahıstan işitiyorum ilk mektebi şu şehirde, orta mektebi burada, liseyi şurada... Neden? Pederi şimdi mesela memur. İkide bir de bir yerlere tayin olmuş. Onlar da göçebe gibi şehir şehir gezmişler. Hane mefhumu kalmamış, bir de yuva diye bir mefhum var. Mesela kuş yuvaları, göçmen kuşlar var. Çok uzaklara gidiyorlar, tekrar döndüğü zaman o yaptığı yuvayı buluyor. Bize bazen bir adres veriyorlar, o adresi bir daha bulmakta zorluk çekiyoruz. Fakat kuşlar bunu nasıl buluyor? Bir de dikkat

ettiğim bir şey daha var. Mesela bu zeytin ağaçlarımı budarken görüyoruz, ağaçlara yuvalar yapmışlar. Her kuşun yuva yapma şekli farklı. Bir kuş boş bulduğu diğer başka bir kuşun yuvasına yerleşmiyor. Ademoğlu bu hassasiyeti de kaybetmiş. Şimdi bu zamanda bir mekân edinebilmek de çok mesele ve çok fiyatlı. Dolayısıyla kesesine uygun bir şey bulayım, aman başını sokayım diye ne üslup arıyor, ne komşu ne başka bir şart. Aman kapağı atayım da nerede ne bulsam diye bu duruma düşmüşüz. Haliyle bugün bizim bu şartlarda mekân kültürü diye bir şeye hassasiyet göstermemiz, devam etmemiz hayal görünüyor. Dediğim gibi selatin külliyeler arasındaki mahallelerde teşekkül eden o mütevazı evlerinde yaşayan halk, bahçeli evlerindeki -eskiden bahçeden bahçeye ara kapılar varmış, ev halkı sokağa çıkmadan öbür komşusuna geçme imkânı dahi varmış- böyle birlikte tesanüt ile tanışarak ve bilişerek birbirinin halinden haberdar olarak yaşanan bir toplu müşterek hayat tarzını da dolayısıyla o şehir bu kültürü kendiliğinden içinde yaşayanlara telkin edip hazırlamış olmuş. Bugün bu yok. Bir rezidans var.

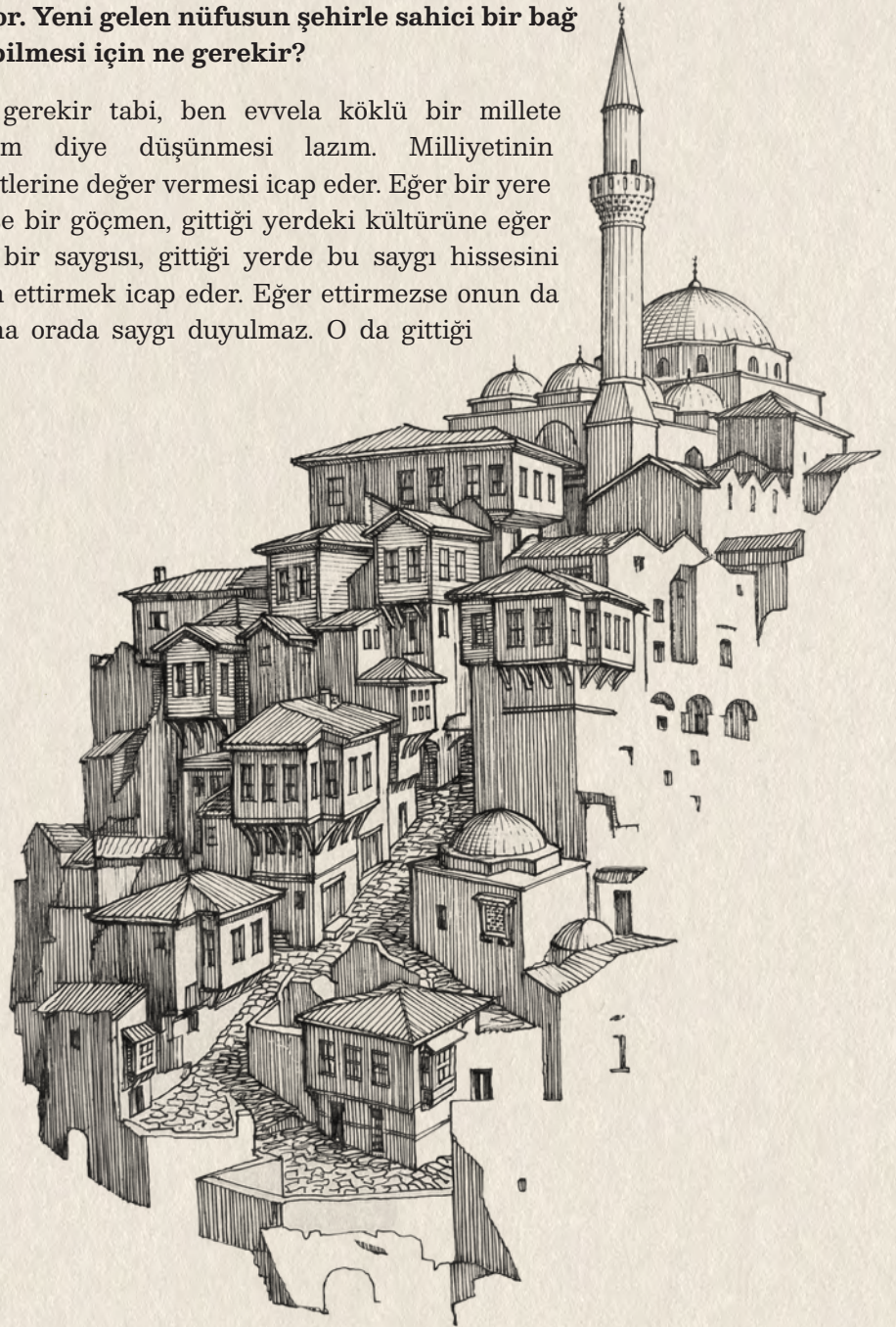
Alt katta, yanında kim oturuyor? Kimse kimseyi bilemiyor. Kimse kimseyle selamlaşamıyor bile başına bir iş açılır endişesiyle. Bu hale gelmişiz. Böyle olursak millet vasfımızı bile kaybedebiliriz. Bizi bir araya getiren şey en büyük unsur inançlarımız. İnançlarımız da biraz tarumar olmuş. Onlar da zedelenmiş. Hafızamızda bazı şeyler var, işte ilmihaller, elif be cüzleri, hatimler vs. ama bunlar her zaman her şeyi ihya etmiyor. Alışmışlıkların ötesinde bir insanî ve ebedî istikbalimize ait çok büyük bir kültür, inanç kültürü, onun tabii doğru anlaşılıp doğru takip edilip, doğru devam edilmesi. Bir de tabii doğru yerlerden alınması. Ahşap mimariden girdik, buraya geldik.

Bir de ahşap mimarimiz de tabii çok zengin. Her devirde üslup değişmiş. Şimdi andığımız İsmail Efendi'nin bir tabiri vardı. İstenen sanatkârlar bir sanat eserini, padişahın zevkini gözetip hazırlayıp sunarlar. Padişah da bunu tasdik eder, kabul görürse o üslup revaç bulur. Evvela padişahların, hükümdarların yaptırdıkları yapılar da o sanat üslubu görülür, yayılır. Yayıldıktan sonra bu yayılma fertlere kadar intikal eder. Bir camideki mimari değişiklik evin her şeyine de tesir edip mimarisindeki o farklılıkları aksettirebiliyordu. Bir de kopya değil. Nasıl ki her bir insanın parmak ucu farklıdır diyoruz ya doku meselesi, aynen böyle. Eski sanatkârlar bir yaptığını bir daha yapmamış. Ne kadar yapı yapıldıysa hiçbiri birbirine benzermez. Hepsisi birbirinden farklıdır. Bu kadar yüksek bir sanat ve icra kabiliyetine sahip eski sanatkârlar, bugün böyle değil. Kooperatif binaları diyorlar, bir proje hazırlıyorlar, düğmeye basınca bütün şehirlere anında elektronikten o mimari gidiyor. Yanlıssa, bir de yanlışlar da taşıyor. Eskiden

bari yanlış taşımayalım diye bir karakter vardı. Şimdi yanlış yanlış, bir o düğme aynı yanlış her yere çok daha rahat taşıyor. Velhasıl biz ahşap mimarimizi ve evlerimizi kullanamadığımız için, kullanmaktan mahrum kaldığımız için onların kaderini, kıymetini bilmemekliğin cezasını da çekiyoruz. Bir de tabii ahşap malzeme meselesi. Artık bütün malzeme betona göre hazırlanıyor. Her zaman istediğiniz ahşap malzemeyi bulmanız zor. Devamlı yapılmadığı için usta çırak irtibatı kalmadığından onları inşa edecek, tamir edecek ehil erbap kimse de kalmadı. Her eli keser tutanın işi değil bu. Zaten eliyle çalışmak isteyen tipler de artık azaldı. Suriye'den şuradan buradan kimselerle çalışıyoruz. O da tabii pek sıhhatli olmuyor. Dolayısıyla yani mekân kültürümüzü devam ettirebilecek takatımız şu an düşük.

Efendim, göçlerle birlikte şehirlerin kültürel hafızasının zayıfladığını müşahede ediyoruz. Şehirlerimizde birkaç göbektir aynı mahallede yaşayan şehirli insanı bulmak artık çok zor. Yeni gelen nüfusun şehirle sahici bir bağ kurabilmesi için ne gerekir?

Şuur gerekir tabii, ben evvela köklü bir millete sahibim diye düşünmesi lazım. Milliyetinin kıymetlerine değer vermesi icap eder. Eğer bir yere gittiyse bir göçmen, gittiği yerdeki kültürüne eğer varsa bir saygısı, gittiği yerde bu saygı hissesini devam ettirmek icap eder. Eğer ettirmezse onun da şahsına orada saygı duyulmaz. O da gittiği

yere hem muhitine hem kalabilmiş değerlerine, şahsiyetine saygı duymazsa iki türlü aşınma olur. Ve çoğunlukla göçmenlerin eline geçtiği zaman artık o tarihi şehrin girişteki sadece levhası kalır. Böyle bir meselemiz var.

Günümüzde tarih yapılarının restorasyon faaliyetleri yarım asır önceye göre artarak devam etmiş gözüküyor. Sizce bir yapının ihya edilmesi ile restore edilmesi arasında nasıl bir fark vardır ?

Evet, restorasyon yabancı bir kelime. İhya, herhalde hayatiyetini devam ettirmek veya artırmak niyetiyle yapılan teşebbüslere biz bunu söylüyoruz. Hay, hayatiyetten geliyor ihya kelimesi. Restorasyon ise teknik bir tabir. O da gerçi, çok uzak bir şeydir. Re, o da hayat vermek. Reaktifte deniyor ya, yeniden o da hayat vermek, yeniden çalışır hale getirmek manalarına geliyorsa eğer, o da aşağı yukarı aynı şey. Yani kullanım için hayatiyetine ilavede bulunmak, tamirler yapmak, takviye etmek, yıpranan yer varsa onu, binanın şahsiyetini bozmadan değiştirmek şeklinde anlıyoruz. Kanaatimce böyle. Fakat şu mesele, Az evvel de andığımız gibi eski sanatkarlar yanında çirak gelir, çirak ondan öğrenir. O sanat zinciri kopmaz, o ona öğretir, o ona öğretir, böyle giderdi. Sanat eserleri bilhassa zor yıllarda, Balkan Harpleri değil mi? Dünya Muharebesi, Çanakkale, Milli Mücadele, bütün bu çarpıntılar esasında ne idare, ne insanlar ve başka sanat eserleri yapmaya fırsat bulamamışlar. Hayatta kalma mücadelesi veriyor o zaman bütün memleket, bütün millet. Ha-

liyle ustalar çalışma imkânı bulamadığı için, yeni binalar yapılma talebi olmadığı için çirak da yetişememiş. Bizim zamanımızda bu üsluba vukufu olan insanlar pek kalmamıştı. Bizim teşebbüs ettiğimiz, başladığımız [19]60'lı yıllarda çok azdılar veya çok ileri yaştaydılar. Onların yanında da ciddi çiraklar yetişmediği için bugün o zincir koptu. Dolayısıyla bizim bugün mimarimizi tanıyarak ve onun farklarına saygı duyarak devam ettiğimizi söyleyebilmemiz çok güç. Zaten aranmıyor da. Bugün mimari fakülteler her sene sayısız mezun veriyor. Sınıfı geçme notu alıyor talebeler, işte dört sene falan mezun oluyorlar ama mimar olabiliyorlar mı? Bunu üniversite muallim kadrosuyla da konuştuk, onlar da mimar olabiliyorlar diyemediler. Mimar, imar eden demektir. Evvela ortaya bir eser koyacak, o eseri koyan şahsı mimar edecek. Emeği ona bir vasıf kazandıracak. Ortaya bir şey yapmamış ki sadece bir şekilde derslerini, not almasını becerip mezun olmuş. Böyle mimar üretmekle bir memlekete bir mimari hassa kazandıramayız. Bilakis bu mimariye çalışarak kendini hazırlamayan kimselerin eline teslim ediliyor eski mimari eserler. Onların da vukufu olmadığı için bunlara bilerek veya bilmeyerek zarar veriyorlar. Aslında bunlara karar verecek heyetin içerisinde kalabilmiş ise eski sanatkarların olması lazım. Ne yapılacağını, yapılmayacağını onlara sorup danışmaları lazım. Fakat bugünkü prosedür öyle değil. Bir mimar imzası her şeye yetiyor. Dikkat ediyorum, İstanbul'da mesela bazı büyük külliye tamir oluyor. Orada levha var. Yüklencisi iş veren, bitiş tarihi, en altta şantiye şefi Ayşe, Fatma diye küçük hanımların isimleri var. Bazıları ile münasebet kurdum, tanıyayım dedim, ettim. Şimdi orada tabii mevzuat geliyor, herhalde bir mimar bulundurması gerekiyor. İş tekeffül eden, müteahhitin. Ve oraya alını şanlı böyle çok yüksek maaş verici bir mimar getiremeyeceğine göre... Dosyada mevzuatı tamamlamak için oraya mimar diplomalı bir çocuk koyuyor. O bütün yapıya nasıl hâkim olsun? Gelen, giden, çalışanlar malzemeler. Maziye ait bir tecrübesi de yok. Gelen giden malzemenin kaydını tutabilir. Başka bir şey yapamaz. Efendim işte ben şurada restorasyon kursu gördüm. Yok efendim bu kursla murla olacak şey değil. İçin içerisinde erimek lazım. Mesela şimdi derler ki ocakta da bir hanım tencere açıp komşuya gitse olmaz. Ocakta yemekle beraber pişecek. İş de insanları pişirir. Yapı da böyle. Oradaki mimari hassalara saygı duyan bir genç, onun içerisinde eskiyerek yani kendinden fedakârlık ederek, kendinden, canından, gençliğinden harcayarak oradan bir şeyler kazanabilir. Versin ki bir şey alabilsin, hiç vermeden idarenin verdiği kâğıt üstündeki mimari diplo-

ma ile bir memleketin mimarisi teşek-
kül edemiyor. Zaten bugün Türkiye
Cumhuriyeti'nin kendine mahsus bir
mimarisi diye bir şey yok, aranmıyor
da. Herkes serbest, mimar unvanın-
daki kimseler serbest binalar vücuda
getiriyorlar ama onlar yapı sanayi ve
yapı endüstrisidir, mimari eser değil.
Bunu birbirinden ayırt etmek lazım.
Mimar ne zaman lazım? Ayasofya
gibi ciddi bir eser yapacağımız zaman
mimar lazım. Var mı öyle bir niyeti-
miz? Yok. Yoksa mimara da ihtiyaç
yok. Ama her sene mezun veriyor. O
da ayrı bir garabet.

**Efendim, bugünün insanı için so-
rarsak, bir kişi gündelik hayatın-
da şehirde hayatını idame ettiren
birisini olmaktan çıkıp, şehri yaşa-
tan bir kimseye nasıl dönüşebilir?**

İşte evet, az evvelki cümlemizin içe-
risinde bunun meramını herhalde
arz edebildik. Yani, şehrin yaşaması
gerekliyor diye bir his içerisinde, de-
mek ki o şehirde bir değer var. Değer-
li olan bir şey, farkı olan şey yaşatılır.
Farkı olmayan, kıymet ifade etmeyen
bir şeyin yaşatılması diye bir kaygı
zaten olmaz. İşte o farkı gören, o fark-
tan haberli olan, hatta o farkın vücuda
gelmesine sebep olmuş şahsiyetlerin
eğer torunlarıysa, torunları değilse
bile o farkın farkında olanlar tarafın-
dan şehir idare ediliyorsa, o zaman
o şehrin şahsiyetini korunabilir. Ya-
şayanlar da o şehrin şahsiyetinden,
kendi şahsiyetlerine aktarmada bu-
lunabilirler. Bununla alakalı güzel bir
makale okudum. Bir mimar bey yaz-
mış, haklı. Buradan bir heyet gitmiş
Fransa'da Besançon diye bir yer, orayı
gezmişler. Onları gezdiren rehber ha-
nıma memnuniyetlerini ihsas etmiş-
ler. "Aman" demişler, "buranın bölgesi
ne kadar başarılı, bu şehri bu şekil-
de, aslıyla muhafazasını sağlayıp..."

"Ooo!" demiş, yaşlı hanım "Biz öyle
bir şehrin istikbalini son derece
genç, cahil bir belediye başkanına
falan bırakır mıyız? Bizim bura-
da şehirler, o şehrin, o merkezin,
kasabanın neyse yerli halkı olarak,
orada çok ileri yaşta kalmış, şehri
tanıyan belli bir heyet tarafından
idare edilir. Belediyeler su, elekt-
rik, kanalizasyon vesaire bu gibi
şeylerin tamiriyle meşgul olur."
demişler. Dolayısıyla o şehrin kıy-
metinden haberli insanlara şehir
terk edilmeli. İcab-ı siyaset, hiç
alakası ve mesleği olmadığı halde,
yarın seçimi kazanmış bir kimse
ertesini gün şehrin başına geliyor.
O şehirli bile değil, o şehirde doğ-
mamış. İcab-ı siyaset, rüzgâr onu
getirip oraya oturtmuş. Ve bunun
insafına terk ettiğimiz zaman işin
ne olacağı belli olmaz. Dolayısıy-
la bu koruma ancak bu Fransa'da
yaptıkları gibi şehrin böyle esas
hakiki sahiplerinden bir heyet ola-
cak. İdare değişir, siyaset değişir,
rejim değişir, her şey değişir. Ama
orada bir kadim heyet vardır. On-
lar şehrin hafızasıdır aynı zaman-
da. Biz bu tarihte bunu buraya
yaptık, tekrar bunu yapmayalım
veya bunu böyle yaptığımız için
üzerine yapacağımız şey ancak şu
şekilde olabilir deyip kanaat be-
yan edebilirler. Ama yeni gelen bir
kimse şehri tanımaz. Nerede ne
yapılmış, bunun temelinde ne var,
onu bilmez. Ama yaşlılar, temelini
biz atmıştık diyecekler. Bu hafıza
çok mühim ama saygılı bir hafıza.
Kendine menfaat devşirmeyen,
şahsiyetli bir hafızanın şehirlerde
bulunması lazım. Bu olursa, artık
geriye ne kalabilirdi işte, devr-i
Osmanî'nin değerlerinden, onların
korunmasıyla alakalı belki biraz
bir şey yapabiliriz.

Şehirli Olmak ve Şehri Anlamak

Prof. Dr. Süleyman Berk
İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Türk İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Şehir denilince medeniyetin kurulduğu kültürün yaşandığı yerler anlaşılır. İslâm medeniyetinin unsurlarından olan kültürümüzde birçok şehirler kurulmuş ve yaşatılmıştır. Şehir ve şehir kültürü denilince İbn Haldun başta olmak üzere yakın tarihimizde Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yahya Kemal hemen aklımıza gelen isimlerdir.

Her şehri oluşturan kültürel kodlar vardır. Yaşanan din ve tarih bu kültürel kodları oluşturur. Bu kodlara sahip çıktığı, yaşandığı ve geliştirildiği sürece şehir de şehirde yaşayan insanlar da huzurlu ve mutlu bir hayat sürerler. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şehir kültürünü anlattığı eseri "Beş Şehir" önemli bir kitaptır. Şehirlerin ruhunu oluşturan unsurlar burada ortaya konulmuştur. Tanpınar'ın sırasıyla Ankara, Erzurum, Konya, Bursa ve İstanbul'la ilgili çarpıcı tespit ve hükümlerini bu eserinde bulabiliriz. Mahalleyi değerlendirmesi çok önemlidir:

"Bugünün mahallesi artık eskiden olduğu gibi her uzvu birbirine bağlı yaşayan topluluk değildir; sadece belediye teşkilâtının bir cüzü olarak mevcuttur. Zaten mahallenin yerini yavaş yavaş alt kattaki üsttekinden habersiz, ölümüne, dirimine kayıtsız, küçük bir babil gibi, her penceresinden ayrı bir radyo merkezinin nağmesi taşan apartman aldı."¹

"Mahalle kültürü" şehir hayatının temelini oluşturmakta idi. Aileden sonra insanların sosyalleştiği, hayatı ve çevreyi tanıdıkları, okuldan önce kültürel kodlarının oluştuğu mekânlardı.

Nüfusun aşırı çoğalması, kültürel kaymalar bu konuda ciddi aşınmalar meydana getirdi. Aşırı nüfus mahalleyi ortadan kaldırıncaya, aynı apartmanda oturan insanlar

bile birbirine yabancılaştı. Şehirli olmanın elbette birtakım şartları vardır ve bunlara riayet edilmesi elzemdir. Yıllar evvel merhum M. Şevket Eyyi'nin "İstanbul ahlâkı ve görgüsü" başlığı altında topladığı 62 madde şehirde yaşamının prensiplerini ortaya koymaktaydı. Bu maddelerin bazılarını hatırlamakta fayda var.

-Terbiyeli, kibar, medenî bir insan "Ben" kelimesini çok kullanmaz. Onun yerine "Bendeniz" ve "Fakîr" kelimesini kullanır. İstanbul kültür ve âdâb-ı muâşeretinde sık sık "Ben" demek çok ayıp ve büyük bir nakîse/eksiklik kabul edilir.

-Medenî insanın en çok kullandığı kelimelerden birisi "Efendim"dir. Nasılsınız Efendim?.. Teşekkür ederim Efendim?.. Saat kaç Efendim?..

-Medenî bir genç, toplu taşıma vasıtalarında yaşlılara, çocuklu kadınlara yer verir. Onlar ayakta iken kendisi kesinlikle oturarak seyahat etmez/edemez.

-Medenî bir insan sokakta, meydana, çarşıda pazarda açıkta yemez ve içmez.

-Aile terbiyesi görmüş, medenî bir kadın ve kızlar sokakta, toplu taşıma vasıtalarında, yabancıların arasında "çingiraklı" kahkahalarla gülmez, hatta dışarıda hiç gülmez

-Medenî bir insan randevu almadan ziyarete gitmez...

-Medenî bir insan bir kapının zili ni bir kere çalar. Aynı anda birkaç

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, Beş Şehir, İstanbul, Dergâh Yayınları, 2014, s. 134

defa zile basılmaz. Kapı açılmazsa bir iki dakika beklenir, zil tekrar çalınır. Tekrar zil çalınır açılmazsa geri dönülür.

-Medenî bir insan edebî, yazılı, zengin Türkçe bilir. Konuşurken ve yazarken yanlış yapmaya çalışır.

-Medenî insan faydasız, boş, mâlâyânî konuşmaz. Söylerse hikmetli ve lüzumlu şeyler konuşur ve söyler. Asla zevzeklik ve gevezelik yapmaz.

-Medenî insan gıybet etmez, nemime yapmaz, insanların gizli ayıp ve günahlarını araştırılmaz, istemeden öğrenirse bunları açığa vuramaz. Ayıplarını günahlarını örter.

-Medenî insan ulan, yuh, be, aha, oha, kral gibi kaba kelimeleri ve ünlemleri kullanmaz.

-Medenî bir insan balkonunda veya müstakil bahçesinde dumanı ve kokusu komşularına gidecek şekilde ızgara yapamaz.

-Medenî bir genç, pencereleri açık otomobilini sürerken vasıtanın teybini sonuna kadar avaz avaz bağırarak müzik dinlemez, etrafı rahatsız etmez, ses kirliliğine sebebiyet vermez. Böyle bir şey zontalık ve mağandalıktır, medenî insana kesinlikle yakışmaz.

-Medenî bir insanın evinde mutlaka küçük çaplı bir kütüphane olmalı ve kitapla, okumayla alâkasını kesmemelidir.

-Medenî bir insan bulunduğu ortama kültürünü yansıtan sanat eserleri, hiç olmazsa repelikalarını koymalıdır. Medenî insan sanattan hiç olmazsa kültür anlayan biridir.

-Buna bir örnek vermek istiyorum. Ülkemizin önde gelen iş adamlarından olan Vehbi Koç'un kızı olan Suna Kıraç hanımefendi iyi bir Hilve-i Şerife koleksiyonuna sahipti. Bu durum onun medenî vasfına işârettir.

-Medenî insan, imkânları ölçüsünde eli açık ve cömert olmalıdır.

-Medenî insan, hasbe'l-beşer/insan olması dolayısıyla kırılabilir, darılabilir ama asla kin tutmaz.

-Medenî bir insan "Bir Kahvenin Kırk Yıl Hatırı Vardır" atasözünü hiç hatırdan çıkarmamalı ve vefâlı olmalıdır. Bir insanın en mürüvvetli/adam yanı vefâlı olmasıdır. Maalesef en kötüsü de nankör/vefasız olmasıdır.

-Medenî insan bir dine, bir gruba dâhil olabilir ama asla holigan olamaz. Hakaret olmadıkça, eleştirilere usulünce cevap verir.

-Medenî insan yazısının güzelliğine dikkat etmeli ve not tutma alışkanlığı olmalıdır.

-Medenî insan, piknik yaptığı, eğlendiği yeri ayrılmadan çerini çöpünü toplar, o mekânı pırıl pırıl tertemiz ışıl ışıl bırakır.

-Medenî insan ziyarete gittiğinde yer gösterilmeden oturmaz.

-Selâmı, önce küçük büyüğe verir. Hâl, hatır sormak, nasılsınız? demek önceliği büyüğe aittir.

-Anan, baban nasıl diye sormaz; pederiniz beyefendi, vâlideniz hanımefendi nasıllar diye sorar.

-Medenî bir insan gerektiği yerde özür dilemesini ve gerektiğinde teşekkür etmesini bilmelidir.

Burada ortaya konulan prensipler şehirli olmanın ve vasıflı insan olmanın özelliklerindedir. Şehrin kurallarına uymak ve mimari olarak şehrin imarında kişinin hakkına razı olması, yaşanılacak bir çevrenin oluşması bakımından önemlidir.

Şehri Yaşatanları Anarak Şehri Yaşayabilmek

“Şerefü'l-mekân bi'l-mekîn” diye meşhur bir söz vardır. Mekanın değeri ve yüceliği orada oturanla olur. Bir mekâna teşrif etmek ya da birileriyle müşerref olmak artık çok sık duy-
masak da literatürümüzde yer alan önemli hususiyetlerdendir. Başta İstanbul olmak üzere birçok şehri değerli kılan unsurlardan biri de o şehre varlıklarıyla ve eserleriyle değer katan âbide şahsiyetler ve vakıf insanlarıdır.

Dosya konusu “Şehri yaşatmak veya şehirde yaşamak” olan Vefa dergimizin bu sayısı için ne yazsam diye düşünürken Vefader'in düzenlediği 25 Nisan 2026 tarihinde gerçekleştirmiş olduğumuz gezi çerçevesinde bir yazı kaleme almamın iyi olacağını düşündüm. Vefa'dan başlayıp Divanyolu'nu merkeze alan ve Ayasofya'da noktalamış olduğumuz gezi güzergâhımız üzerinde görüp gezdiğimiz tarihî eserler ve bu eserleri yaptıran tarihî isimleri burada bir gezi yazısı kıvamında satırlara dökmek istedim. Gezi boyunca başta İstanbul'u fethedip bizlere miras bırakan Fatih Sultan Mehmed ve onun döneminde yaşamış olup Vefa semtine adını veren Şeyh Ebü'l-Vefâ olmak üzere dünden bugüne uzanan çizgide şehre anlam katan onlarca büyük ismi bu gezimiz esnasında zikretmiş olduk.

Doç. Dr. Fatih Köse
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
İslam Tarihi ve Sanatları Öğretim Üyesi

Fatih'in fethettiği Konstantiniye'nin, yani surlarla çevrili tarihi yarımadanın, bir diğer ifadeyle nefsi İstanbul olan günümüz Fatih ilçesinin tam kalbi diyebileceğimiz Vefa'dan gezimize başladık. İlk olarak bir zamanlar mahalle mektebi olarak hizmet vermiş olan 1775 tarihli Recai Mehmet Efendi Sıbyan Mektebi ve altındaki sebili ile çeşmelerine göz attık. Bu tarihi yapının İlim Yayma Vakfı tarafından ihyâ edilerek ruhuna uygun bir biçimde tekrar eğitim ve kültüre hizmet eder hale geldiğini de belirtelim. Eski adıyla Kovacılar günümüzde Cemal Yener Tosyalı Caddesi'nden ilerleyerek 1876'da kurulmuş olan Vefa Bozacısını solumuzda bırakıp vakfımızın elân inşa ettirmekte olduğu lisans yurdu'nun bir an önce tamamlanmasını temenni ederek hemen yanındaki Ekmekçizâde Ahmet Paşa Medresesi'nin köşesindeki sebilden dönüp medrese haziresinin önüne geldik. 4 Nisan 2026 tarihinde dâr-ı bekâyâ göç eden Ömer Aydın abimizi haziredeki kabri başında andık ve ruhuna fatihalar ihsân eyledik.

Hazirenin karşısındaki Molla Hüsrev Darulkurra'sı ile hemen yanındaki Molla Hüsrev Camii'ni ve bir

servi gibi endamlı biraz eğikçe duran tarihi minaresine dikkatlerimizi vererek sağda Vefa Lisesi'ni ve onun arkasındaki Mimar Sinan'ın çıraklık eseri Şehzade Camii'nin minarelerini de selamlayarak Beyazıt'a doğru yola revan olduk. Az ilerde Süleymaniye Cilt Evi'nin önünden geçerken 14 Eylül 2025 tarihinde vefat eden mücellit Rafet Güngör'ü andık. Kendisi yarım asırlık ömrünü klasik cilt sanatına adanmış "kitap tabibi" olarak da bilinen müstesna bir ustaydı.

Süleymaniye dört yol ağzından az ilerde Helvâî Yakup Baba Türbe ve tekkesinin önünden geçip ilk soldan İstanbul Üniversitesi rektörlüğüne doğru ilerledik. Kaptan-ı Deryâ Basmacızâde İbrahim Paşa'nın 1708 yılında inşa ettirdiği külliye'den geriye kalan cami ve köşedeki pitoresk sebil yapısını temaşa edip Beyazıt Meydanına doğru yöneldik. Bu arada çok bilinmeyen ve fark edilmeyen yapılardan Beyazıt İETT Trolleybüs Güç Merkezi, Orman ve Meâdin Nezâreti ve Maliye Nezâreti binalarını geçerek Beyazıt meydanına ulaştık.

Yedi tepeli İstanbul'un üçüncü tepesinde inşa edilmiş olan Bâyezid Külliyesi'ne nâzır olan İstanbul'un en anıtsal kapılarının başında gelen günümüzde İstanbul Üniversitesi'nin merkez kampüsüne açılan kapının önünde durduk. Sultan Abdülaziz'in 1865'te Batı tarzında inşa ettirdiği kapının yani Bâb-ı Seraskeri'nin meydana bakan cephesinde Sultan Abdülaziz'in tuğrasını ve altta ortada celî sülüs hat ile yazılı "Dâire-i umûr-i Askeriyye" (Askerî İşler Dâiresi) kitabesi ile sağ tarafındaki "İnnâ fetehnâ leke fethan mübînâ"¹ ve sol tarafındaki "Ve yansurakallahu nasran azîzâ"² ayetlerinin yapının fonksiyonu ile anlamlı bir bütün oluşturduğunun üzerinde durduk. Hüsnihatların hattatı Şefik Bey'in imzasına da dikkat ettik. Bu tarihi kapıdan Enver Paşa, Mahmut Şevket Paşa, Fevzi Çakmak Paşa ve Kazım Karabekir Paşa gibi nice komutanlarımızın ve askerlerimizin geçtiğini düşündük. 1933'teki üniversite reformundan sonra ise bu kapıdan çıkan yerli ve yabancı olmak

1 Fetih Suresi'nin ilk ayeti "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik".

2 Fetih Suresi 3. ayetin bir bölümü "Ve Allah sana şanlı bir zafer ile yardım eder".

üzere adları tarihe geçmiş yüzlerce ilim adamının meydandaki Küllük Kahvehanesinde ilmi ve edebi sohbetlerine adeta kulak verir gibi olduk. Kapının üzerindeki “T.C. İstanbul Üniversitesi” yazısının yanındaki üniversitenin amblemini de tasarlamış olan Ordinar-yus Prof. Dr. Süheyl Ünver’in soğuk bir kış günü bu kapının yakınlarında Ahmet Hamdi Tanpınar ile karşılaşmalarını ve Tanpınar’ın kendisine “Süheyl! İstanbul sana emanet” deyi-şinden kısa süre sonra 1962 ocak ayında vefatını hatırladık.

Beyazıt Meydanı, İstanbul’un kadim tarihinin âdeta bir özeti gibidir. Şehirdeki meydanlar içerisinde en fazla değişime maruz kalan meydan burasıdır. Bir zamanlar dut ağaçları ve güvercinleri ile meşhur olan bu meydan Çerkes Hasan’ın idamı gibi unutulmaz tarihi olaylara tanıklık etmiştir. İstanbul’un her alandaki değişim ve dönüşümünün ilk yansıdığı yerlerden biri burasıdır. Meydana son şeklini veren ise bilge mi-mar Turgut Cansever’in tasarımı olmuştur.

Meydanın dört bir tarafı ilim ve kültür yapıları ile sarı-lıdır. Bir tarafta II. Bayezid medresesi (Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi), bir tarafta Beyazıt Kütüphanesi, ca-minin hemen yanında da Sahaflar Çarşısı... Beyazıt Kü-tüphanesi demişken İsmail Saib Sencer’i ve kedilerini hatırlıyoruz. Ömrünü kitaplara, ilme ve kedilere adanmış yıllarca kütüphanenin hâfız-ı kütüplüğünü yapmış teva-zu abidesi bir şahsiyet. Onun zamanında kütüphanenin adı kedili kütüphaneye çıktığı söylenir. Bu arada İstan-bul için, bilhassa da Beyazıt için söylenen “Delisi, velisi ve kedisi hiç eksik olmaz” diye meşhur bir söz vardır.

Divanyolu’na çıkmadan önce Çınaraltı’nda soluklanarak Beyazıt Camii’nin minaresinin kaidesinde yer alan celi küfi mâkili hat ile yazılmış ve adeta geometrik bir deseni andıran “elhamdülillah” yazılarına dikkat ettik. Bu arada Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesindeki Sancak Mushaf-ları Sergisi’ni gezdik. Burası Beyazıt külliyesinin ima-reti idi. Yanındaki zamanla harap olmuş kervansaray ile birlikte dönemin şartları ve ihtiyaçları doğrultusunda II. Abdülhamid tarafından kütüphaneye çevrilmiş 1884 senesinde “Kütüphane-i Umûmi-i Osmânî” adıyla tarihimizin ilk resmi kütüphanesi burada hizmet vermeye başlamıştır. Avlusundaki havuzun içindeki mermer fiskeye taş işçiliğinin en güzel örneklerinden biridir.

Sahaflar Çarşısı’na giriyoruz. Ömrünü kitaplara adanmış İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Ali Emiri Efendi, İsmail Saib Sencer, Seyfeddin Özege, Raif Yelkenci, Nuri Arlasez, Muzaffer Ozak ilk aklımıza gelenlerden. Sahaflar şeyhi Muzaffer Ozak’ın sahaf dükkanı hâlâ en çok ziyaret edilen yerlerin başında geliyor. Çarşı ilim ve kültür tarihimizin en önemli eserlerin-den biri olan Dîvanı Lügati’t-Türk adlı şaheserin ortaya çıktığı yer olmuştur. Kitap Ali Emiri Efendi tarafından burada satın alınıp ilim alemine tanıtılmıştır.

Sahaflar Çarşısından çıkıp Kapalı Çarşı’nın Fesçiler Kapısı’nın üzerindeki Hattat Sami Efendi imzalı celi ta’lik hat ile yazılmış olan “el-Kâsibu Habibullah” yazısını görüyoruz. Al-

lah çalışıp kazananı sever ya da çalışıp kazanan Allah'ın sevdiği kişidir anlamındaki bu yazı çalışıp helal kazanmanın önemini vurgulaması açısından bu kapıdan giren çarşı esnafının her biri için bir hatırlatma levhası gibidir.

Beyazıt Tramvay durağını geçip Divanyolu'na çıkıyoruz. Bizans döneminde adı Mese caddesidir. Bu yol Ayasofya'daki Milion taşından Yedikule'deki Altın Kapı'ya kadar uzanan imparatorluk, protokol ve tören yoludur. 1453'te Fatih Sultan Mehmed şehre girdikten sonra maiyetiyle birlikte at üstünde bu yoldan Ayasofya'ya gitmiştir. Osmanlı döneminde Topkapı Sarayı'na, Bâbiâli'ye ve Atmeydanı'na uzanan bu yola Divanyolu denmiştir. Günümüzde Yenicheriler Caddesi olarak bilinir.

Divanyolu'na girdikten sonra hemen sağda ilk olarak Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi'ne uğruyoruz. Günümüzde Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi ve İstanbul Fetih Cemiyeti olarak hizmet vermekte. Yahya Kemal Beyatlı'ya ait eşyalar, evraklar ve notlar burada sergileniyor. Medresenin dershanesi önünde durup cepheadeki kuş evine de bakıyoruz. Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın 1683'te başarısızlıkla sonuçlanan II. Viyana Muharasası'nı üzülererek hatırlayarak medreseden çıkıyoruz. Köşedeki sebilin oradan yolun karşı tarafındaki 1708 yılında inşası biten Çorlulu Ali Paşa Külliyesi'ne ve az ilerdeki Sinan Paşa Sebili ile arkasındaki Koca Sinan Paşa türbesi ve medresesine göz atarak karşıya geçiyoruz.

Çorlulu Ali Paşa Medresesi'nin kapısının üzerindeki şâir Dürri'nin kaleme aldığı kitabenin tarih mısraı hem hikayesi hem de edebi yönü ile türünün en güzel örneklerinden biridir. Rivayete göre yapının tamamlanmasına az bir süre kala ermişlerden biri rüyasında Hz. Ali'yi görür. Hz. Ali ona eserin biteceği tarihe uygun olan tarih mısraı olarak "Men allemenî harfen kad sayyaranî abden" (Bana bir harf öğretenin kölesi olurum) sözünü yazdırmasını tavsiye eder. Nitekim ebced hesabına göre harflerin bütün rakam değerleri toplandığında yapının inşasının bittiği tarih olan hicri 1120 senesini vermektedir.

Yemen Fâtihisi olarak da bilinen Sinan Paşa hayır eseri olarak vakfettiği külliyesini 1593'te Mimar Davut Ağa'ya inşa ettirmiştir. Külliyenin en zarif yapısı olan Sinan Paşa Sebili İstanbul'daki en güzel sebillerinden biri olması yanında en çok fotoğraflanan sebillerin başında gelmektedir.

Sinan Paşa Medresesinin karşı tarafında yoldan gelip geçenlerin neredeyse hiç fark etmediği Mimar Hayreddin Camii'ni ve kapısının üzerindeki II. Abdülhamid Hanın tuğrası ile altındaki kitabesini fark ediyoruz. Yolun karşısına geçip caminin yanındaki Karababa Türbesi Sokağı'na giriyoruz ve iki katlı kagir yapılı Karababa Tekkesini ve Türbesini görüyoruz. Günümüzdeki yapısını 1869 ve 1899 yıllarında yeniden inşası ile kazanmıştır. Tekkeye uğrayıp burada kalanlardan biri olan Aziz Nesin "Böyle gelmiş, böyle gitmez" isimli kitabında tekke-

den ve şeyh ailesinden bilgiler de aktarmaktadır.

Tekrar yola dönüp biraz ilerledikten sonra Atik Ali Paşa Külliyesi'ne ve günümüzde Birlik Vakfı olarak kullanılan medreseye varmadan hemen yanındaki Piyer Loti'nin 1910 yılında kaldığı evin önünde duruyoruz. Evin girişindeki Türkçe ve Fransızca iki bölümlük kitabenin Arap harfli Türkçesi (Osmanlı Türkçesi) olanının hattatı hezârfen Necmeddin Okyay'dır. Kitabede talik hatla "Türklerin saâdet ve felâket zamanlarında necîb ve sâdik dostu Fransa Encümen-i Dânişi azâsından Piyer Loti bin üç yüz yirmi sekiz târihinde bu evde ikâmet etmiştir. 1328 / 1910" yazılıdır. Osmanlı'nın son yılları ile Cumhuriyetin ilk yıllarında Batı'ya karşı Türkler'i savunması ve Batı işgalini eleştirmesi onun Türk dostu olarak anılmasını sağladı. Bunun neticesi olarak Divanyolu'nda bir caddeye ve Eyüp'teki bir kahveye adı verildi.

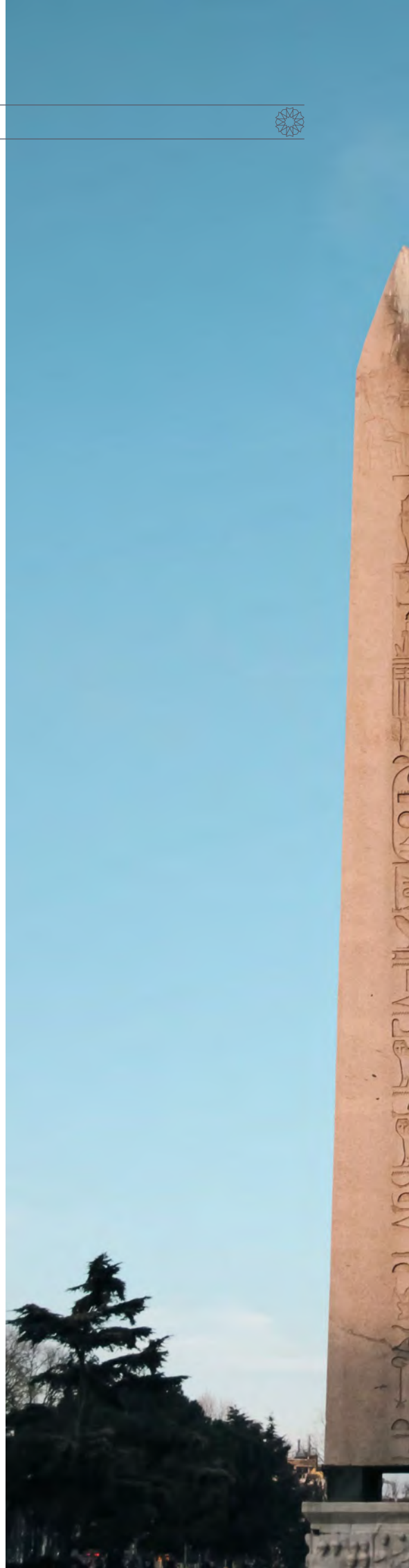
1497 yılında inşa edilen Atik Ali Paşa Külliyesi'nin merkezini oluşturan caminin avlusuna açılan kapının hemen solundaki muvakkithaneye ve kitabesine, avludaki tarihi çınar ağacına dikkat ediyoruz. II. Bayezid'in sadrazamı olan Ali Paşa 1511 yılında Şahkulu ayaklanmasını bastırmak için yapılan savaşta okla vurularak şehit edilmiştir. Osmanlı tarihinde savaş esnasında ölen ilk sadrazam olarak da bilinir.

Caminin gölgesinde ve serinliğinde kısa bir dinlenme molası veriyoruz. Bu arada Bena Dondurma'nın tatlı ve dondurmasını tadıyoruz. Moladan sonra tarihi

Çemberlitaş meydanına doğru hareket ediyoruz.

Çemberlitaş Sütunu ve çevresindeki eserler İstanbul'un ikinci tepesini süslüyor. Yaklaşık 35 metre uzunluğa sahip olan Çemberlitaş Sütunu, Doğu Roma'nın kurucusu ve İstanbul'u başkent ilan eden Büyük Konstantin tarafından 330 tarihinde diktilmiş. 1701 senesinden II. Mustafa döneminde sütun demir çemberlerle korumaya alınmıştır. Böylece demir çemberler adını sütuna, sütun da adını bölgeye vermiş oldu. Aşağıda tarihimizin barok tarzda inşa edilen ilk camii olan Nuruosmaniye'yi temaşa ediyoruz. Tarihi Vezir Hanı'nı ve az ilerisindeki Çemberlitaş Hamamı olarak bilinen Nurbanu Valide Sultan Hamamı'nı görüyoruz. Hemen tramvay durağının arkasındaki yerde ise bir zamanlar meşhur Elçi Hanı vardı. Meşhur Osman Bey Matbaası da aynı yerde faaliyet yapmaktaydı.

1662 yılında inşa ettirilen Köprülü Mehmet Paşa Külliyesi'nin medrese kısmını ziyaret ediyoruz. Medresenin avlusu âdeta bir sükunet ve huzur mekanıdır. Avludaki ağaçlar bilhassa da begonvil ve erguvan ağacı çiçekleriyle avluya ayrı bir renk ve hava katıyor. Ortadaki şadırvan, kitabeli abdest teknesi, türbe, haziredeki mezar taşları ve mescitle iç içe uyumlu bir bütün oluşturuyor. Yapı 1984 senesinde Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı'na tahsis edilmiştir. Günümüzde hâlen hizmetlerini devam ettirmektedir. Medresenin kapısından çıkıp sağa dönünce Köprülü Mehmet Paşa Çeşmesini ve nefis talik kitabe-

sini görüyoruz. Kitabede “Sâhibü'l-hayrât sadr-ı esbak merhûm Köprülü Mehmet Paşa” yazıyor.

Caddeye çıkıp birkaç adım attıktan sonra bir zamanlar Maârif-i Umûmiyye Nezareti, Darülfünun ve sansür binası olarak da kullanılan Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi binasına bakıyoruz.

Boyacı Ahmet Sokağı ile Piyer Loti Caddesinin arasında yer alan ve Osmanlı döneminin ilk müstakil kütüphanesi olan Köprülü Kütüphanesi'ni görüyoruz. Fazıl Ahmet Paşa tarafından 1661 yılında yaptırılmış olan yapı şimdilerde restore edilmekte. Piyer Loti Caddesi ile Klod Farer caddelerinin arasında günümüzde otel ve kafe bulunan parselde Türk-Alman dostluğunun bir nişanesi olarak Türk-Alman Dostluk Derneği tarafından 1917'de Dostluk Yurdu adıyla bir eğitim külliyesinin temel atma töreni yapılmıştı.

Kütüphanenin hemen karşısındaki Ampir üslubunda inşa edilen II. Mahmut Türbesi'ne ve haziresine geliyoruz. Türbede tarihimizde adları sıkça geçen üç padişah Sultan II. Mahmud (ö. 1839), oğlu Sultan Abdülaziz (ö. 1876) ve torunu Sultan II. Abdülhamid (ö. 1909) yan yana yatmaktadırlar. Hazirede 19. Yüzyıl ile 20. Yüzyılın önde gelen devlet adamları nâzırlar, valiler, belediye başkanları, edebiyatçılar, askerî erkan ve hanedana mensup diğer zatlar yatmaktadır. Said Halim Paşa, Giritli Sırrı Paşa, Abdüllatif Suphi Paşa, Şehremini Ahmet Mazhar Paşa, Ziya Gökalp, Muallim Nâci, Namık Kemal'in torunu Cezmi, Müverrih Atâ Bey, Fethi Ahmet Paşa, Basın şehidi Hasan Fehmi gibi sonradan bura-

ya nakledilmiş olan Simavna Kadıoğlu Şeyh Bedreddin gibi daha birçok isim burada medfundur. Mezar taşlarındaki hüsnihat yazıları ise dönemin Hattat Hamit Aytaç gibi meşhur hattatlarına aittir. Hazirenin arka tarafında 1912 yılında kurulan İstanbul Türk Ocağı faaliyet göstermektedir. Hazireden çıkıp merdivenlerden inerken binek taşlarına bakıp köşedeki küreli çeşmeyi inceliyoruz.

Biraz ilerledikten sonra günümüzde Türkiye Yazarlar Birliği'nin 46 yıldır hizmet verdiği Kızlarağası Medresesi'ne açılan Hoca Rüstem Sokağının köşe başında bir zamanlar sebil olarak inşa edilen ve şimdi kafe restoran olan yapıya bakarak devam ediyoruz.

Sultanahmet Tramvay durağına varmadan Mehmet Akif Ersoy'un büstünün de yer aldığı Mehmet Akif Ersoy Parkı'ndan geçerek karşıda Firuz Ağa Camii, sağda Antiyos sarayı ve Azize Efemya Kilisesi'nin kalıntılarını görerek Sultanahmet Meydanı'na ulaşıyoruz. Bu meydan Roma döneminde Hipodrom, Osmanlı Döneminde Atmeydanı olarak anılmaktaydı. Burada yer alan en eski eser 390 yılında Mısır'dan getirilen 3500 yıllık Dikilitaş (Obelisk)'tır. Yılanlı Sütun ve Örme Sütun buradaki diğer fetih öncesine ait dikili anıtlardır.

Dikilitaşın karşısındaki büyük yapı ise Pargalı İbrahim Paşa'nın sarayı olup günümüzde Türk ve İslam Eserleri Müzesi olarak kullanılmaktadır. İbrahim Paşa Sarayı ile geçtiğimiz yıllarda Ayasofya Müzesi olarak hizmete açılmış olan Defter-i Hakanî Nezareti binası arasında bir za-

manlar Düğümlü Baba Tekkesi bulunmaktaydı. Defter-i Hakanî Nezareti binasının mimarı Vedat Tek'in imzası da hemen kapının girişinde görülmektedir. Bu binanın yanında ise 1939'da yıktırılan İstanbul'un ilk modern hapishanelerinden biri olan Hapishâne-i Umûmî (İstanbul Umumi Hapishanesi) bulunmaktaydı.

Sultanahmet Camii'ne girmeden Örme Sütun'un karşısındaki giriş kapısının üzerinde Ticaret ve Ziraat Nezareti yazılı kitabesi olan ve uzun yıllar Marmara Üniversitesi Rektörlüğü olarak kullanılan, yakınlarda ise Türkiye Uluslararası İslam, Bilim ve Teknoloji Üniversitesi (TİBU) tahsis edilen tarihi binayı inceliyoruz. Binanın sağ köşesindeki bölüm Cumhuriyet Eğitim Müzesi olmadan önce Osmanlı Döneminde Yeniçeriler Müzesi olarak kullanılmıştır.

1609-1616 yıllarında inşa edilen Sultanahmet Camii, altı minareli tek selatin camidir. Mimarı Sedefkar Mehmet Ağa'dır. Yabancılar Mavi Camii diyorlar. Revaklı avludaki sütunların metal bileziklerindeki yazılar oldukça dikkat çekici. Etrafında medrese, türbe, sebil

gibi diğer yapılar yer almaktadır. Uzun bir restorasyondan sonra tekrar ibadete açılmıştır.

Alman Çeşmesi II. Wilhelm'in 1898'de II. Abdülhamid'i ziyareti anısına bir şükran hediyesidir. Almanya'dan getirilip burada birleştirilmiş 1901 yılında açılışı yapılmıştır. Sekiz yeşil sütunun taşıdığı kubbenin iç sathı altın rengi mozaiklerle kaplıdır. Sekiz madalyondan dördünde II. Abdülhamid'in tuğrası, diğer dördünde de Alman imparatorunu temsilen "II W" ile taç figürü yer alır. Ayrıca sekiz beyitlik sülüs hatla yazılı bir manzum tarih vardır.

Alman Çeşmesinin karşısında adeta küçük bir camiyi andıran Sultan I. Ahmed Türbesini görüyoruz. Türbede otuz altı adet sanduka vardır. I. Ahmed ve eşi Mahpeyker Kösem Sultan, II. Osman (Genç Osman) ile IV. Murad da burada medfundur.

Divanyolu'nun en güzel eğitim yapılarından biri de II. Mahmud'un Ampir üslubunda inşa ettirdiği Cevri Kalfa Sıbyan Mektebi'dir. 1985'ten itibaren Türk Edebiyatı Vakfı olarak kullanılmaktadır.

Yerebatan Sarnıcına doğru ilerlerken Beşir Ağa Çeşmesi'nin ve su terazisinin yanındaki kazıların yapıldığı arkeolojik alanda Milion taşı ve etrafındaki kalıntıları inceliyoruz. Milion taşı yolların sıfır noktasıydı. Bütün yolların başlangıç noktası burasıydı.

Nihayet Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi'ne (Büyük Ayasofya Camii) geliyoruz. Ayasofya, kutsal bilgelik anlamına gelmektedir. Burası 537 yılında Jüstinyanus tarafından inşa ettirilmiştir. Mimarları Miletli İsidor ve Aydınli Antemius'tur. 1453'ten 1934 yılına değin ulu cami statüsündeydi.

Minarelerinden ikisi Mimar Sinan'ın eseridir. Sultan II. Selim, III. Murad ve III. Mehmed'in türbeleri avluda ayrı bir girişi olan kısımdadır. Şadırvanı İstanbul'daki en güzel şadırvandır. Sıbyan mektebi, muvakithanesi ve güneş saatleri ayrıca görülmeye değerdir. Cami, 1934'ten 2020 yılına kadar müze olarak kullanılmaktaydı. 2729 sayılı, 10 Temmuz 2020 tarihli ve Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan imzalı kararname ile yeniden cami olarak ibadete açılmıştır.

İstanbul tarihinin adeta bir özeti gibi olan Ayasofya'yı geçerek sağda Mimar Sinan'ın yapısı olan çifte hamam tarzındaki Haseki Hürrem Hamamı'nı görüp Topkapı Sarayı'nın ilk kapısı Bâb-ı Hümâyün'a doğru ilerledik. Hemen kapının karşısında 18. Yüzyılda Kayserili Mehmet Ağa'nın inşa ettiği İstanbul'un en güzel en sanatlı meydan çeşmesi olan III. Ahmet Çeşmesi'ni hayranlıkla temaşa ettik. Ayasofya'ya bakan esas cephedeki celi sülüs hat ile III. Ahmed'in elinden çıkan "Târihî Sultan Ahmed'in cârî zebân-ı lüleden / Aç besmeleyle iç suyu Hân Ahmed'e eyle duâ" kitabeyi okuduk.

Ayasofya İmaretinin şaheser yüce kapısının önünden Soğukçeşme Sokağı'na girdik. Sokağın başında ilk ahşap yapı Nazikî Tekkesi, bir diğer adı da Mudanyalızâde Tekkesi'ydi. Sokağın ortalarına doğru ahşap konakların, manolya ağaçları başta olmak üzere diğer ağaçların, Topkapı Sarayı surları ile Ayasofya'nın gölgesinde tarihte bir yolculuk yapıyoruz. Ayasofya Medresesinin köşesinden Sinan Erdebilî Tekkesi ile Caferâğa Medresesi'nin bulunduğu sokağa dalıyoruz. Mimar Sinan'ın bir ustalık eseri olan Cafer Ağa Medresesi'nin serin ve huzurlu avlusunda gezimizi noktalıyoruz.

Vefa'dan başladığımız bu gezi esnasında Roma'dan Osmanlı'ya, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e üç döneme ait onlarca tarihi yapıyı gezip görerek camilerden, medreselere, tekkelerden türbelere, çeşmelerden sebillere ve hamamlara kadar birçok vakıf eserini onları yaptıranları ve yaşatanları da hatırlayarak şehrin anlamının farkına vardık. Fatih Sultan Mehmet'ten Sultan II. Abdülhamid'e, Şeyh Ebü'l-Vefâ'dan Aziz Mahmut Hüdâî'ye, Mimar Sinan'dan Turgut Cansever'e, Ali Emirî'den, İsmâil Sâib Sencer'e, Muallim Naci'den Yahya Kemal Beyatlı'ya kadar onlarca büyük ismi andık. Bu arada yakınlarda kaybettiğimiz Ömer Aydın'ı ve ciltçi Rafet Güngör'ü de unutmadık, onların da ruhlarına fâtilahar ihsân eyledik.

Gezimizin en önemli amaçlarından biri bilinmeyen ve fark edilmeyen yönleriyle İstanbul'u yaşamaktı. Bâkî'nin meşhur mısraında nazmettiği gibi "Bâkî kalan bu kubbede hoş bir sadâ imiş" diyerek İstanbul'un tarihinde hoş bir sadâ ve iz bırakarak yaşayıp gidenleri bir nebze de olsun bu gezimizde yâd etmeye çalıştık.

Bir Kınalizâde Yorumu Olarak “Sorumluluk Şehri”: Modernitenin Terk Ettiklerinin Geri Dönüşü

Dr. Öğr. Üyesi Yunus Çolak
Kırklareli Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Şehir kavramının batı dillerindeki karşılığı, kentsel düşüncenin de, uzunca bir süredir birleştirmek istediği anlam kopuşunun eşliğini teşkil eder. Urbs-Urban daha çok, haritadaki bir yere karşılık gelirken; city-civitas bir ahlaki birliğe karşılık gelir. Günümüz Türkçesinde bu özde bir birikim henüz olgunlaşmış değildir. Sık sık başvurulan, kent-şehir ayrımı henüz, hissettirdiği, fiziksel olan ve ahlaki olan ayrımını vurgulamaktan epey uzaktır. Dillerin, kentsel yaşama ilişkin yolculukları son derece ilginçtir. Bu konuda müstakil yazıları ile karşılaştığım iki isme, merhum ağabeyim Asım Gültekin ve merhum hocam Hamza Yüksel Dinçer’e selam vererek, rahmet dileyerek konuyu derinleştirmeyeceğim. Dileyenler onların yazılarını bulup bakabilir. Dillerin serüvenini bir kenara bıraksak da, kentsel yerleşmelerin anlam boşlukları üzerine düşünmeye devam edebiliriz. Fiziki mekânı inşa eden insanın arzuladığı dünya, artık insan yaşamı ve ilişkilerini tanımlı ve örgütlenmiş bir yere bağlı olarak teşekkül etmektedir. Bu organizasyon içinde, yalnızca fizik mekânı düzenlemenin ötesinde, yaşam dolu bir şehir için ahlaki ilişkiler bütününden söz etmek gerekiyor. Bundan daha sık ve daha örgütlü biçimde bahsetmek zorundayız; zira bir entelektüel arayışın ve kaygının konfor dolu hikâyesinden değil, günümüzde etkilerini derinleşerek sürdüren ve hâlâ belirleyici olan modernitenin, geçmişte kaldığı sanılan

fakat fiilen hükmünü icra etmeye devam eden faydasız tesirleriyle kuşatılmış bir yaşanmışlığın tam ortasındayız. Ben bu yazıda, bu ahlaki ilişkiyi daha önce farklı vesilelerle ele aldığım ancak klasik bir kaynağa raptedemediğim bir arayışın buluşu olarak, Kınalızâde Ali Efendi'nin *Ahlâk-ı Alâî* metnindeki vurgularını merkeze alan bir düşünce ile "sorumluluklar" üzerinden değerlendireceğim. Ülkemizde, mekan, şehir, planlama, ahlak, toplum kavramları arasında savruk veya partikülleşmiş bir evrende kalem oynattığımızın farkındayım. Daha fazla dağıtmak ve kendi disiplinimi sürekli öne çıkartmak niyetinde değilim. Fark ettiğim bir yola vefa göstererek, hatırlatmak ve bu yolun bir buluş doğurabileceği iyimserliği ile toparlayıcı olmak fikrindeyim. Kuşkusuz bunun için başka yollara da denenebilir ve denenmelidir.

Modern planlama aklının güçlü organizasyon kapasitesi, kararın normatif boyutunu teknik düzenleme içinde eritme eğilimi taşımıştır. Ancak güncel krizler, planlamayı yeniden etik ve adalet ekseninde düşünmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluk, planlamaya dışarıdan eklenen bir hassasiyet değil; mesleğin iç mantığından kaynaklanan bir yeniden konumlanmadır. Etik ve adalet, planlamanın üzerine sonradan yerleştirilen ilkeler değil; kararın kendisini kuran çekirdektir. Zira her mekânsal karar, dağıtım, dışlama ve önceliklendirme içerir. Kim için, hangi yoğunlukta, hangi erişim koşulunda ve hangi bedel karşılığında soruları teknik parametrelerle sınırlanamaz.

Klasik düşüncede şehir düzeni yalnızca işlerin yürütülmesi meselesi değildir; aynı zamanda bir emanet ve sorumluluk meselesidir. Kınalızâde'nin yaklaşımında yönetim, toplumsal düzeni korumakla yükümlü olanların taşıdığı ahlâkî bir görev olarak düşünülür. Bu görev yalnızca düzeni sürdürmek değil, ortaya çıkan bozulmaları fark etmek ve gerekli tedbirleri almaktır. Böylece yönetim, salt bir yönetilebilirlik meselesi olmaktan çıkar; kararların sonuçlarına karşı sorumluluk taşıyan bir hikmet pratiğine dönüşür. Bu bakımdan şehir düzeninin korunması, yalnızca teknik bir idare faaliyeti değil, adalet, emanet ve maslahat ilkeleri çerçevesinde yürütülen bir kamusal sorumluluk olarak ortaya çıkar.

Şehirler kendi iç düzeni ve işleyişi olan toplumsal bünyelerdir. Bu bünyenin bir mizacı ve metabolizması vardır. Bu mizaç ya sıhhatlidir ya da marazlıdır. Başka bir ifadeyle şehir ya dengeli bir işleyişe sahiptir ya da bu işleyişte bozulmalar ortaya çıkar. Şehrin sıhhati, bünyeyi oluşturan unsurlar arasındaki dengenin korunmasına bağlıdır. Bu denge gerilimlerin yönetilebilmesine dayanır. Çünkü her toplumsal bünyede olduğu gibi şehirlerde de belirli eşikler vardır. Bu eşikler aşıldığında dengesizlikler ve krizler ortaya çıkar. Böyle durumlarda müdahale ve tedbir zorunlu hale gelir. Kınalızâde bu durumu tıp benzetmesi üzerinden açıklar ve yönetimi bir tür siyasal hekimlik olarak tasvir eder:

“Pâdişâh-ı kâmil tabib-i hâzık gibidir ve re’âyâ cesed gibidir... Mizâc-ı memleketin sıhhati ki hadd-i i’tidâlde olmasından ibarettir... marazı ise i’tidâlden ihtilâle hurûc etmektir.”

Söz konusu denge fikri, tüm düşüncenin merkezinde yer alan ana kavram olarak görülebilir. Ki bu bunu çok çok sonraları, Sami An-kavi gibi mimarlar “mizan” kavramı ile ekolojik bir zeminde de değerlendirecektir. Kınalızâde’yi günümüzde inceleyenler onu daha çok otoriteye telkinleri ve siyaset dili üzerinden ele alsalar da, biz burada mekâna tesiri etrafında bakıyoruz. Buna göre, mekân; otoritenin murakabesinde bir denge bütününden ibaret görülmektedir. Burada murakabe kelimesi ile, geçiştirdiğim eylem arayışı için, aslında Kınalızâde’nin kabul ettiği bir jargon var. Yani geçiştirmeye gerek yok. Otoritenin eyleminin bir adı var ve bu eylem adı klasik ahlakın ve siyasetin de benimse-diği bir evrenden yükseliyor.

Klasik siyaset ve ahlâk düşüncesi bu murakebeye “tedbir” kavramını uygun görür. Tedbir, düzeni sürdürmek ve ortaya çıkan bozulmaları gidermek için alınan önlemler bütününü ifade eder. Kınalızâde’den hareketle bu tedbirler dört temel alanda toplanabilir: düzenin kurulması, imar ve yatırım faaliyetlerinin yürütülmesi, adaletin tesis edilmesi ve kurumlar arasında uyumun sağlanması. Bu unsurlar birlikte işlediğinde şehir hayatında temeddün ortaya çıkar.

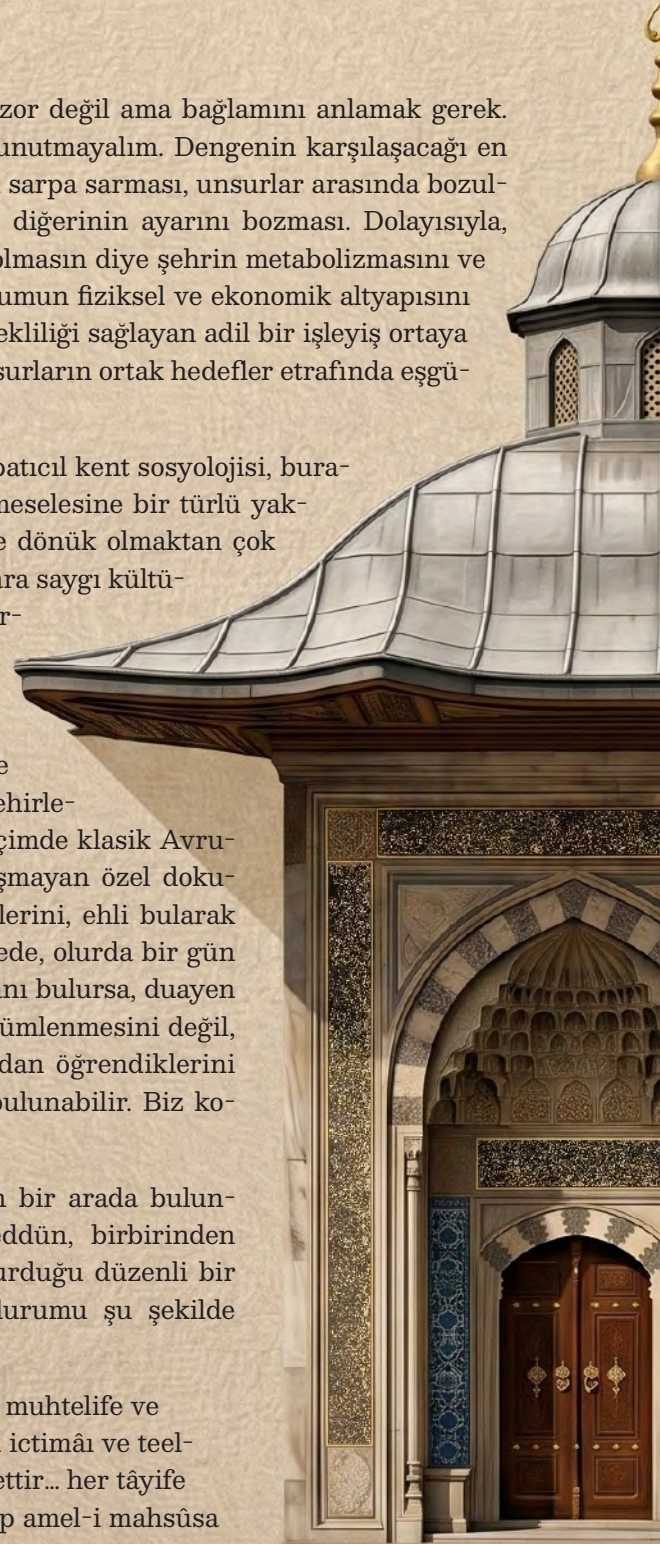
Bunları çıkarsamak metinden zor değil ama bağlamını anlamak gerek. Yukarıdaki denge vurgusunu unutmayalım. Dengenin karşılaşacağı en büyük kriz: dengesizlik, işlerin sarpa sarması, unsurlar arasında bozulmanın ortaya çıkması, birinin diğerinin ayarını bozması. Dolayısıyla, tedbir unsuru da bu bozulma olmasın diye şehrin metabolizmasını ve iç işleyişini güçlü tutacak, toplumun fiziksel ve ekonomik altyapısını geliştirecek, üretkenliği ve sürekliliği sağlayan adil bir işleyiş ortaya koyacak ve farklı toplumsal unsurların ortak hedefler etrafında eşgüdümünü sağlayacak.

Burada bir parantez, batılı ve batıcıl kent sosyolojisi, buradaki farklılıkların eşgüdümü meselesine bir türlü yaklaşamamıştır. Modernitenin içe dönük olmaktan çok dışa dönük tecrübesi farklılıklara saygı kültürünü yaratsa da birleşmeyen parçalar kentini tasvir edegelmektedir. Bu konuda en çok beslendiğim cesur yazarın Richard Sennett olduğunu ifade etmeliyim. Onun Müslüman şehirlerin mekânsal kültürünü net biçimde klasik Avrupa ve modern tecrübeye bulaşmayan özel dokusuna sunduğu hayranlık ifadelerini, ehli bularak dikkate almalıdır. Belki bu sayede, olurda bir gün yine İstanbul’da konuşma imkanı bulursa, duayen bir şehirci, batılı formların çözümlenmesini değil, kendisinden örneğin İstanbul’dan öğrendiklerini sorarak tecrübe aktarımında bulunabilir. Biz konumuza dönelim.

Temeddün yalnızca insanların bir arada bulunması anlamına gelmez. Temeddün, birbirinden istifade eden unsurların oluşturduğu düzenli bir bütünlüktür. Kınalızâde bu durumu şu şekilde ifade eder:

“Temeddün ki tavâyif-i muhtelif ve ümem-i mütebâyinenin ictimâi ve teelüfü intizâmından ibarettir... her tâyife mertebe-i lâyıkında olup amel-i mahsûsa müştagil olsa mizâc-ı âlem i’tidâline vâsıl olur.”

Bu bütünlük insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek imkânlarla erişebilmesini sağlar. Dolayısıyla mekan açısından çok önemli bir noktaya gelmiş oluyoruz. Nedir? İşte temeddünün en belirgin göstergelerinden biri hizmetlerin “erişilebilir” olmasıdır. Ama efendim, erişilebilirlik mo-

dern bir kavram zaten diyecekseniz, insanların yüzyıllardır ipek kozalarında yaşadıklarını iddia ediyorsunuz demektir.

Şehir bünyesinin dengesi farklı toplumsal işlevlerin uyumuna dayanır. Klasik mizaç teorisinden hareketle bu işlevler analogik olarak dört unsur üzerinden düşünülmektedir. Bu teorinin tıptaki ya da insana dair diğer yorumlardaki güncel eleştirileri bu aşamada beni ilgilendirmiyor. Zira temas ettiği olgusal bütünlük, otoritenin sorumluluğu-insanın sorumluluğu-kentteki sorumluluk üzerinden kurulan ahlaki arayış için yeterli bir zemin sunuyor. Aranan dengenin parçaları nedir? *Mizac*'ın terkib ettiği unsurlarla sınırlı kalmak zorunda değilsiniz. Ama gelin, bu başlangıç:

Birincisi, *Su* unsuru, bilgi ve uzmanlık alanlarını temsil ediyor. İkincisi *Ateş* unsuru, güvenlik ve

kamu otoritesini temsil ediyor.

Üç, *Hava* unsuru ticaret ve sanat faaliyetlerini temsil ediyor. Ve dört, *Toprak* un-

suru, ziraat başta olmak üzere her türlü üretim faaliyetlerini ifa-

de ediyor. Kınalızâde vurguluyor ki, bu unsurlar arasında denge bozulduğunda şehir bünyesinde krizler ortaya çıkar. Bu durumda yeniden denge kuracak tedbirlerin otorite tarafından devreye sokulması gerekiyor:

“Nitekim ba’z-ı anâsır bedende âhere galebe etse mücib-i maraz olur, kezâlik bu tavâyifin ba’zı galebe eylese mizâc-ı âlem halel-pezîr olur.”

Kınalızâde, dengenin yaşayacağı krizler için alınması gereken tedbirleri daha önce sıralamıştı. Ancak, dengenin sürekliliği için bir soyutlama daha yapacak. Onun için tüm unsurların dengede sürekliliği için özel bir jargon daha benimseyecektir. Bu dengenin sürdürülebilmesi benimsenen özel kavram “ittifak”tır. İttifak bir anlamda kurumsal uyumun, kurumların şahsı manevilerinin uyumudur. İttifak, farklı kurumların ortak hedefler etrafında hareket etmesini, aralarında temel misyonlar bakımından eşgüdüm bulunmasını ve karşılıklı güvenin oluşmasını ifade eder. İttifak’ın bu üç temel

bileşeni otorite açısından bir yönetim kapasitesine karşılık gelir. Kurumsal uyum zayıflar ya da ortadan kalkarsa, kurumlar arası çekişmeler, parçalı yetki alanları ve yetki karmaşası ortaya çıkar. Bu durum şehir düzenini zayıflatır ve temeddünü aşındırır.

Kınalızâde, temeddün gayesinde otorite, unsurlar arasında bir denge ve ittifak desteği ile bir sistem kurdu. Bu sistemin bütünü kuşatan bir soyutlamaya daha gitmesi gerekiyor. Adeta çalışan yapıyı bir kavramla mühürleyip, sistemsel devamlılık temin edecek. Kuşkusuz bu kavram da tahmin de edebileceğiniz gibi “adalet”tir.

Şehir düzeninin merkezinde adalet yer alır. Adalet, toplumun üretkenliğini ve sürekliliğini mümkün kılan düzenin kurulmasını yaşamasını sağlar. Böyle bir düzen hane refahının oluşmasına, gelir istikrarının sağlanmasına, küçük üreticinin korunmasına ve ekonomik imkânlara erişimin mümkün hale gelmesine imkân verir. Aynı zamanda kriz dönemlerinde toplumsal dayanıklılığı destekleyen bir yapı ortaya çıkar:

“Adl tevfir-i hazîneye müeddi olur. Hazîne imâret-i memlekette hâsil olur. İmâret-i memleket adl ile olur.”

Adaletin gerçekleşebilmesi için bazı şartların yerine gelmesi gerekir. İlk olarak farklı sektörler ve toplumsal aktörler arasında bir denge bulunmalıdır:

“Halâyıkı mütesâvî tuta... zîrâ efrâd mütesâvî tutulmasa mizâc-ı âlem sahih olmaz.”

İkinci olarak insanlara istihkakları ve kabiliyetleri doğrultusunda muamele edilmelidir: “Her biri istihkak u isti’dâdı kadar ri’âyet oluna.”

Bu durum yönlendirme, teşvik, uyarı ve gerektiğinde ıslah mekanizmalarını içeren bir düzeni gerektirir.

Kınalızâde'nin dilinde bu ortak faydalar elbette daha şiirsel:

“Hayrât üç kısımdır: selâmet, emvâl, kerâmet.”

Şimdi, sistemsiz sürekliliğini kavramsal olarak soyut ancak işlerlik açısından olabildiğince konkrut bir adalet mührüne bağlayan Kınalızâde, bizim bugün ufuklarımızın almayacağı bir seviyeden mevzuyu daha yukarıya çıkartıyor. Sistemi kurduk, işler bir mühürle mühürledik, ama diyor, ötesi var. Adaletin de ötesi var. Ve o öte dahi işler kılınmalı. Sade aşkın bir değer gibi havada durmamalı. Adaletin ötesindeki ufukta Kınalızâde “İhsan”ı işaret eder:

“Adaletten sonra mertebeye-i ihsân vardır. İhsân oldur ki şahsa müstehakk olduğu mertebeden ziyâde ihsân etmektir.”

Ancak ihsanın işler olması gerekir, toplum düzenini bozmayacak şekilde yürütülmesi gerekir. Sistemin sürekliliğini sağlayacak adaletken, eğerki ihsan seviyesine çıkmak icap etti ise, dikkatli ve çok nazik olmak gerekir.

“İhsân-ı pâdişâh mukârin-i heybet gerek; heybetten hâlî olıcak halka cesâret ve tama' ziyâde olur.”

Ben bunu, bugün devletlerin af mekanizmalarında (başta imar affı olmak üzere, vatandaşına sunduğu tüm ayrıcalık dağıtımlarında) düşünmeden edemiyorum. Detayını

şimdi yazamayacağım. Ama, Kınalızâde'nin tüm sistemin işler olması için arzuladığı adaletin zedeleyebilecek yüksek ihsan seviyesinin, heybetle dengelemesi, bir düşünce ufku olarak, bir söylem geliştiricisi olarak ve elbette şehir kuran bir eylem adamlığı olarak kendisine sunduğu yüksek “sorumluluk” duygusuna karşı hayranlığımı bir kez daha pekiştiriyor. Ah ki ah...

Şehir bünyesinin dengesi korunduğunda ortaya çıkan temeddünün en önemli bileşenlerinden biri burada beliriyor. Arzulanan muhabbet ikliminin rengi beliriyor ve bir pozitif bir çıktı vücuda geliyor. Kınalızâde jargonunda, bu sonucun adı: “Ülfet”: kurumlar, topluluklar vs. değil direkt insanlar arasındaki yakınlık ve uyumu ifade ediyor. Bu insani uyum, toplumsal te'lif olarak yani bütünleşme olarak kendini gösteriyor.

Kınalızâde bu durumu şöyle ifade eder:

“Ülfet ki miyân-ı ashâb-ı devlette mün'akid olur... galebe ve istilâ dahi dâim olur.”

Böyle bir birlik düşüncede, davranışta ve toplumsal pratiklerde ortaklık doğurur. Bu sayede toplumsal güç, tedbirin merkezi olan otorite dışında fasid merkezlerde toplanmaz; farklı unsurlar arasında dengeli biçimde dağılır.

Bu düzenin korunabilmesi için kurumsal yapının sağlam olması gerekir. Kurumlar emanet ve liyakat ilkelerine dayanmadığında çıkar çatışmaları, kayırmacılık, rüşvet ve spekülasyon ortaya çıkar. Bu tür süreçler temeddünün çözülmesine yol açar. Kınalızâde bu noktayı açık biçimde vurgular:

“Menâsıbı nâ-ehle tevcih etmekten dîn ü devlet ve mülk ü millete haleb ü zeled ârız olur.”

Kınalızâde'nin yaklaşımı şehir düzenini denge, adalet, kurumsal uyum ve üretkenliğin birlikte işlediği bir toplumsal organizasyon olarak ele alır. Bu unsurlar bir arada bulunduğu anda şehir bünyesi sıhhatini korur; bozulduğunda ise tedbirler devreye girerek denge yeniden kurulmaya çalışılır. Mizac-ı alem, dediği evrensel denge böyle tesis edilir.

Bu çerçevede Kınalızâde'nin yaklaşımı şehir düzenine ilişkin güçlü bir teori sunar. Şehir düzeni işte şimdi, modern dünyanın yargılanamaz kabul ettiği biçimde, yalnızca düzen kurma ve idare etme kapasitesine değil, aynı zamanda emanet, liyakat, adalet ve kurumsal uyum ilkelerine dayanan bir karar sorumluluğuna bağlıdır. Böylece şehir düzeninin korunması salt bir yönetilebilirlik meselesi olmaktan çıkar; toplumun refahı ve düzeni üzerinde doğrudan etkileri bulunan ahlâkî ve siyasal bir sorumluluk alanı olarak kendini var eder.

Sonuca gelirken, benim gibi şehircilik üzerine okuyan yazan insanların sık atfı yaptığı modern isimlerle bir noktada Kınalızâde üzerinden bir hesaplaşma denemesi yapmaya cüret etmesi gerekiyor. Bunu bir taslak ile deneyeceğim ve öyle bitireceğim. Zira, modern şehir ve planlama düşüncesinin eksik bıraktığı katman tam da burada belirginleşir.

Planlama, karar üretme, kaynak dağıtma ve mekânı organize etme kapasitesi bakımından son derece gelişmiş bir teknik akıl ortaya koymuş; ancak bu kararların “kime karşı” ve “ne adına” verildiği sorusunu sistematik biçimde dışarıda bırakmıştır.

Oysa Kınalızâde'nin yaklaşımında bu soru ertelenemez; her karar, onu alan öznenin taşıdığı bir mesuliyetle birlikte düşünülür. Bu mesuliyet yalnızca hukuki ya da idari bir yükümlülük değil, doğrudan doğruya ahlâkî bir hesap verebilirliktir. Modern planlamanın soyut aktörleri, anonim kurumları ve teknik süreçleri içinde silikleşen bu sorumluluk, klasik düşüncede kararın asli bileşenidir. Dolayısıyla şehir düzeni, yalnızca doğru işleyen bir sistem değil; doğruyu gözetmekle yükümlü öznenin varlığıyla anlam kazanan bir bütünlüktür. Bu bakımdan Kınalızâde'nin çizdiği çerçeve, planlamaya dışarıdan etik eklemek yerine, kararın özünü yeniden sorumluluk üzerinden kurmayı teklif eder. Tam da bu nedenle, bugün ihtiyaç duyulan şey yeni araçlar ya da yeni modellerden önce, kararın ahlâkî muhatabını yeniden hatırlamaktır.

Sonuç olarak bu metnin işaret ettiği yön, planlamayı yeniden adlandırmaktan ziyade, onun zaten taşıdığı fakat görünmez kılınmış çekirdeği açığa çıkarmaya yöneliktir. Modern planlama, güçlü bir organizasyon ve düzen kurma kapasitesi üretmiş; ancak bu kapasiteyi taşıyan kararın ahlâkî muhatabını giderek silikleştirmiştir. Oysa hem klasik düşüncede hem de çağdaş eleştirel yaklaşımlarda ortaklaşan bir hat vardır: mekânsal düzenleme hiçbir zaman nötr değildir. Susan Fainstein'in adil kent yaklaşımında vurguladığı gibi adalet, planlamaya sonradan eklenen bir değer değil, kararın ölçüsüdür. David Harvey'nin erken dönemden itibaren hatırlattığı üzere ise her mekânsal tercih,

eşitsizlikleri ya yeniden üretir ya da dönüştürür. Bu nedenle planlama, yalnızca düzen kurma işi olarak kalmaz; kararın sonuçlarını üstlenen bir sorumluluk pratiği olarak kendini kurmaktadır.

Kınalızâde'nin "her şeyi yerli yerine koyma" vurgusu, tam da bu noktada modern tartışmalarla kesişir; fakat onları aşan bir derinlik de sunar. Mesele yalnızca dağıtım yapmak değil, dağıtımın ölçüsünü tayin etmektir. Bu ölçü, teknik hesaplarla değil, mizan duygusuyla belirlenir. Kamu yararı dediğimiz şey de bu yüzden sabit bir iyilik hali değil; güç ilişkileri, değer çatışmaları ve tarihsel bağlam içinde sürekli yeniden kurulan bir denge alanıdır. John Forester'ın işaret ettiği gibi planlama süreci zaten iktidar ilişkilerinin içindedir; bu ilişkileri görünür kılmak, sorumluluğu ertelemek değil üstlenmek anlamına gelir. Aksi durumda, tarafsızlık iddiası altında kararın normatif yükü yalnızca örtülmüş olur.

Bu örtülme hâli, iletişimsel rasyonallite iddialarının sınırlarında da kendini gösterir. Jürgen Habermas'ın kurduğu evrensel meşruiyet dili, pratikte her zaman simetrik işlemez; değerler açıkça savunulmadığında ortadan kalkmaz, teknik ve güvenlik söylemleri içinde yeniden dağıtılır. Planlama akli da benzer biçimde, normatif tercihlerini gerekçelendirmediğinde sorumluluğunu kaybetmez; onu yalnızca görünmez kılar. Bu görünmezlik, modern planlamanın en temel eksikliği olarak belirir.

Öte yandan kırılabilirlik, bellek ve gelecek kuşaklara karşı

yükümlülük meselesi, planlamanın zaman boyutunu genişletir. Planlama, yalnız bugünü optimize eden bir teknik değil; süreklilik içinde denge kuran bir müdahale alanıdır. Bu anlamda Kınalızâde'nin itidal fikri ile Bent Flyvbjerg'in *phronesis* arayışı arasında dikkat çekici bir yakınlık vardır: Flyvbjerg de soyut doğruluktan ziyade yerinde, ölçülü ve sorumluluk taşıyan kararın peşindedir. Bu karar, yalnız insanlar arasındaki ilişkileri değil, insan-dışı unsurlarla kurulan dengeyi de içerir. Bruno Latour'un işaret ettiği gibi doğayı siyasetin dışına iten modern ayırım sürdürülebilir değildir; Erik Swyngedouw'un belirttiği üzere çevresel meseleleri teknik yönetime indirgemek, çatışmaları ortadan kaldırmaz, yalnızca gizler. Bu nedenle "yerli yerine koyma" ilkesi, suyun, toprağın ve ekosistem eşiklerinin de bu mizanın parçası olduğunu kabul etmeyi gerektirir.

Bütün bu tartışmaların vardığı yer açıktır: sorumlu şehir fikri, modern planlama aklının terk ettiği unsurları hatırlatır. Bir hatıra olarak kalmaz, bir sarsma ve denge kurma şeklinde etik ve adalet kararın çekirdeğine yerleşir; kamu yararı tartışmaya açılır; kırılabilirlik ve bellek planlama ufkuna dahil edilir; insan-dışı evren kararın asli bileşeni haline gelir. Böylece planlama, yalnızca sistemi optimize eden bir teknik olmaktan çıkar; değer çatışmalarını gerekçelendiren ve sonuçlarını üstlenen bir muhakeme alanına dönüşür.

Bu dönüşümün eşliğinde asıl mesele, kararın yeniden teknikleştir-

rilmesi riskidir. Veri, modelleme ve algoritmik araçlar planlama kapasitesini büyütür; fakat hangi kararın alınması gerektiğine dair "sorumluluğu" üstlenmez. Bu nedenle karar akli, teknik bilginin sağladığı imkân ile ahlâkî muhakeme arasında bir mesafe kurabilmelidir. Aksi halde planlama, hesaplama kapasitesi büyüdükçe sorumluluk kapasitesini yitirir.

Kınalızâde'nin işaret ettiği ufuk burada yeniden anlam kurmaktadır: şehir, yalnızca düzenlenen bir form olamaz; o emanet edilen bir düzendir. Bu emanet, adalet mühürlü bir sistemde çalışır, itidal ile sürdürülür ve ihsan ile aşılır; fakat her durumda bir sorumluluk bilinciyle taşınır. Dolayısıyla sorumlu kent, yeni bir modelin adı değil; kararın ahlâkî muhatabını yeniden hatırlamanın adıdır. Planlama, bu hatırlama gerçekleştiğinde, yeniden hakikatle temas eden bir kamusal sorumluluk pratiğine dönüşecektir. Ben Kınalızâde'yi bir Osmanlı yazarı, günü geçmiş bir klasik öykü olarak değil, bugün beni yaşanılabilir şehir fikrine bağlayan bir toparlayıcı kimlik olarak okuyorum. Dokunulamaz ve aşılamaz bir isim de değil, bağ kurulacak ve bugüne ayar verirken denge sunacak bir ağırlık olarak değerlendiriyor, yolu ile bağı sürdürmeyi öneriyorum.

Medine'den Medeniyet'e Şehir'den Yalnızlığa

Hatice Ece ERÇİN

Istanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Tefsir Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Tarihsel bir dönüm noktası olan hicret, yalnızca coğrafi bir yer değişikliği değildir, aynı zamanda insanın medeniyete yönelişini ifade eden köklü bir dönüşümdür. Bu yöneliş, çölün soğuk ve sert yalnızlığından şehir hayatının sıcak dayanışmasına doğru atılmış önemli bir adımdır. Müslüman toplumunun Medine'de kurduğu düzen, bir şehrin nasıl medeniyet inşa edebileceğini gösteren en güçlü örneklerden biridir.

Medine; adaletin, yardımlaşmanın, toplumsal birlikteliğin ve ortak iyinin hayat bulduğu bir mekân olmasının yanı sıra insanın kendisini hem birey hem de toplum olarak yeniden inşa etmesine imkân tanımıştır. Bu yönüyle Medine, bir sığınaktan çok daha fazlasıdır; ilkeli, insani ve medeniyet kurucu değerlerin somutlaştığı örnek bir şehir modelidir. Dolayısıyla İslam toplumunun şehirleşme ve medeniyetle kur-

duğu ilk güçlü bağ, Medine'nin kuruluşuyla ortaya çıkmıştır.

Hak ile sorumluluğun dengelendiği, barışın korunduğu ve dayanışmanın kurumsallaştığı bu düzen, şehri sıradan bir yerleşim alanı olmaktan çıkararak medeniyet üreten bir mekâna dönüştürmüştür. Bu yeni şehir düzeninde bireylere tanınan hak, özgürlük ve imkânlar, inanmadığı hâlde Müslüman olduğunu söyleyen

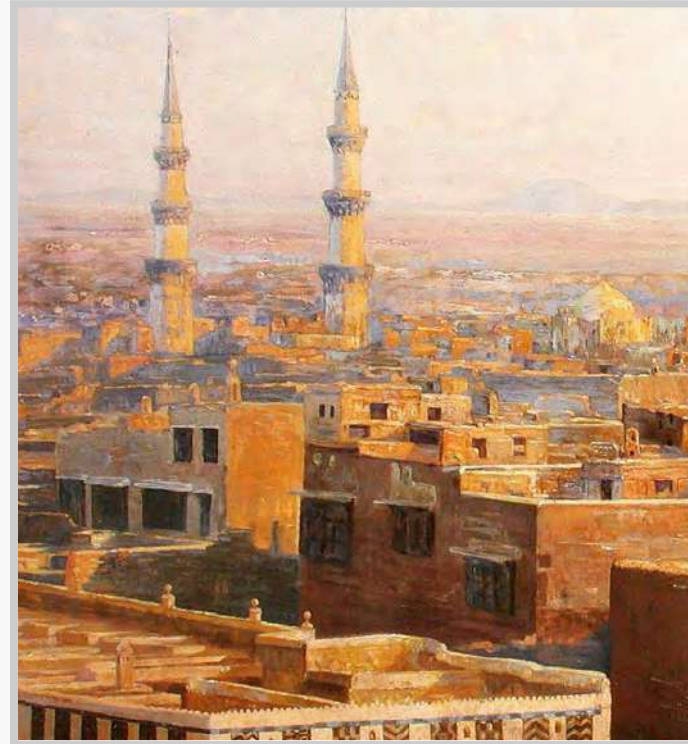

kişilerin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Nitekim münafıklığın ilk kez Medine’de görülmesi, medeniyetin sunduğu ortak imkânlardan yararlanma arzusunun bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Medine toplumunun en belirgin özelliklerinden biri de Ensar ile Muhacir arasında kurulan kardeşlik hukukudur. Dayanışma ve yardımlaşma temeline dayanan bu ilişki, birlikte yaşama kültürünü, sorumluluk bilincini ve toplumsal kaynaşmayı güçlendirmiştir. Şehrin birleştirici kalabalığı ancak bu kardeşlik ruhu sayesinde anlam kazanmıştır. Böylece şehir, fiziksel bir yerleşim alanı olmanın ötesinde toplumsal birliğin imkanına zemin teşkil etmiştir. Nitekim o dönemde çöl inzivayı, şehir ise iç içe yaşamayı ve ortak sorumluluğu ifade etmektedir. Bu bağlamda Medine, insanı toplumsal bilinç ve ortak bir kimlik inşa eden bir şehir modeli olarak öne çıkmaktadır.

İbn Haldun’un Mukaddime’de yaptığı Bedevi ve Hadari (Medeni) ayrımı da bu noktada önem taşımaktadır. Çünkü bu tasnif yalnızca coğrafi bir farklılığı değil, toplumların sosyolojik, ekonomik ve kültürel dönüşüm süreçlerini de ifade etmektedir. Medine, bu ayrım içinde medeni toplumun canlı bir örneği olarak dayanışmayı ve toplumsal bütünlüğü mümkün kılan bir yapıya sahiptir. Hz. Peygamber’in “Komşusu açken tok yatan bizden değildir” hadisi, Medine’nin ruhunu özetleyen temel ilkelerden biridir. Bu hadis, İslam’ın toplumsal dayanışma ve yardımlaşmaya verdiği önemi ortaya koymaktadır. Medine toplumunda bu anlayış merkezi konuma sahip olmuş; İslam medeniyeti yardımlaşmayı imanın bir gereği saymış, ihtiyaç sahiplerine karşı duyarlılığı ise toplumsal varoluşun temel şartlarından biri olarak kabul etmiştir. Böylece yardımlaşma, bireysel bir erdem olmanın ötesinde toplumsal düzenin merkezinde yer alan sorumluluk bilincidir. Şehir hayatı da bu bilincin ve ilkelerin yaşanabilir bir zemine kavuştuğu mekan olmuştur.

Ne var ki günümüzde şehirleşme, tarihsel olarak şehrin üstlendiği toplumsallaştırıcı ve

birleştirici rolü büyük ölçüde tersine çevirmiştir. Köylerde nispeten devam eden birlik ve beraberlik duygusu, şehirlerde yerini yalnızlığa bırakmıştır. Şehirlerde komşuluk ilişkileri zayıflamış, bireyler birbirine yabancılaşmış ve toplumsal bağlar giderek çözülmüştür. Artık insanın yerini beton duvarlar, ilişkilerin yerini mesafe, toplumsal dayanışmanın yerini ise duyarsızlık almıştır. Oda sayısı arttıkça insan sayısı azalmış, mekân genişledikçe ilişkiler daralmıştır. Şehirler fiziksel olarak büyürken toplumsal değerler önemini yitirmiş; şehir büyümüş fakat insan küçülmüştür.

Eskiden çöldeki yalnızlık, insanın özüne yöneldiği içsel bir derinleşme imkânı sağlarken bugün şehirler, insanın kendisini bile duyamadığı gürültülü bir yalnızlığa sürüklemektedir. Şehirdeki yalnızlık, köydeki inzivadan farklı olarak insanın kendini dinlemesine imkân tanıyan bir sessizlik değil, kalabalıkların gürültüsü içinde bir kayboluş hâlidir. Bu nedenle günümüzde insan, kalabalıklar içinde yaşasa da giderek kendisine yabancılaşmakta; aidiyet duygusunu, kimliğini ve toplumsal bağlarını yitirmektedir.

Bugün şehirli olmak ya da şehirde yaşamak, artık Medine'nin kurduğu medeniyete değil, kalabalıklar içinde derin bir yalnızlığa işaret etmektedir. Şehir, insanı yaşatan bir mekân olmaktan çıkmış; insanı tüketen, duyarsızlaştıran ve içsel bütünlüğünü zedeleyen bir yapıya dönüşmüştür. Böylece tarihsel süreçte "Medine'den medeniyete" uzanan yol, günümüzde birçok yerde "şehirden yalnızlığa" doğru evrilmiştir.

Sonuç olarak Medine'nin kurucu şehir modeli bize şunu hatırlatır: Bir şehir, ancak insani değerleri yaşattığı ölçüde büyüyebilir ve bu değerleri merkeze aldığı sürece medeniyet üretebilir. Bugünün şehirleri bu hakikati yeniden hatırlamadıkça insanı kalabalıklar içinde yalnızlığa mahkûm etmeye devam edecektir.

Şehirle Kurulan Kadim Bağ

Şevval Avcı
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi,
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

İnsan ve çevre arasında güçlü dinamikler vardır. Fiziksel alan; insanın olayları algılayışını, vereceği tepkileri ve dolayısıyla ruh hâlini derinden etkiler. Ruh-sal bir varlık oluşundan ötürü soyut, bedeninden dolayı somut bir yapıya sahip olan insan, dış dünyayla temasını da bu çift katmanlı varoluşu üzerinden kurar. Bedeniyle fiziksel bir mekânın içinde yer alırken, zihni ve ruhuyla o mekâna anlam katar. Bu bağlamda şehir algısı, sadece binalardan ve caddelerden oluşan görünen bir yüzle sınırlı kalmaz. Şehrin hafızası; insanın anıları, değerleri ve iç sesinin yankı bulduğu görünmeyen bir boyut da taşır.

Aslında insanın dış dünyayla kurduğu bu aidiyet ilişkisi, doğduğu andan itibaren başlar. Bir yenidoğan için fiziksel sınırlar henüz algılanmazken onun ilk mekânı; bakımvereninin kucığı, tanıdık bir ses, koku ve sıcaklıktır. Bebeğin algıları geliştikçe etrafıyla bağ kurmaya başlar, ilişkisel güven alanından fiziksel dünyaya geçiş yaşanır. O ilk kucak önce bir odaya, sonra bir eve, sokağa ve en nihayetinde şehre dönüşür. Bu dönüşüm ne denli büyük olursa olsun, insanın içinde bulunduğu şehri anlamlandırmak ve onunla bağ kurma temel ihtiyacı değişmez. Tam da bu yüzden şehir, durağan bir yapı olmanın ötesinde bir varoluş sergiler. İnsanın zihin dünyasıyla eşzamanlı nefes alan canlı bir organizma gibidir.

İnsan için barınmak, en temelde hayatta kalmaya yönelik fizyolojik bir refleks gibi görünse de aslında derin bir aidiyet arayışıdır. İnsan, sadece tehlikelerden saklanacağı kapalı bir barınakla yetinmez;

sokağını, mahallesini ve şehrini, dünyayı keşfetmek ve hayata karışmak için cesaret aldığı *güvenli bir üs* hâline getirmek ister. Kendi doğrularıyla ve kökleriyle uyum içinde olan sahici bir insan, bastığı toprağa da bu sahiciliği aktarır.

Bu dinamikleri göz ardı eden insan, somut sınırları içinde sadece fiziksel varlığını sürdürdüğü ve kalabalıklar içinde kendine yabancılaştığı bir *şehirden yaşarken*; o ilk kapsayıcı kucığın izini süren, barındığı alanı aidiyetle sarmalayan ve zihin dünyasındaki zenginliği emeğiyle sokağına katan insan *şehri yaşatır*. Şehirde yaşamak, metropolün sunduğu imkânları salt birer fiziksel işlev olarak kullanmakla sınırlı kalabilir. Oysa bir yerde ikamet etmek, o şehrin görünmeyen dokusuna nüfuz etmek anlamına gelmez. Gerçek aidiyet, insanın yaşadığı kenti kendi zihinsel haritasının bir parçası olarak görebildiği, sokağın somut hafızasını kendi soyut hikâyeleriyle harmanlayabildiği anlarda filizlenir. Şehri yaşatmak, dışarıdan bir zorunluluk beklemeksizin insanın kendi içsel ahengini sokağa, komşuluğa ve şehre yansıtmasıdır. Görünen binaların ötesindeki o görünmeyen, kapsayıcı ve güvenli bağı yeniden inşa etmektir.

Bir şehri yaşatmak, tıpkı Doğu'nun o kadim ve derinlikli geleneğinde bir çiçeği büyütmeye benzer. Çiçek sadece toprağa ekilip bırakılmaz; onun dilinden anlamak, ardındaki manevi hikâyeyi bilmek ve ona zamanın ötesinde bir anlam yüklemek gerekir. Şehirler de böyledir; onlara sadece beton dökmek veya mimari sınır-

lar çizmek yetmez. Sokağın köşesindeki yaşlı ağacın gölgesine, eski bir kapı tokmağının sesine ya da komşunun sabah selamına duyulan hürmet, şehri besleyen o görünmez can suyudur.

Şehir, insanın ortak hafızasının ve aidiyet duygusunun genişlemiş bir yansıması olarak tahayyül edildiğinde; salt beton bir yığın olmaktan çıkar, yaşamın kök saldığı bir alana bürünür. Şehri yaşatan birey, sadece geçmişin görünen mirasını taşımakla kalmaz, aynı zamanda yarımın görünmeyen hafızasını da bugünden inşa eder. O, bir sokağa adım attığında sadece bir adresten diğerine gitmez; o sokağın hüznüne, neşesine ve sessiz tanıklığına da ortak olur. Sonuç olarak şehri yaşatmak, aslında insanın kendi doğasındaki o yaşatma arzusunu ve bağ kurma eğilimini diri tutmasıdır. İnsan, şehir ve zamanın bu sessiz ortaklığı, bize sadece somut bir coğrafyada bulunmayı değil; soyut, derin ve anlamlı bir şekilde o kentle birlikte var olmayı vaat eder.

Yetişmek ile Yaşamak Arasında: Şehirler

Ayşe YILMAZ
Marmara Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve
Denetimi Doktora Öğrencisi

Sabah saatlerinde bir İstanbul metrosunda bekleyen insanları izlemek, aslında koca bir şehrin ruhunu okumak gibidir. Gündelik kent yaşamının mikro pratikleri; makro düzeydeki sosyolojik ve ontolojik göstergelerin en net yansımalarını barındırır. Metro daha durağa yaklaşmadan sarı çizgiyi ihlal eden bedenler, açılan kapılarla birlikte başlayan o birkaç saniyelik varoluşsal akış; aslında kentin yüksek ritmi ile insanın içsel ritmi arasındaki gerilimin bir tezahürüdür. Kapılar açılır açılmaz başlayan o kısa süreli telaş, içeri girmeye çalışanlarla dışarı çıkmaya çalışanların birbirine karıştığı mücadelesi... Üstelik herkes bir sonraki metronun en fazla iki dakika sonra geleceğini çok iyi bilmekteyken...

Anadolu'dan İstanbul'a gelen bir öğretmen arkadaşım bu manzarayı ilk gördüğünde şaşkınlıkla, "Zaten iki dakika sonra yenisi geliyor. İnsanlar neden bu kadar koşuyor?" diye sormuştu. Haklıydı; kentin dışından bakan bir göz için bu acele tuhaf, hatta tamamen anlamsız görünür. Fakat o iki dakika; bir başkası için kariyerine, hayallerine, bir toplantıya veya yaşamını idame ettireceği bir işe yetişme imkânını simgelemektedir. Bu bağlamda şehir, homojen ve herkes için aynı olan bir deneyim alanı değil; kimisi için tükenişin ve yorgunluğun, kimisi için ise ihtimaller, hareketin ve umudun merkezidir.

2025 yılı TÜİK verilerinin işaret ettiği üzere, ülke nüfusunun %93'ünden fazlası il ve ilçe merkezlerinde, özellikle de İstanbul gibi devasa metropollerde yaşamaktadır¹. Bu veriler kentleşmenin artık istisnai bir durum değil, baskın yaşam biçimi olduğunu kanıtlamaktadır. Bu niceliksel tablo, bizleri felsefi bir sorunun eşğine getirmektedir: İnsanlar bu yoğun yapılar içerisinde kendi varoluşlarını anlamlandırarak gerçekten yaşayabilmekte midir, yoksa

1 <https://veriportali.tuik.gov.tr/press/53899>

yalnızca kentin dayattığı o yüksek hıza entegre olmaya mı çalışmaktadır? Hızlı şehirlerde zamanın algısal olarak parçalanması, ilişkilerin yüzeyselleşip kısılması ve bekleme tahammülünün ortadan kalkması, modern insanın yaşam kalitesini yapısal olarak sorgulamamızı zorunlu kılmaktadır.

Şehirleri yalnızca fiziksel binalar, asfalt yollar ve altyapı ağları olarak tanımlamak, kentin ürettiği “hayat biçimini” ve görünmez ruhunu gözden kaçırmak anlamına gelir. Kent; bireylerin aile kurma pratiklerini, komşuluk ilişkilerini ve hatta ibadet etme biçimlerini dahi doğrudan dönüştüren sosyolojik bir habitattır. Örneğin bir cami ekosisteminde, ibadetine mutlak bir sessizlik içinde odaklanmak isteyen yaşlı bir birey ile çocuğuna bu manevi kültürü aşlamak isteyen bir ebeveynin beklentileri görünürde çatışabilmektedir.

Nitekim 2019 yılının bir Ramazan akşamı, çocuğumu teravih namazına götürdüğümde bu teorik ikilemi en yalın haliyle tecrübe etmiştim. Bir yanda evladımın o köklü ve manevi atmosfere eklenmesini arzulayan annelik bakışım, diğer yanda ise çocukluk doğasının getirdiği öngörülemez seslerin, huşu içinde ibadet etmek isteyen cemaati huzursuz etmesi endişesi... İlk bakışta kamusal alanın sınırları içinde birbiriyle uzlaşması imkânsız iki zıt kutup gibi duruyordu bu beklentiler. Ancak Marmara İlahiyat Camii, bu ezberi bozan mekânsal kurgusuyla bana mikro düzeyde bir laboratuvar sundu. Orada şahit olduğum düzen, sorunun öznelde değil,

yapının kendisinde olduğunu kanıtliyordu: Sessiz ibadet alanları ile çocuklu ailelerin dinamizmini göğüsleyen bölgeler birbirinden ayrılmış, üstelik süreci pedagojik bir hassasiyetle yöneten gönüllüler sahaya dahil edilmişti. Bu gözlem, bana mimari ve sosyolojik bir hakikati fısıldadı: İnsanların ihtiyaçları aslında birbiriyle çatışmıyordu; bizi karşı karşıya getiren şey tasarımları yetersiz, eksik ve insana dar gelen mekânlardı. Doğru kurgulanmış bir mimari, insanları yapay bir “tahammül” ve baskılama mekanizmasına zorlamaz; aksine her kimliğe ve her yaşa meşru bir yaşam alanı açarak toplumsal barışı mekân üzerinden inşa eder.

Makro düzeydeki sosyal politikalar, bilhassa aile kurumunun desteklenmesi ve nüfus dinamiklerine yönelik stratejiler, kentsel planlamayla eş güdümlü düşünülmediğinde hedeflenen etkiyi göstermekte yetersiz kalabilir. Salt ekonomik teşvikler üzerinden kurgulanan bir aile politikasının, mekânsal bir karşılığı ve konforu olmadığı sürece kalıcı bir başarıya ulaşması güçleşmektedir. Yoğun gürültü kirliliğinin yaşandığı, uzun süreli ulaşım zorunluluklarının bireyin zamanını ve enerjisini tükettiği bir habitatta, huzurlu bir aile ekosistemini sürdürülebilir kılmak ciddi sınamaları beraberinde getirir. Özellikle günümüz kentsel dinamiklerinde şekillenen barınma süreçleri; mahremiyetin korunduğu ve geniş kesimlerin ömür boyu sürecek ağır borç yükleri altına girmeden erişebileceği konut alternatiflerinin azalmasıyla, aşılması gereken

ortak bir meseleye dönüşmektedir. İnsanca ve huzurlu bir yaşamın, kentsel alanın sunduğu doğal bir imkân olmaktan çıkıp sosyo-ekonomik şartlara bağlı bir avantaja evrilmesi, kentin kapsayıcılık ilkesini ve toplumsal dokusunu yeniden gözden geçirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Sonuç olarak kentleşme meselesi yalnızca mühendislik veya ekonomik bir konu değil; doğrudan insanın nasıl yaşayacağıyla ilgili derin bir ahlaki ve felsefi meseledir. Bir medeniyetin inşa ettiği şehirler, o toplumun insan doğasına bakış açısını yansıtır. Farabi'nin “Zorunluluk Şehri” tanımında² işaret ettiği üzere, insanı yalnızca barınmaya, günü kurtarmaya ve fiziksel zorunluluklarını gidermeye çalışan bir “hayatta kalma” öznesine indirgemek, modern kentin en büyük yanılgısıdır. Oysa insan yalnızca çalışan, bir yerlere yetişen ve tüketen bir varlık değil; dinlenmeye, düşünmeye, aile kurmaya ve iç huzur bulmaya ihtiyacı olan çok boyutlu bir öznedir. Artık literatürde asıl sormamız gereken soru belki de şudur: Bizler devasa binalarla şehirlerin sınırlarını büyütürken, acaba o yapıların içinde “insanın” küçülmesine mi neden oluyoruz? İnsanı yaşatmayan, onun erdemine ve huzuruna alan açmayan bir şehir; yapısal olarak ne kadar modern görünürse görünsün, medeniyet tasavvuru açısından tamamlanmamış ve eksik bir inşa olarak kalmaya mahkûm değil midir?

² Fârâbi. (2017). *İdeal devlet* (A. Arslan, Çev.: 9. basım). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Bir Şehir Küllerinden Doğabilir mi?

Mehmet Feyzi Çetinkaya
İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
Bilim Tarihi Doktora Öğrencisi

Bir şehrin hayat öyküsünü başlangıcıyla ve sonuyla tayin etmek kolay değildir. Çünkü şehirler insanlar gibi bir anda doğup birdenbire ölmezler. Bu süreçler uzun süreye yayılır. Dayanıklı duvarlar ayakta kalır, sağlam binaların işlevleri değişerek kullanılır, mevcut yollar ve evler üst üste inşa edilerek tabakalanır. Hatta bazen harabeler bile yaşamın bir parçası haline gelir. Fakat yine de bir noktada insan, tıpkı The-seus'un gemisi gibi birçok unsuru zaman içinde değişip duran bir şehrin hala aynı şehir olup olmadığını sormadan edemez.

Tarih boyunca şehirler defalarca yıkıldı, yakıldı, yok edildi. Yangınlar, depremler, savaşlar, istilalar ve bayındırlık hamleleri şehirlerin çehresini sürekli biçimlendirdi. Fakat şehir yalnızca malzemeden ibaret değildir. Bir şehri şehir yapan şey, onun duvarlarından, binalarından, yollarından çok, o duvarların içinde yaşayan hafızadır. Nasıl ki bir bölgenin bitki örtüsü tahrip edilince yine aynı bitkiler topraktan çıkıyorsa şehir de hafızasını korumak için çeşitli doğal unsurlar

barındırır. İnsanların ihtiyaçları, korkuları, duaları, bilgileri ve alışkanlıkları, yüzyıllar boyunca mimariye siner ve bu hafızayı meydana getirir. Bu yüzden bir şehrin yeniden kurulması, yıkılan binaların yerine yenilerini yapmak kadar o binaları mümkün kılan zihniyetin yeniden kurulup kurulamayacağıyla ilgilidir.

Roma bu durumun en tipik örneklerinden biridir. Roma İmparatorluğu güçten düşüp parçalanınca devletin kalbi olan Roma şehri tamamen yok olmadı. İnsanlar yaşamaya devam etti. Alacalı sütunlar hala göğe yükseliyordu. Yollar, su kemerleri ve kubbeler hala oradaydı. Fakat onları meydana getiren zihin kaybolmuştu. İnsanlar yüzyıllarca o anıtların gölgesinde yaşadı ama aynı ölçekte kubbeler yapamadı, aynı mühendisliği sürdüremedi. Şehir hayattaydı, fakat onu mümkün kılan medeniyet ölmüştü. İmparatorluğun çöküşünün üstünden yaklaşık bin yıl sonra Roma medeniyeti Rönesans hümanistleri

tarafından diriltince anlaşıldı ki bu medeniyetin ölümü, yapılarının değil, o yapıları anlamlandırılan zihnin kaybolmasıydı. Yüzyıllar sonra Avrupa'nın neoklasik mimariye duyduğu hayranlık da biraz bu kaybı fark etmenin itirafıdır. 18. ve 19. yüzyıllarda antik formlar yeniden keşfedildi. Sütunlar, kemerler, kubbeler geri döndü. Fakat bu bir devamlılık ya da geleneği sürdürme değildir. Daha çok unutulmuş bir dili yeniden öğrenmeye çalışan insanların çabasına benzer. Şu halde Neoklasist mimari bir hafıza kaybının telafisidir. Çünkü gerçekten yaşayan gelenekler yeniden keşfedilmez, kesintisiz biçimde sürerler.

İstanbul'un kaderi Roma'ya benzer ama bir fark vardır. Çünkü İstanbul küllerinden doğarken sürekli yeniden yorumlanan bir şehirdir. Bizans'ın Konstantinopolis'i, Osmanlı'nın payitahtı, modern

Türkiye'nin metropolü olur. Birbirinden farklı dünyaların, çeşitli seslerin barınmasına ve yaşamasına izin verir. Dönüşümün içinde her zaman bir süreklilik vardır. Böylece İstanbul'un hafızası hiçbir zaman tamamen silinmez. Şehir bu kesintisiz dönüşüm kabiliyeti yüzünden İtalya'daki ikiz kardeşinden daha Romalıdır. Zira Roma medeniyeti bu kabilden çok kültürlüdür. Nitekim günümüzün Roma ve İstanbul şehirlerini karşılaştırınca şu fark ortaya çıkar: iki şehir de devasa bir açık hava müzesi gibidir, ancak Roma şehri yalnızca temaşa etmesi güzel, cilalı ve tek kalıptan çıkmış bir tema parkı andırır. İstanbul ise geçmişle daha barışıktır. Tarihini güvenlik bariyerlerinin arkasına saklamaz. Onu yaşar ve yaşatır.

Berlin ise modern dünyanın en trajik şehirlerinden biridir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yalnızca mahalleler değil, toplumun zihni de parçalanır. Şehir, Doğu ve Batı blokları arasında ikiye ayrılır. Aynı sokak isimlerini taşıyan iki farklı dünya ortaya çıkar. Sonra duvar yıkılır ve şehir birleşir. Fakat fiziksel birleşme zihinsel birliği beraberinde getirmez. Berlin yeniden kurulmaya başlanır,

ancak hiçbir zaman tek bir şehir olarak geri dönmez. Bugün dahi şehri dolaşan bir gezgin mevzu bahis hafıza kaybını ve bir şehri diriltme çabasının ne müşkül olduğunu görebilir.

Varşova, Budapeşte, Bükreş gibi Doğu Avrupa başkentlerinin hikayesi de aynı ölçüde sarsıcıdır. Bu şehirler, savaşların ardından neredeyse yaşanmaz hale gelir. Daha sonra eski tablolar, çizimler ve planlar kullanılarak birebir yeniden inşa edilir. Sokaklar, meydanlar ve bina cephelelerinin estiği yüz yıl geçmişe (*fin de siècle*) sabitlenir. Fakat aynı şehirler yaratılmamıştır. Toprak altındaki beden yukarı çıkarılmış ancak ruhlar çoktan göçmüştür. Dolaşısıyla ortaya çıkan şey, kaybedilmiş bir dünyanın titizlikle hazırlanmış bir kopyasıdır. Binalar yeniden yapılır, fakat kaybedilmiş zaman yeniden inşa edilemez. Zira aynı duvarlar yükselse bile onları seyreden gözler değişir.

Bu nedenle hiçbir şehir gerçekten küllerinden doğmaz. Daha doğrusu, doğduğu şey artık aynı şehir değildir. Yeni olan, eski şehrin külleri üzerinde yükselen başka

bir zamandır. İnsanlar bunu çoğu zaman "yeniden doğuş" olarak adlandırır çünkü kaybı kabul etmek istemezler. Oysa her yeniden inşa, aynı zamanda bir unutmaya biçimidir. Bu açıdan şehirler insanlar gibidir. İnsan da hayatı boyunca defalarca değişir, eski düşüncelerini, eski korkularını, eski hatıralarını kaybeder. Fakat yine de aynı isimle yaşamaya devam eder. Şehirler de böyledir. Hepsi kendi geçmişlerinin hayaletleriyle birlikte yaşar. Bu yüzden bir şehri küllerinden doğurmak o şehrin hafızasını kuran zihniyeti yeniden üretebilmektir. Fakat tarih bize bunun genelde imkânsız olduğunu gösteriyor. Çünkü medeniyetler öldüğünde mimarisiyle birlikte dünyayı görme biçimleri de yok olur. Geriye ise çoğu zaman sessiz taşlar kalır. Ve insanlar, artık anlamını tam olarak bilmedikleri sütunlar ve ikonlar arasında yaşamaya devam ederler.

Şehirde Yaşamak mı, Şehre Ruh Vermek mi?

Bahrudin QANI
İstanbul Üniversitesi, İslam İktisadı ve
Finansı Doktora Öğrencisi

İnsan, tarih boyunca şehirler kurmuş; bu şehirler etrafında medeniyetler inşa etmiştir. Ancak şehirlerin varlığı, tek başına bir medeniyetin varlığı anlamına gelmez. Asıl belirleyici olan, o şehirlerde nasıl bir hayatın sürdürüldüğüdür. Bugün milyonlarca insan şehirlerde yaşamaktadır; fakat bu kalabalıklar gerçekten bir “şehir hayatı” mı üretmektedir, yoksa sadece aynı mekânı paylaşan, birbirine yabancı bireylerin oluşturduğu bir yığın mıdır? Bu soru, bizi “şehirde yaşamak” ile “şehri yaşatmak” arasındaki temel ayrıma götürmektedir.

İbn Haldun, insan topluluklarının varlığını sürdürebilmesini “umran” kavramı üzerinden açıklar. Ona göre toplumlar, ancak dayanışma, ortak değerler ve düzen sayesinde ayakta kalabilir. Bu yaklaşım, şehirlerin yalnızca fiziki yapılardan ibaret olmadığını; aksine insanın ahlaki, iktisadi ve sosyal ilişkileriyle anlam kazandığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle şehirler, kendiliğinden var olan değil; insanın değerleriyle “yaşattığı” yapılardır.

Şehri yaşatmak, her şeyden önce bir bilinç meselesidir. Bu bilinç, insanın kendisini ve çevresini bir emanet olarak görmesiyle başlar. Aile içerisinde nasıl ki bireylerin birbirine karşı sorumlulukları varsa, aynı sorumluluk anlayışı toplum hayatı için de geçerlidir. Zira insan, yaratılışı gereği içtimai bir varlıktır ve toplum içinde yaşamak zorundadır. Şehir ise bu toplumsal hayatın en yoğun ve en görünür olduğu mekândır. Bu yönüyle şehir hayatı, yalnızca maddi ihtiyaçların karşılandığı bir alan değil; aynı zamanda ahlaki değerlerin yaşandığı ve toplumsal bağların kurulduğu bir zemindir.

Ancak modern şehir hayatı, bu dengeyi büyük ölçüde kaybetmiş görünmektedir. Günümüzde insanlar maddi ihtiyaçlarını karşılama konusunda geçmişe kıyasla çok daha fazla imkâna sahiptir. Buna karşılık, manevi bağların zayıfladığı, komşuluk ilişkilerinin çözülmeye yüz tuttuğu ve bireyselliğin ön plana çıktığı bir şehir düzeni ortaya çıkmıştır. İnsanlar aynı apartmanda yaşamakta; fakat birbirlerinin hayatlarından habersiz bir şekilde varlıklarını sürdürmektedir. Oysa çağımız, belki de tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar dayanışma, yardımlaşma ve sosyal sorumluluk bilincine ihtiyaç duymaktadır.

İslam medeniyeti, şehir hayatını ayakta tutan bu dengeyi kurma noktasında güçlü ve köklü bir tecrübe sunmaktadır. İslam'da ibadetler ve mali yükümlülükler, yalnızca bireysel bir sorumluluk olarak değil; aynı zamanda toplumsal yapıyı inşa eden

unsurlar olarak ele alınır. Namaz, bireyleri günde beş vakit bir araya getirerek toplumsal bağların canlı tutulmasına katkı sağlar. Bu yönüyle cami, sadece bir ibadet mekânı değil; aynı zamanda bir buluşma, tanışma ve toplumsal iletişim merkezidir. Zekât ise yalnızca fakirlere yardım etme aracı değil; aynı zamanda toplumda iktisadi dengenin sağlanması ve sosyal adaletin tesis edilmesi için önemli bir mekanizmadır. Bu yapı, toplum içinde güçlü bağların kurulmasını ve bireylerin birbirine karşı sorumluluk hissetmesini sağlar.

Bu teorik çerçevenin tarihsel anlamda en somut örneklerinden biri, Medine'de kurulan toplumsal düzendir. Hazreti Muhammed'in önderliğinde şekillenen Medine toplumu, farklı inanç ve toplulukların bir arada yaşayabildiği bir şehir modeli ortaya koymuştur. Mekke'den hicret eden muhacirler ile Medineliler arasında tesis edilen kardeşlik bağı, toplumsal dayanışmanın en güçlü örneklerinden biri olmuştur. Bununla birlikte Medine'de yalnızca Müslümanlar yaşamamaktaydı; Yahudi toplulukları da bu şehrin önemli bir parçasını oluşturmaktaydı. Medine Vesikası ile Müslümanlar ve Yahudiler başta olmak üzere şehirde yaşayan tüm grupların hak ve sorumlulukları belirlenmiş, böylece farklı toplulukların bir arada barış içinde yaşayabileceği bir hukuki zemin oluşturulmuştur.

Bu durum, Medine'yi sadece bir şehir olmaktan çıkarıp adalet ve birlikte yaşama kültürünün

hâkim olduğu bir medeniyet örneğine dönüştürmüştür. Burada dikkat çekilmesi gereken en önemli husus, bu yapının kendiliğinden ortaya çıkmamış olmasıdır. Aksine, bilinçli bir şekilde inşa edilmiş; kardeşlik, adalet ve sorumluluk ilkeleri üzerine kurulmuştur. Bu yönüyle Medine, "şehirde yaşamak"tan "şehri yaşatmak"a geçişin en somut tarihsel örneğini teşkil etmektedir.

Günümüz modern şehirlerine baktığımızda ise bu idealden önemli ölçüde uzaklaşıldığı görülmektedir. Şehirler büyümekte, imkânlar artmakta; ancak buna paralel olarak toplumsal bağlar zayıflamaktadır. Komşuluk ilişkileri neredeyse yok denecek kadar azalmış, insanlar yalnızlaşmış ve bireysel hayatın içine hapsolmüştür. Hatta bazı gelişmiş ülkelerde, yalnız yaşayan bireylerin vefatlarının uzun süre fark edilmemesi, şehir hayatının ulaştığı sosyal kopukluğu gözler önüne sermektedir. Bu tablo, şehirde yaşamamanın, şehri yaşatmak anlamına gelmediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, şehirde yaşamak ile şehri yaşatmak arasında derin ve anlamlı bir fark bulunmaktadır. Şehirde yaşamak, çoğu zaman pasif bir varoluş biçimini ifade ederken; şehri yaşatmak, aktif bir sorumluluk bilinci gerektirir. Bu sorumluluk, bireyden başlayarak aileye, oradan topluma ve yöneticilere kadar uzanan çok katmanlı bir yapıyı kapsar. Ahlaki değerlerin yeniden güçlendirilmesi, toplumsal dayanışmayı sağlayan kurumların ihyası ve adaletli bir düzenin tesis edilmesiyle şehirler yeniden anlam kazanabilir. Aksi halde şehirler büyümeye devam eder; fakat insan, bu büyümenin içinde giderek küçülür ve yalnızlaşır.

Adaletin Bir Göstergesi: “Şehir”

Mehmet Tarık COPUR

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Siyaset Bilimi ve
Uluslararası İlişkiler Araştırma Görevlisi

Şehir yapısı ve toplumsal adalet arasında güçlü bir bağ vardır. Şehirlere bakarak, o toplumun prensiplerini, ilkelerini, neyi öncelendiğini neyi önemseydiğini ve neyi önemsemediğini anlayabileceğimiz ipuçları yakalanabilir. Bu açıdan şehirler, toplumsal kimliğin ve adaletin bir yansımasıdır. Lakin bu etki tek taraflı değil, karşılıklıdır. Tıpkı toplumun şehri inşa ettiği gibi şehir yapısı da toplumu etkiler.

Kuş cıvıltılarını duyarak stresi azaltıp zihnen şifa ve huzur bulmak isteyen bir toplum şehre kuş evleri inşa etmelidir. Vatandaşların yönetime daha çok katılmasını isteyen bir toplumun, kamu binalarını şehrin kolay ulaşılabilir konumlarına inşa etmesi beklenir. Bu gibi basit örneklerle şehir (yapı) ve toplum (aktör) arasındaki ilişkiyi görebiliriz. Buradan yola çıkarak şehir ve adalet kavramları arasında bir bağ kurmak da mümkündür. Bunu test etmek için basit bir soru soralım; şehir yapımız bizim adalet anlayışımızı yansıtır mı?

Şimdi bu soruyu cevaplamak için dünyamızdaki çeşitli bölgelerdeki tarihi örnekleri inceleyelim.

Langdon Winner'ın "Do Artifacts Have Politics?" başlıklı makalesinde New York'taki Long Island bölgesindeki park yollarının planlanmasında kasıtlı olarak alçak köprülerin inşa edildiğinden bahseder. O dönemde yoksul kesimin büyük bir kısmını oluşturan siyahı vatandaşların temel ulaşım aracı olan halk otobüsleri, bu alçak köprülerin altından geçemeyecek kadar yüksektir. Bu şehir yapısı, toplu taşımayı engelleyerek belirli bir vatandaş grubunun sakhilere ve parklara erişimini fiziksel olarak kısıtlamış, otomobil sahibi orta ve yüksek gelirli beyaz vatandaşlara has kılmıştır. Bu olumsuz örnekte, şehir yapısının nasıl toplumsal adaleti azalttığını görebiliyoruz. Konuyu daha iyi anlamak için, bu örneğin zıttı olan olumlu bir tarihi örneğe bakalım.

2000'li yıllarda Gürcistan derin bir yolsuzluk ve rüşvet krizi içerisindeydi. Öyle ki vatandaşlar devlet memurlarına ve bilhassa polisler az veya çok rüşvet vermeden herhangi bir işlem yapamıyorlardı. 2003 yılındaki Gül Devrimi'nin ardından yönetime gelen kadro, yolsuzlukla mücadele için sert reformlar başlattı. Bu reformlardan birisi de ülke genelindeki polis karakollarının ve kamu binalarının şeffaf ve dışarıdan görülebilir bir hale getirmek için camdan inşa edilmesiydi. Bu yapısal tercih, devletin vatandaşlarına karşı şeffaflığının bir göstergesi oldu. Şeffaf cam duvarlar, hem memurları halkın anlık denetimine açtı hem de devlet ile

toplum arasında zedelenen güven bağının yeniden tesis edilmesinde sembolik bir rol oynadı. Gerçekten de reformlar başarılı oldu ve yolsuzluk büyük ölçüde azaldı. Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (Transparency International) verilerine göre Gürcistan yolsuzluk indeksinde 2003 yılında 133 ülke arasında 124. sıradayken, 2025 yılında 182 ülke arasında 56. sıraya kadar yükseldi. Elbette yalnızca cam binalar yolsuzluğu azaltmadı. Nitekim yolsuzlukla mücadele başarısının arkasında sert hukuki reformlar vardı. Ancak bu şeffaf şehir yapısı, toplumsal adaletin sağlanmasında destekleyici bir rol oynadı. Bu olumlu örnekte, toplumsal adalet katkı sağlayacak şekilde şehir yapısını inşa etmenin mümkün olduğunu görmüş olduk.

Tabii ki bu örnekler net doğruları belirtmez. Durum ve şartlara göre kimi zaman alçak köprüler inşa etmek adil olur, camdan kamu binaları ise toplumun asayişini riske atabilir. Adalet statik değil, dinamikdir. Onu bulmak için durum ve şartlara göre değerlendirmek gerekir. Lakin bu iki örnek, şehir yapısı ve toplumsal adalet arasındaki o ince bağı görmemizi kolaylaştırması açısından değerlidir.

Nihayetinde şehir, sadece taştan ve betondan ibaret bir yerleşim alanı değil; toplumun ruhunun, ahlakının ve adalet anlayışının dışa vurulmuş bir haritasıdır. İslam'ın tevhit anlayışından sonra ikinci temel çekirdeğini oluşturan "adalet" kavramı, evrendeki mizanı (dengeyi) korumak ve her şeyi olması gereken hakiki yerine koymak anlamına gelen vazgeçilemez ahlaki bir ilkedir. Bilakis

Nahl Süresi 90. ayette "Şüphesiz Allah, adaleti ve iyiliği emreder..." buyurulmaktadır. Adalet, yalnızca mahkeme salonlarında değil, hayatın her alanına, canlı ve cansız tüm varlıklarla olan ilişkimize, dolayısıyla bastığımız toprağa ve inşa ettiğimiz şehirlere de yön veren kurucu bir ilkedir. Müslüman mantalitesinde şehir inşa etmek; köprülerin yüksekliğinden binaların şeffaflığına kadar her detayda kul hakkını gözetmek ve toplumsal adaleti sağlamak demektir.

Bu ilahi düstur, bizlere sadece adil bir toplum değil, toplumsal adaleti fiziken de besleyen adil şehirler inşa etme mesuliyeti yükler. Çünkü şehir yapısı, bizim gelecek nesillere aktardığımız ve onların hayatının şekillenmesinde rol oynayacak önemli bir faktördür. Bugünün ve yarının şehirlerini tasarlarırken, mimariyi bir ayrıştırma veya tahakküm aracı olarak değil; güveni, barışı ve kul hakkını gözetilen bir adalet köprüsü olarak yükseltmek, inancımızın ve insanlığımızın bir vazifesidir.

İçinde bulunulan durum ve şartlara göre, hürriyet ve güvenlik arasındaki diyalektik ilişkide adil ve dengeli kararları verebilmek, en azından bu niyetle olaylara bakabilmek ve elimizden gelen en iyi işi yapabilmek, ümit ediyorum ki bize bu dünyada da ahirette de güzellikler ve iyilikler getirecektir.

Çocukluğuma Giden Trenler

İlknur ÖZTÜRK

İstanbul Üniversitesi, İktisat Lisans Öğrencisi

Demir tekerleklerin bitmek bilmeyen ritmik takırtısına, seyyar satıcıların güğümlerinden yükselen baharatlı çay kokuları karışıyordu. Alışageldiğimiz demir kapıların yerinde, yolcuların bölmelere bağladığı “dupatta” denilen rengârenk, geniş şallar rüzgârla havalanıyor; koridor göçebe bir masal çadırının uçuşan perdelerine dönüşüyordu. Ne zaman böyle bir trenin içine girsem, gördüğüm her detay önce çocukluğuma uğrar. “Tren bir halk üniversitesidir” der Haydar Ergülen. Pakistan’ın Lahor kentine doğru akıp giden

bu otuz saatlik yolculukta, o üniversitenin rüzgârlı koridorlarında otuyordum. Tren, Quetta’nın serin sabahını ardında bırakıp ovalara doğru süzülürken, omzuma minik bir elin dokunmasıyla bu göçebe şehrin en oyunbaz sakiniyle göz göze geldim.

Yün şapkası ve yeşil kolej ceketiyle bir masal kitabından fırlamış gibi duran on yaşındaki Anoosha, kocaman kara gözleriyle bana gülümsüyordu. Yanıma ilişti. Birlikte, rüzgârın yüzümüze vurduğu o pencere kenarında “Bak Bak!” oyununu icat ettik. Oyunumuz basitti: İşaret parmağıyla hızla akıp geçen bir kuşu, süslü bir Pakistan kamyonunu ya da bir ağacı gösteriyor; kendi dilinde bir şeyler mırıldanıyordu. Ben de ona gülümseyip aynı yeri işaret ederek Türkçe isimlerini söylüyordum. Yeni bir şey gördüğünde Türkçenin o sihirli kelimesini keşfetmiş bir mucit sevinciyle “Baaak baaak!” diyerek camdan dışarıyı gösteriyordu. Sadece parmaklarımızla dünyayı birbirimizin dilinde yeniden isimlendirdiğimiz, dünyanın en sessiz ama en geveze oyunuydu bu.

İçerisi, kendi yazısız kuralları olan, nefes alan bir mikro-mahalle gibiydi. Ahşap pencere pervazlarına yaslanmış yaşlı amcalar, yerlere serdikleri örtülerde kıvrılıp uyuyan kadınlar, bitmek bilmeyen bir uğultuyla akan yerel lehçeler... Pelwasha'nın evden getirdiği tandır ekmeğini bölerken, termosumdaki sıcak çayı yudumluyorduk. Manisa'dan getirdiğim zeytinleri tadan Pakistanlı öğretmen arkadaşlarımın yüzlerinde beliren o tatlı ekşi şaşkınlık, kompartımanı dolduran kahkahalara karışıyordu. Kimi zaman koridordan telaşla geçen, ellerinde iri, siyah köpeklerle kaçakçılık kontrolü yapan dev cüsseli polislerin yarattığı o anlık gerilim bile, dupattaların ardındaki bu sıcak dayanışmayı bölemiyordu.

Biz camın kenarında dilleri birbirine örerken, dışarı-

daki coğrafya da usulca kabuk değiştiriyordu. Belucistan'ın kurak ve mağrur dağlarını ardımızda bıraktıkça, trenimiz Pencap'ın uçsuz bucaksız, yemyeşil ovalarına doğru adeta bir nehir gibi aktı. Uçsuz bucaksız tarlalarda sırtındaki devasa küfelerle evine umut taşıyan babalar, ellerinde bidonlarla su taşıyan o duru bakışlı küçük kızlar geçiyordu gözlerimizin önünden. Ve istisnasız her istasyonda, geçen trene selam duran, yüzleri ıslı ama gözleri pırıl pırıl oyunbaz çocuklar... Dışarı, emeğin ve yaşamın en çıplak haliyle sergilendiği bir hayat atlasıydı; içerisi ise dupattaların ardına saklanmış renkli bir mahalle.

Hava kararıp trenin sarı, cılız ışıkları yandığında içeride bir "ninni saati" başladı. Karşı kompartımanda Ayshe Javid, oğlunu ayağında sallarken dudaklarından dökülen "lori lori" ninnisi, zihnimin derinliklerindeki "dandini dandini" melodisiyle aynı sükunette buluştu. Coğrafyalar, diller ve o renkli örtüler değişse de şefkatin o kadim dili hiç değişmiyordu.

Lahor'dan önceki o puslu gece yarısı istasyonunda Anoosha inmek için hazırlanırken, içimde ince bir sızı hissettim. O kara gözleri daha

da irileşmişti. Öğrendiği o en zor Türkçe kelimeyle veda etti bana: "Hoşça kal..." Koşarak boynuma atıldığında, bütün vedaların aslında tek bir dilde yapıldığını ve insanın insana nasıl yurt olabileceğini anladım.

Tren düdüğünü çalarak geceyi bir kez daha yırttı. Vagonlar karanlığın içinde ilerlerken bir şeyleri hep geride bırakıyordu; tıpkı zaman gibi. Ancak uzak bir coğrafyanın sarsılan rayları üzerinde, on yaşında bir çocuğun boynuma dolanan kolları artık zamansızdı.

Şehir ve Tabiat Arasında: İnsanın Varlık Zincirinden Ontolojik Kopuşu

İbrahim Kaşgar
İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
İslam ve Türk Felsefesi Yüksek Lisans Öğrencisi

Şehir, insanın kendi elleriyle ör-
düğü, insanın üzerine kapanan
büyük bir mekanizmadır. Betonun,
camın ve demirin arasında
yaşayan insan; hareket eder ama
akmaz, konuşur ama işitmez, yaşar
fakat hayatı bütün derinliğiyle
hissedemez. Günler geçer, yollar
aşılır, işler tamamlanır; fakat ruh,
hayatın hakiki ritmine bir türlü te-
mas edemez. Modern çağın en bü-
yük yoksunluklarından biri belki
de budur: insanın hayattan uzak
düşmesi; tabiattan, dolayısıyla ta-
biatından kopması.

Şehirde insan kendi kurduğu
yapay bir düzenin içinde yaşarken
tam da Karl Marx'ın "*Entfrem-
dung*" (*yabancılaşma*) dediği du-
rum belirginleşir: İnsan kendi
emeğine, ürettiği ürüne, diğer in-
sanlara ve nihayet kendi özüne,
tabiatına yabancılaşır.

Tabiat, insana bambaşka bir varo-
luş tecrübesi katar. Orada zaman,
saatlerin mekanik ilerleyişi olmak-
tan çıkar; şafağın doğuşuyla açılır,
güneşin yükselişiyle genişler, ak-
şamın serinliğiyle dinginleşir. İn-
san, hayatın tabii ritmine yeniden
dahil olur. Bir yaprağın rüzgârla
konuşmasını, kuşların birbirine
seslenişini, toprağın sessizce nef-
fes alışını fark etmeye başlar. Bu
yüzden tabiatla geçirilen vakit, in-
sanın kendi yaratılışıyla yeniden
temas kurmasını sağlar.

İslam felsefesinde varlık mertebe-
si; taş ve topraktan bitkilere, hay-
vanlardan insana kadar derece
derece yükselen fakat aynı nefs/
ruh zemininde birleşen bir var-
lık zinciri olarak tasavvur edilir.
Kâinat ve içindeki bütün varlıklar,
aynı hakikatin farklı seviyelerde
tecelli ettiği büyük bir varlık düze-

ninin parçalarıdır. Bu yüzden her
mertebe, kendinden önceki varlık
seviyesinin özelliklerini içinde
taşır ve üzerine yeni bir yetkin-
lik eklenir. Bu varlık hiyerarşisi
"mâdenî", "nebâtî", "hayvanî" ve
"insanî" nefs/ruh mertebeleriyle
ifade edilmiştir.

Mâdenî nefs/ruh mertebesinde
varlık; taşta, toprakta, dağlarda ve
kayalarda sessiz bir şekilde teza-
hür eder. Burada hareket ve bü-
yüme yoktur; fakat yine de ilahî
nizâmın sükûnet hâlindeki bir
yansıması vardır. Nebâtî nefs/ruh
mertebesinde bu sessizlik canlı-
lığa dönüşür. Tohum çatlar, filiz
verir, kök salar, büyür ve meyve-
ye durur. Hayat ilk kez görünür
bir canlılık kazanır. Hayvanî nefs/
ruh mertebesinde ise his, arzu,
hareket ve içgüdü ortaya çıkar.
Bu seviyedeki nefs/ruh artık his-
sedilen, korkan, yönelen bir varlık
hâline gelir. İnsanî mertebede ise
bütün bu seviyeler birleşir; insan
maddî yönüyle toprakla, bedensel
canlılığıyla bitkilerle, his ve arzu-
larıyla hayvanlarla ortak bir varlık
zeminini paylaşır. Fakat akıl, ira-
de, mana ve hakikat arayışıyla da
diğer varlıklardan ayrışır.

Fakat bu ayrışma mutlak bir ko-
puş değildir; tabiatın bütün mer-
tebelerini kendinde toplayan bir
merkez gibidir. Böylece varlıklar
yetkinlik bakımından farklılaşsa-
lar da aynı varlık zincirinin farklı
derecelerdeki tezahürleri olarak
görülürler. Bu yüzden insan, ta-
biatın içinde yaşadıkça kendi var-
lığının diğer varlıklarla irtibatsız
olmadığını hisseder. Taşın topra-
ğın sükûnetinde kendi faniliğini,
ağacın büyümesinde kendi
tekâmül arzusunu, hayvanların

içgüdüsel canlılığında hayata
dair iştiağını görmeye başlar.
Böylece insan ile tabiat arasında
unutulmuş bir akrabalık yeniden
tesis olur.

Şehir hayatı ise bu irtibatı büyük
ölçüde perdeleyen bir yapıdadır.
Şehir hayatında yaşam çoğu
zaman standartlaşmıştır. İnsan
aynı duvarlara bakar, aynı yolları
yürür, aynı sesleri duyar. Yaşamı
ekranlardan, duvarlardan ve
yapay ışıklardan izlemeye başlar.
Betonun, camın ve mekanik dü-
zenin arasında yaşarken gerçek
varlık alemiyle temasını kaybeder.
Tabiattaki kevn ü fesâd -oluş ve
bozuluş- döngüsüne tanıklık etme
imkânı giderek azalır. Halbuki
tabiatın içinde insan, varlığın
canlı bir akış olduğunu hisseder.
Bir tohumun çatlayıp filizlenme-
si, sonra ağaca dönüşmesi, mey-
ve vermesi ve nihayet kuruyup
toprağa karışması başlı başına
büyük bir tefekkür sahnesidir.
Toprağın yağmurla dirilmesi, kuş-
ların göçü, böceklerin dönüşümü...
bütün bunlar kâinatın sürekli ya-
ratılış hâlinde olduğunu gösterir.
İnsan burada Allah'ın "Muhyî"
ve "Mümît" isimlerinin tecellisini
seyreder; varlığın her an yeniden
kurulduğunu hisseder. Kur'an'da-
ki "O, her an bir işteditir" hakikati
tabiatla daha görünür hâle gelir.

Tabiatla insan şehirdeki gibi ken-
disini büyük bir makinenin dişlisi
gibi değil, büyük bir ahengin par-
çası gibi hisseder. Çünkü tabiatla
yapmacıklık yoktur. Çiçek, çiçek
gibi açar; kuş, kuş gibi öter; ağaç
kendisine verilmiş istikamette bü-
yür, her şey kendi hakikatiyle gö-
rünür; insana olduğu gibi görüne-
rek yaşayabilmeyi öğretir.

Şehirde ise insan çoğu zaman maskeler taşır. Üstelik bu durum eşyalarda da hissedilir; meyveler cilalanır, binalar süslenir, yüzler değiştirilir, görünüş ile hakikat arasındaki mesafe giderek büyür. Modern insanın yorgunluğu biraz da buradan doğar. Burada insan başkalarının tasarladığı düzen içinde hareket eder; üretmeden tüketir, dokunmadan yaşar, görmeden hüküm verir. Oysa insan ruhu düşünmeye olduğu kadar temas etmeye de muhtaçtır. Toprağa dokunmak, bir şeyi ekip büyütmek, mevsimi hissetmek... Bunlar insanın kendi varoluşuyla yeniden bağ kurmasını sağlar.

Belki bu yüzden kitaplar bile bazen bir liman hâline gelir. İnsan şehirde kaybettiği tabiatı, metinlerin içinde arar. Sayfalar arasında başka iklimlere, başka zamanlara, başka ruh hâllerine göç eder. Fakat kitapların sunduğu tahayyül, tabiatın sunduğu doğrudan tecrübeyi bütünüyle karşılayamaz. Çünkü tabiat duyularımızı da eğitir. Güneşin ten üzerindeki sıcaklığı, toprağın kokusu, gecenin sessizliği, yaprağın hışırtısı... Bunlar düşünceden önce ruha temas eder.

Ahmet Haşim'in Müslüman Saati yazısında ifade ettiği "*Müslüman gününün başlangıcını şafağın parıltıları ve nihayetini akşamın zıvaları tayin eder*" sözü, eski bir hayat tarzına duyulan özlemden fazlasını taşır. Bu cümlede insanın varlık âlemiyle irtibat ve kozmik ritimle uyum içinde yaşama arzusu saklıdır. Şehir insanı zamanı saatle ölçer; tabiat insanı ise ışıkla, mevsimle ve rüzgârla yaşar.

Tabiatın insana verdiği huzurun sebebi belki de insanın orada kendi ontolojik köklerini hissetmesinde yatar. Varlığın geri kalanıyla aynı yaratılış zincirine bağlı olduğunu, aynı ilahî nizam içinde nefes aldığını, aynı nefsi/ruhu paylaştığını hissederek yaşamasında yatar. Bu yüzden tabiat, insana kendi tabiatını, ruhunu yeniden hatırlama imkânı verir.

Hakiki mutluluk belki de tam burada başlar: insan kendisini varlığın dışında duran, varlığa mâlik bir efendi gibi değil, onun içinde yaşayan bir parça olarak hissettiğinde... Bir ağacın büyümesine, bir kuşun yuva kurmasına, toprağın yeniden canlanmasına şahit oldukça kendi hikâyesini de başka bir gözle okumaya başlar.

10 Yıl Oldu

Latife Alsaadoun

İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa Lisansüstü
Eğitim Enstitüsü Odyoloji, Dil ve Konuşma Bozuklukları
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

İstanbul'a geleli on yıl. Hayatımın yarısı bu şehrin taşlarında, vapurlarında, sabah ezanlarında geçmiş sayılır. Halep'teki devrimin izlerini hafızamda taze tutarak, o ayrılış gününü, Halep'in kuzeyindeki sokaklarını, İdlib-Antakya yolunun tozunu, boğazımda kalan vedaları sadece içimde saklayarak bu hicret serüvenini yaşadım. Çocukluğumda Halep'in kuzeyinde yaşamın verdiği o sade huzuru, mekanın kokusunu, komşuların sesini, İstanbul'da bulmak o kadar zor ki, bazen o günler hiç yaşanmamış gibi hissediyorum. Sanki çocukluğun anıları, gerçekliğini yavaş yavaş yitirmiş bir düş gibi... Var olduğunu biliyorum ama ellerim ona artık değemiyor. İşte insan... Özlemle dolu bir varlık...

Allah'ın nimeti, lütfu ve rahmeti bu şehirde de tecelli etti. Her zorluğun yanında bir kolaylık olarak, her kapanan kapının ardından açılan başka bir kapı olarak... İlim talep etmenin peşinde koşmak, her gün aynı gayret ve çabayla devam etmek... Ve belki de yaşadığım zorlukların beni lisans eğitimimi bölüm ikincisi olarak tamamlamaya vesile olması... Bunu düşündükçe şükürden başka ne söylenebilir? İnsan şükretmeyi bu yolculuklarda öğreniyor. Bu şehirlerde, bu yol ayrımlarında, bu veda sabahlarında...

Şöyle derim İstanbul'a: "Senden nefret ettiğimi sanıyorum; ama en çok sana duyduğum tutkulu nefreti seviyorum." Belki de bu duygu, bir şehre gerçek anlamda ait olmanın tek tabiri. Aidiyet, kolay kolay sevmek değil, bütün zorluğuna rağmen kalmaktan, her sabah o sokaklara yeniden adım atmaktan doğar. Peygamber Efendimiz'in müjdesini taşıyan bu topraklarda yaşamının, her an saklı sokaklarında huzur aramanın ayrı bir anlamı var. Bu da bir nimet ve Allah'ın rahmeti...

Üniversite yılları, dört yıl, dört gün gibi aktı...

Kuzguncuk'un köşeleri, teravih gecelerinin, vapuru beklerken geçen zaman, harem sahilinde ilk kez yürümenin verdiği şaşkınlık, Mihrimah Sultan ve Valide-i Cedid camilerinde eda edilen cuma namazlarının sükuneti... Kurukahveci Ahmet Efendi'de sadece çay içmenin ne olağanüstü bir şey olduğunu, gündelik hayatın içinde saklı bu küçük nimetleri, insan anında fark etmeyebilir, zamanla şükretmeyi öğrendikçe görüyor. Bu şehir, zorluğun yanında huzuru da öğretti. Kafayı koyacak bir köşe, şükredecek bir an. İlim talebeleri olarak bu toprakların bize bıraktığı emaneti taşımak, Allah'ın nasip ettiği ilimle yüklenmek; onu dünyaya yaymak, iyiliği her yere ulaştırmak için çaba göstermek şehri yaşatmanın en derin yolu bu olsa gerek.

BENDİM

AYAZ CAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa,
Kelim Yüksek Lisans Öğrencisi

Islanmış ruhumun köhne yurdu
Yağmurlar altında rahmete boyanan bendim.
Haykırdığında gök, tüm kelimelerini
Cümlelerine bürünüp duyan bendim.

Bulutlar göğü yararcasına birbirinden ayrıldığında
Gürültüleri içinde yankılanan bendim.
Damlalar taşırken taze ruhları
Can suyuna kanmış gül bendim.

Gazabını sezince şemsiyesine sığınan da bendim
Rahmet kondurmaya gelenden medet uman da...
Bendim, güzide bir güne gebe gecenin ortasında şimşeklere uyanan
Onunla birlikte ritme durup tutsak sözleri sayıklayan

Gök bir nağme tutturur arzda raksa geçerci.
Çocuklar bu gösteriye neşeyle iştirâk ederdi.
Bazı olur göğü sallar, korkudan terletirdi.
Gökten yağın kurşunsa saplandığı yürek de bendim.

Gafletin ardı sıra gelen hezeyanlar silsilesi.
Hani tövbe hangi günahın ertesi?
Tersine kürek çekerek yenmişse benliğim, o seli
Gökten gelen âyeti okuyup kalbini yuyan da bendim.

Haydutlar ve Kozalaklar

Fatma Beyza olak
İstanbul Üniversitesi,
Hadis Doktora Öğrencisi

Sokaklardan, caddelerden geçtiler haydutlar.
Gelip ellerimi çaldılar, bahçelerinde çapa yapmak için.
Bileklerimdeki şişlik ondan kalma korkma!
Bir haydutun en büyük hayali çiftçi olmaktır.
Ama nasıl olur dersin haydutlar safkan şehirlidir.
Haydutlar çok iyi düşünürler sevgili okur
Ve kurnazlıkları yüzlerinden okunur.
Şehirde köyü anımsatan tek şeyi iyi bilirler bu yüzden.
Önce buldukları bütün çamları gezmekle başlarlar işe
Küçük yaş bir kozalağa gözlerini dikerler.
Ulaşabildikleri kozalakları toplayıp evlerinde biriktirirler.
Bununla avunurlar önce.
Sonra şehirdeki bütün elleri toplayacakları geceyi beklerler.
Onları gözlerinin çeperinden, üstlerine sinen çam kokusundan tanırırsın.
Güpegündüz haydutların hayallerini dinleyen insanlara denk gelirsin yollarda
Haydut dediysek kaba saba olduklarını sanma,
Gördüğün en kibar insanlar olduğunu düşünürsün.
Bir bakarsın haydutların hayallerinin büyümesine kapılıp ellerini bedenlerinden
söküyorlar insanlar,
Ufak bir ses duyulur yalnızca.
-Bileklerinde susturucu varmış ne garip!
Bir haydut yalnızca çiftçi olamaz aslında bunu derinden hissedersin.
Dünyanın bütün ellerini getirse çapalayamaz bahçesini,
Sulayamaz ekinini.
Bir haydut her şey olur dersin.
İşçi olur, siyasetçi olur, albay olur, çok zorlarsa eğitimci bile olur
Ama çiftçi olamaz.
Eli çapa tutmaz çünkü onun.

30 Ekim 2025

Kaçımız kaçıyor kaderinden
Ya kaçımız dörtnala koşuyor
Parmak izi misali eşsiz yazgısına
İsmet Özel gibi
Kaçımız zihninin تنها koridorlarında yalnız yürümekten
Korkmayacak kadar cesaretli
Ya kaçımız mutlu,
Başkalarının kurduğu
Yapay labirentlerde
Yığınlarla birlikte gezmekten?

Kaçımız yürekli
Kaçımız çekinmez,
Varoluş hüznünü aşikâr etmekten
Kaç tanemiz var
Hâlâ
Gözyaşını akıtan,
Yürekten?

Kimse olmasa gök var, durmaksızın yağdıran yağmurunu
Toprak var, toprak!
Sessiz, ama herkesten daha istikrarlı koşan
Yazgısına
Katman katman, sessiz
Yavaşlığıyla, dinginliğiyle galip varoluşa
Veysel'in terennümü gibi
Karnını da yarsan kazma kürek ile
Yine karşılar gül ile
O halde toprağa bak, göğe bak
Bittiyse her şey, insanlar gittiyse, söz nihayete erdiyse
Kalem düştüyse;
Toprağa bak, güneşe gül, göğe haykır
Şiir yaz, şiir söyle, şiir ol
Hayat şiiri akıyor, koşuyor, gidiyor, yürüyor
Sen de ak

KAÇIMIZ VAR

Zehra D. Kaşgar
Marmara Üniversitesi,
Felsefe ve Din Bilimleri Doktora Öğrencisi

Gelenek ile Hakikatin Ortasında: Mısır

Fatma Turan

Boğaziçi Üniversitesi, Biyomedikal Mühendisliği
Doktora Öğrencisi

Han el-Halili çarşısında doluyoruz; her bir esnaf bizi dükkânında ağırlamak için adeta yarışıyor. Türklerin sıkı pazarlık yaptığını çok iyi bildiklerinden bütün Türkçe dil yeteneklerini kullanıyorlar. Çarşı ile şehir arasında büyük bir tezat var. Çarşı, Eski Kahire'nin ticaret merkezi konumunda. Esnafın ve müşterinin hâline bakılırsa

alışverişten memnunar ve bizim tabirimizle çarşı sakinlerinin hâli vakti yerinde. Hemen çarşının bitiminde El-Ezher Camii'nde soluklanıp ikinci namazlarımızı kılıyoruz. Yürürken her bir mermerde aşınmışlık var; her biri, sinesinde ağırladığı talebenin yükünden izler taşıyor. Çevreme hayranlıkla bakıyorum; kim bilir kaç âlim geçti buradan, kaç şehit oldu, kaç tanesini tanımıyorum bile; ama ruhlarına samimiyetle dua ediyorum. Ezan sesi, yanımda benimle birlikte saf tutan mümine kardeşimin samimiyeti ve öğle sığağında esen hafif bir meltem... Bunların hepsi bizler için şükür sebebi. Yine samimiyetle duamı tekrar ediyorum: “Umreye niyetlenmek için geldiğim bu ülkede almam gereken dersleri fark etmemi ve heybeme bir hayli dua biriktirmeyi bana nasip et Allah'ım.”

Seyyide Nefise annemizi de ziyaretten çıkar çıkmaz bizleri dilenci ordusu karşıyor; hâllerinden gerçekten muhtaç oldukları çok belli. Ayrıca Evliya Çelebi hazretlerinin de söylediği gibi aralarında evliyaullahın bulunduğu eminim. Orada daha fazla kalıp kardeşlerimle ilgilenmeyi, hepsine yetecek maddi desteğim olmasa da manevi olarak yanlarında olabilmeyi çok isterdim. Girdiğimiz camilerde tebessümle karşılanıyor, gözlerimizin içi gülerek yanıt veriyoruz. Mısırlı kardeşlerimiz Türkleri çok seviyorlar; Müslüman coğrafyaların Türkiye'den ve bizlerden ümidi çok yüksek, bizlere dua ediyorlar.

Ahmed İbn Tolun Camii'ni gezerken, Hz. Musa'nın Allah'ın izniyle asasının yılan olma mucizesinin ve sihirbazların birkaç dakika içinde iman edip cenneti nasıl da kazandıklarının bizlere ders olarak anlatıldığı yere geliyoruz. Allah, dilediği kuluna hidayet rızkiyla şereflendiriyor ve geçmişinin —bizim tabirimizle— ne kadar kirli olduğuyla ilgilenmiyor; kullarına o kadar merhamet ve şefkat sahibi ki, bunu anlamak için tarihte kısacık bu gezintiyi yapmak bile bize yetiyor. Umre yolculuğumuzdan önce Hz. Musa'dan ders almak düşüyor bize. Allah'ım, ne kadar güzel bir yolculuk bu; adeta kendi miracımızı yaşıyoruz ve her bir katta peygamberlerinden dersler alıyoruz.

Mısır'ı ziyarete gelen tüm turistler gibi bizler de piramitlere gittik; ancak biz, manevi yolculuğumuzun bir parçası

olması hasebiyle bir seyyah edasıyla gittik. Ben o topraklarda Hz. Yusuf'un (a.s.) talebesi olmak için bulunuyordum; gezdiğim yerlerin büyüklüğü ya da bir zamanlar insanların piramitleri yapmak için kocaman taşları taşımış olmaları beni şaşırtmıyordu. Benim yaşadığım yüzyılda kendimiz için piramit inşa ettirmiyor olsak da devasa sanal saraylar kuruyor, içlerinde asla olamayacağımız insanlara dönüşüp kendi oyuncaklarımızı putlaştırabiliyoruz. İnanan insanlar için Mısır'ın bir zamanlar pek de yaşanabilir bir ülke olmadığına ikna oluyorum; anlatılan efsanelerde Amon, firavunlar, Ramses'ler... Her biri tanrı-kral olarak geçiyor ve bunlara yüzyıllar boyu insanlar inanıyor. Hakikatle insanları tanıştırmak ancak Hz. Musa (a.s.) ve Hz. Yusuf (a.s.) gibi Allah'ın seçkin kullarının yapabileceği bir iş. İnsanların kendileri için inşa ettirdiği bu yapılar bana yine Allah'ın azametini tanıtıyor; bizlere bunları yapma gücü veren, kim bilir bizi cennette hangi devasa yapılarda ağırlayacak.

Nil Nehri'ndeki tekne turunda etrafımızdaki lüks otellerin ışıltısı yerine bizi, bir zamanlar annesi tarafından Allah'ın emriyle nehre bırakılan o erkek çocuğun kıssası karşıyor: Allah'ın gözettiği, özenle yetiştirdiği, ileride bir peygamber olacak bir bebek... Nehirde yapayalnız ilerliyor, kız kardeşi tarafından takip edilerek saraya güvenle ulaşıyor. Ben de bir abla olduğumdan farkındalığım artıyor; Hz. Musa'nın kız kardeşinden de ablalık öğrenmek gerektiğini fark ediyorum. Müzeler,

medeniyetler, hikâyeler... Her biri yolculuğun parçası; ama yolculuğun en önemli durağı, bir zamanlar paylaşımlarından dolayı kalben buğz ettiğim bir ablanın, Gazze'ye ulaşmak için Mısır'a geldiğini ve Mısır'da tedavi gören kardeşlerimizin ihtiyacını karşılamak üzere oraya bulunduğunu görmem oldu. İşte en büyük dersimi orada aldım. Ben yolculuğum boyunca Gazze için dua etmekten başka bir şey yapmamıştım; ama evini ve çocuklarını bırakıp oradaki insanlara yardım için gelen kardeşlerimiz vardı. Allah onlardan razı olsun. O ablayla da samimiyetle kucaklaştık; hayatımda unutamayacağım bir ders verdi bana: Ne olursa olsun, aynı düşünmesek de Müslüman kardeşim hakkında kalbimde kötü bir iz kalmasına müsaade etmemeliyim. Sonuçta aynı safta, iyilik yolundayız.

Ve Mısır'dan kalkan uçagımızda, Allah'ın benimle iletişim yollarından birinin de olaylar ve tanıştığım insanlar olduğunu anlıyorum. İmam Şafii hazretlerinin makamında kendime bolca dua etmişim; onu hoca olarak, beni de talebesi olarak kabul etmiş olacak ki Yaradan, derslerimi almayı bana nasip etti.

Bu coğrafyadan ayrılıyorum; ancak kalbim, Müslüman kardeşlerimin hâli ve derdiyle öyle dopdolu ki, gözlerim onların ardında, ruhum onların safında kalıyor. Vahdetin sırrına ermek için her zerremle dua eden, Rabbimin rızasına talip bir kalbi yanıma alıp, umreye niyet ederek ayrılıyorum... Geleneğin gölgesinde hakikatin ışığını arayan bu mahzun ülkeden.

Serhad Şehri Edirne

Ahmet Hilmi Ermiş

Istanbul Topkapı Üniversitesi Araştırma Görevlisi
Yıldız Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Öğrencisi

Ülkemizin en batısında yer alan güzide şehirlerimizden Edirne, tarihimizde yıllarca başkentlik yapmış, Avrupa'ya açılan kapımız olmuştur. Bu yazımda sizlere; Ramazan ayıyla birlikte kapılarını yeniden açan Mimar Sinan'ın "ustalık eserim" dediği Selimiye Camii'ni ziyaret etmek amacıyla çıktığımız Edirne yolculuğumuzu anlatacağım.

Yolculuğumuz, tarihler 18 Ramazan 1447'yi gösterirken serin ama güneşli bir havada başladı. Günübirlik bir tur olacağından sabah saatlerinde Osmanlı Devleti'nin son başkenti İstanbul'dan yola koyulduk. Öğle saatlerine doğru Devlet-i Aliyye'nin bir önceki başkenti Edirne'ye ulaştık. Rehberimizle buluştuktan sonra ilk durağımıza geçtik: Karaağaç.

Karaağaç

Meriç Nehri'nin batısında yer alan Karaağaç, Edirne merkeze bağlı bir mahalle. Küçük, turistik ve otantik bir dokusu var. Biz gittiğimizde mevsimi değildi ancak burada büyük lavanta tarlaları da bulunuyor. Yolda gördüğümüz üzere dünyanın en büyük tavası da burada sergileniyor, bu tavanın 2018'de Guinness Rekorlar Kitabı'na girdiğini öğreniyoruz.

Tarihî önemi ise Karaağaç'ın I. Dünya Savaşı'nın ardından Lozan Antlaşması ile Yunanistan tarafından Türkiye'ye bırakılmış olması. Bunun devamında ortaya çıkan bir mübadele hususu da var elbette; ona ilerleyen satırlarda değineceğim.

Meriç Nehri bol alüvyon taşıyan bir nehir, bundan ötürü rengi kahverengiye çalıyor. İlk bakıldığında kirli gibi algılsa da aslında oldukça temiz bir içeriğe sahip. Bu sebeple uluslararası kano yarışmaları her yıl Meriç Nehri üzerinde gerçekleştiriliyor. Nehir zaman zaman taşkınlara da sebep olabiliyor, biz gelmeden iki hafta önce yoğun yağışlarla birlikte bu taşkınlardan birinin yaşandığını rehberimizden öğreniyoruz.

Hacı Adil Bey Çeşmesi yakınlarında aracımızdan inip yürümeye başlıyoruz. İlk dikkatimizi çeken şey ise etraftaki faytonlar oluyor. 2026 yılında fayton taşımacılığına denk gelmek bizi şaşırtıyor elbette. Rehberimiz eşliğinde Meriç Köprüsü'nün ortasına kadar yürüyoruz, tam orta noktada bulunan seyir alanını incelediğimizde görüyoruz ki seyir alanının çatısında 19. yüzyıldan kalma resimler hâlâ orijinallikini koruyor. Dikkatimi çeken bir diğer husus ise Meriç Köprüsü'nün araç trafiğine açık olması. Kültürel miras olarak görülen bir köprü'nün zarar görebileceği ihtimaline karşın yalnızca yayalara açık olması daha doğru olabilir diye düşünüyorum. Umarım tarihî dokusu en iyi şekilde korunabilir.

Aynı yolu geri yürüyerek aracımıza dönüyor ve bir sonraki durağımız olan tarihî Karaağaç Tren Garı'na geçiyoruz. Bu yapı şu an Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılıyor. Karaağaç, Pazarkule Sınır Kapısı ile Avrupa'ya açılan yol üzerinde bir güzergâh olduğundan kültürel olarak da çeşitliliğe sahip, zamanında birçok farklı aktivite ve etkinlik burada görülürmüş bundan ötürü de "Küçük Paris" lakabını almış.

1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ile Karaağaç'ın Türkiye'ye bırakıldığı süreçte Meriç Nehri'nin batısındaki Türkler ile doğusundaki Rumlar arasında mübadele gerçekleştiriliyor. Bu hususta bizim devletimiz ve milletimiz uğurladığı Rumlara hoşgörü ile yaklaşırsa da karşı tarafta aynı hoşgörüyü rastlanmıyor ve Karaağaç'a gelen Türkler çeşitli zorluklar çekiyor. O anlara en yakından tanık olan yegâne yapı ise tarihî Karaağaç Tren Garı elbette.

Biraz daha ilerledikten sonra karşımıza Trakya Üniversitesi Doğa Tarihi Müzesi çıkıyor. Bu müzede canlıların iskelet sistemleri ve canlı hâllerindeki yapıları bilimsel yöntemlerle korunarak sergilenmiş. İlk bakışta biraz ürkütücü gelse de insan devamında alışıyor; çünkü gerçeklerinden neredeyse hiçbir farkları yok. İçeride sergilenenler; iskeletli hayvanlar, kuşlar, kediler, kelebekler, böcekler, fareler, yarasalar ve daha niceleri aslı korunarak sergilenenmiş, emeği geçenleri tebrik etmek gerek.

Müzeden çıktığımızda ise karşımıza çıkan Lozan Anıtı'nı inceliyoruz. Bu anıt, eski başbakan Süleyman Demirel döneminde inşa edilmiş. Anıt incelendiğinde farklı yüksekliklerde olan üç sütundan

kısa olan sütun Karaağaç'ı, ortanca sütun Trakya'yı, uzun sütun ise Anadolu'yu temsil ediyor. Ortada yer alan kız figürünün bir elinde tuttuğu güvercin barış ve demokrasiyi simgelerken, diğer elinde tuttuğu belge ise Lozan Antlaşması'nı temsil ediyor. Altında da Türkiye'nin üç denize kıyısını temsilen bir havuz bulunuyor; ancak içerisine çocuklar düşebildiğinden kapalı tutuluyormuş. Bu şekilde Karaağaç rotamızı tamamlıyoruz. Bir sonraki durağımız Sultan II. Bayezid Külliyesi ve Şifahanesi.

Sultan II. Bayezid Külliyesi ve Şifahanesi

Sultan II. Bayezid Külliyesi'ne vardığımızda ilk olarak camiye geçiyor ve öğle namazını eda ediyoruz. Sonrasında rehberimiz eşliğinde dolaşmaya başlıyoruz, Osmanlı döneminin ilk hünkâr mahfilinin (padişahların namaz kıldığı özel alan) bu camide kullanıldığını anlatıyor rehberimiz bizlere. Camiden çıkıp külliyenin diğer kısımlarına geçiyoruz. Külliye, 1488 yılında yani 15. yüzyılda inşa edilmiş ve döneminde halka çok faydası dokunmuş bir yapı. İçerisinde cami, şifahane, medrese, aşevi ve tabhane bulunuyor. Şimdi gezeceğimiz Sağlık Müzesi ise eski dönemin şifahane binası.

Şifahaneye ilk girdiğimizde bizi güzel bir avlu karşılıyor. Sağda bulunan odalarda doktorların hastalara bireysel tedavi uyguladığı alanlar görülüyor. Sol tarafta kalan ve şu an sunum odası olarak hizmet veren bölüme girerek külliye ve şifahane tarihi üzerine bir belgesel izleyerek külliyenin tarihi hakkında detaylı bilgi sahibi oluyoruz. Sonrasında ise bu şifahaneyi özel kılan, akıl hastalarının tedavi edildiği bölüme geçiyoruz. Buraya gelen hastalar müzik, koku ve su sesi ile tedavi ediliyormuş. 15. yüzyıla göre bu şekilde bir tedavi uygulanması gerçekten şaşırtıcı ve takdir edilesi bir yöntem. Darüşşifa uzun yıllar verimli bir şekilde kullanılmış, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Edirne işgal edilince hastalar İstanbul'a alınmış. Devamında Edirne geri alınsa da süregelen çalkantılı süreç sonucunda şifahane eski günlerine dönememiş.

Şifahaneden çıkıp yan taraftaki tıp medresesine geçiyoruz. İçerisi klasik Osmanlı medreseleri gibi ancak avlu tamamen taşlar ile kaplanmış; ağaç ve yeşillik yok. İstanbul'dan aşına olduğumuz medrese düzenlerine nazaran biraz sade görünüyor gözümüze.

Sonrasında ise imaret binasına geçiyoruz. Burada halka ücretsiz yemek ve ekmek verilirmiş. Ekmeklerin üzerine kendilerine özgü bir damga basılmış ki dışarıda satılamasın. İçeride hâlihazırda dönemi yansıtan eserler ve balmumu heykeller mevcut. Sağdaki odada ise klasik ve uzun

bir Osmanlı sofrası var. Grupla gelindiğinde toplu fotoğraf çekilmek için ideal bir durak. Külüliyenin hemen yan tarafında ise zamanında bu imarete çok hizmet etmiş Aşçı Yahya Baba'nın kabri bulunuyor.

Hıdırlık Tabya ve Balkan Tarihi Müzesi

Sonraki durağımız Hıdırlık Tabya ve Balkan Tarihi Müzesi. Edirne'de bulunan 19 tabyadan tek aktif olan ve müze olarak kullanılan tabya burasıymış, geri kalanlar ise harabe durumda. Tabyanın bulunduğu tepeye çıkarken Roman vatandaşlarımızın bulunduğu mahalleden geçiyoruz. Zamanında göçlerle birlikte Türk nüfusu bu bölgede hayli azalmış, boş kalan kısımlara da Romanların yerleşmeleriyle nüfusları burada yoğunluk kazanmış.

Tepeye vardığımızda müze kart ile tabyaya giriş yapıyoruz. İçeri girdiğimizde sol tarafta Balkan Savaşı'nı anlatan belgeseller, resimler ve dönemi yansıtan kıyafetler sergileniyor. Sağ tarafta ise savaş zamanı kullanılan yatakhaneler, revirler ve o dönem kullanılan ekipmanlar bulunuyor. Müzenin en önemli eseri ise "hekim fiçisi" olarak sergilenen şehadet şerbeti fiçisi. Doktorlar, şehit olacağı anlaşılan yaralılara bu küçük fiçi ile şehadet şerbeti içirirlermiş. İçerisinde bulunan gül suyu, tarçın vb. baharatlar karıştırılarak bu şerbet hazırlanmış. Sergilenen bu eser ise geçmişten günümüze orijinal olarak korunuyor, tarihe bu denli yakından

tanıklık edebilmek gerçekten etkileyici. Geri dönüp orta bölümden aşağı doğru indiğimizde kumanda bölümüne ulaşıyoruz. Bu bölümde bulunan pencereler, içeri şarapnel ve benzeri parçalar giremesin diye dış kısmı dar iç kısmı geniş olacak biçimde inşa edilmiş. Kumandanlar dinlenirken buradan etrafı izleyebiliyor ve savaşın seyrini takip edebiliyorlarmış.

Kumanda odasını gördükten sonra tekrar yukarı çıkıyoruz; bu defa tabyanın üst kısmındaki seyir terasına varıyoruz. Seyir terasından tüm Edirne net bir şekilde görülebiliyor. Selimiye Camii tüm ihtişamıyla kendini hemen belli ediyor. Etrafında hiç yüksek bina yok, bunun sebebi ise yüksek binaların inşa edilebilmesi için sağlam bir temel kazılması gerekmesi. O çevrede temel kazan kim varsa derinlere ulaştığında, Mimar Sinan'ın Selimiye'yi inşa ederken tasarladığı örümcek ağı misali etrafı saran Selimiye Camii temelleri ile karşılaşmış. Bundan ötürü günümüzde dahi o civarda yüksek bina inşa edilmesine izin verilmiyor.

Bakışlarımızı biraz sol tarafa çevirdiğimizde ise Edirne Sarayı'nı görüyoruz. Saray şu an restorasyonda olduğundan ziyaret edemiyoruz. Osmanlı döneminin Topkapı Sarayı'ndan sonraki en büyük sarayıymış. Yine Buçuktepe İsyanı sırasında II. Mehmed'in, babası II. Murad'a yazdığı o ünlü mektuba da tanık olmuş bir saray: "Eğer padişah ben isem, size emrediyorum geliniz ve ordunun başına geçiniz. Yok eğer padişah siz iseniz, devletinizi müdafaa etmek üzere gelip ordunun başına geçmeniz gerekir."

Sağ tarafa baktığımızda ise önce Yunanistan'ı, sonra Bulgaristan'ı görülebiliyoruz. Şu an sınıra çok yakın bir bölgedeyiz; Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan'ın neredeyse kesişim noktasında olduğumuzu rehberimizin anlatıları sayesinde idrak edebiliyoruz.

Üç Şerefeli Camii

Şehir merkezine iniyoruz ve ilk durak olarak Üç Şerefeli Camii'ye geçiyoruz, bir diğer adıyla Burmalı Camii. Caminin dört adet minaresi var, en büyük ve üç şerefeli olan minare bu camiye adını vermiş. Bu minareye üç farklı yoldan çıkılabiliyormuş. Mimar Sinan da Selimiye Camii'ni inşa ederken Mimar Muslihiddin tarafından yapılan bu tasarımı örnek almış.

İkinci namazı için mola verdikten sonra rehberimiz bize camiye anlatmaya başlıyor. Başımızı yukarı kaldırıyoruz ve kubbenin altındaki çikintilerin içinde ceylan

derisi olduğunu öğreniyoruz. Bu deri içerideki akustiği sağlamak için kullanılmış. Yine yukarıda deve kuşu yumurtaları da kullanılmış. Bunun sebebi ise bu yumurtaların salgıladığı gaz ile örümceklerin ağ yapmasını engellemekmiş. Mihrabın sağında ve solunda dönen iki adet sütun var, bu sütunlar yapının statik dengesini kontrol etmek amacıyla yapılmış, ben denedim; soldaki dönüyor, sağdaki dönmüyor. Osmanlı-Rus Savaşı zamanında bu camiye zarar verilmiş. 1935 yılında cami restore ettirilmiş, hünkâr mahfili de bu restorasyondan sonra kaldırılmış.

Şimdi dışarı çıkıyoruz ve 67 metre uzunluğundaki kalın, görkemli üç şerefeli minareye bakıyoruz. Caminin kapısının üst kısmında Osmanlı'da bilgeliği temsil eden baykuş tasarımı var; alttan bakıldığında baykuşu andırıyor. İlk mermer avlu da burada kullanılmış. Edirne'de bir söz varmış: "Selimiye Camii'nin yapısı, Üç Şerefeli Camii'nin kapısı, Eski Camii'nin yazısı." Üç Şerefeli Camii'nin kapısının sözlere konu olacak kadar güzel olduğunu tecrübe ediyoruz, sözün kalan kısımlarını da birazdan tatbik edeceğiz.

Caminin dört minaresi olduğunu söylemiştik. Cami ve üç şerefeli minare II. Murad tarafından yaptırılmış. Yivli ve burmalı minare III. Mustafa tarafından yaptırılırken son minare ise Fatih Sultan Mehmed tarafından yaptırılmış. Bu minarenin yanında ise Fatih'in öğrenim gördüğü Peykler Medresesi bulunuyor ve bu yapı şu an Fatih Sultan Mehmet Müzesi olarak hizmet veriyor.

Eski Camii

Üç Şerefeli Camii'den ayrılıp Eski Camii'ye doğru yola koyuluyoruz. Yolda çok güzel ve tarihi bir jandarma binası da görüyoruz ancak fotoğraf çekmek yasak olduğundan yalnızca bakmak ile yetiniyoruz. Yolun karşısına geçtiğimizde Eski Camii bizleri karşılıyor. Kafamızı biraz sola çevirdiğimizde ise tüm ihtişamı ile Selimiye Camii'ni görebiliyoruz.

Eski Camii, 15. yüzyılda bir külliye olarak inşa edilmiş. İçeriden bakıldığında caminin kapısının üzerinde sofra motifi var. Bunun anlamı şu: İçeri giren insan namazını kılar, sağa sola selam verir, kafasını arkaya çevirip sofrayı gördüğünde anlar ki burada bulunan imarette ücretsiz yemek vardır; gider yemeğini yer. İçeride sol tarafta "Makam-ı Hacı Bayram-ı Veli" bulunuyor. Hacı Bayram-ı Veli

Hazretleri zamanında II. Murad'ı ziyaret eder, sonrasında bu camide vaazlar verir. Bundan ötürü o günden sonra imamlar o kürsüde, kendisine saygıdan dolayı vaaz vermezler ve bu gelenek günümüzde bile devam eder.

Caminin hünkâr mahfili "Edirne-kârî" denilen bir süsleme ile bezenmiş, kullanılan kırmızı ise Edirne kırmızısı, gerçekten çok hoş görünüyor. 1988 yılında Kâbe kapısının örtüsü olarak kullanılan örtü de buraya bağışlanmış ve caminin ön bölümünde sergileniyor. Minberin solunda Rûkn-i Yemânî taşı bulunuyor. Kâbe'nin Yemen köşesinden o dönem kopan üç taştan biri olan bu taş, Osmanlı döneminde bu cami inşa edilirken hediye edilmiş. Minberin sağındaki küçük boşluğa ise "cennet yolu" deniyor. Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethederken burada namaz kıldığı söyleniyor, bundan ötürü ziyaretçiler tarafından burası özel ilgi görüyor.

Selimiye Camii

Şimdi gelelim turumuzun başrolü ve Mimar Sinan'ın ustalık eseri olan Selimiye Camii'ne. Cami, Sultan II. Selim döneminde yaptırılıyor. Rehberimizin anlatımına göre caminin yapılacağı yer için başlarda Bursa düşünülüyor ancak orada Ulu Camii bulunduğu için vazgeçiliyor. Sonrasında İstanbul düşünülüyor, orada da Süleymaniye olduğundan sıcak bakılmıyor ve karar aşaması uzuyor. Rivayete göre bir gece Mimar Sinan ve II. Selim rüyalarında Peygamber Efendimiz'in, "Yaptıracağınız camiyi Edirne'ye yaptırın." dediğini görüyorlar ve böylece caminin konumu için Edirne'de karar kınıyor.

Avluya ana girişten giriyoruz, rehberimiz bize teknik özellikler-

den bahsediyor, minareler 71 metre uzunluğunda ve 3,80 metre çapında, bize yakın olan iki minare ise özel bir yapıya sahip. Bu iki minarenin içlerinde üç ayrı yol bulunuyor. Birinci yoldan doğrudan üçüncü şerefeye, ikinci yoldan birinci ve ikinci şerefeye, üçüncü yoldan ise doğrudan ikinci şerefeye çıkılabiliyor. Aynı zamanda bu minarelerin temelinde kullanılan raylı sistemin örnek alınarak yoğun deprem bölgesi olan Japonya'daki bazı gökdelenlerde de kullanıldığı söyleniyor. Bu yönüyle yapının mühendislik mirası dünyaya yayılmış.

Şimdi caminin içine giriyoruz, fevkalade bir güzellik bizi karşılıyor. İçi Süleymaniye Camii kadar büyük değil ancak daha estetik bir hava taşıyor. Tepede 43 metre yükseklikte, 31,5 metre çapa sahip bir kubbe bulunuyor. Kubbe, yarım kubbeler üzerinde değil sütunlar üzerinde taşındığından en büyük kubbeye sahip cami unvanını taşıyor. Ana kubbe 17. yüzyılda restorasyon geçiriyor ve barok usulü motiflerle süsleniyor. Bolca penceresi sayesinde ışığı içeri çok güzel alıyor, insan içeri girince huzur buluyor.

Müezzin mahfilinin mermer sütunlarından birinde de ters lale motifi bulunuyor. Bu motif hakkında çeşitli hikâyeler mevcut. 1912'deki Bulgar saldırısında Selimiye Camii'ne iki adet top isabet ediyor. Biri kubbeden içeri giriyor ve sonrasında restore ediliyor. Diğerinin izini ise ana kapıyı arkanıza alıp sol kapıdan çıktığınızda görebiliyorsunuz. Saldırı esnasında gelen bir telgraf ile top atışları ile durum değişiyor. Anlatılana göre ilk atışlardan sonra komutana bir telgraf geliyor ve top atışları durduruluyor. Telgrafta şu yazıyor: "Sen, benim Osmanlı'nın en güzel eserini yıkan kral olarak mı anılmamı istiyorsun?". Bu şekilde Selimiye Camii'nin daha fazla tahribata uğraması engellenmiş oluyor.

Edirne Lezzetleri ve Dönüş

İftar saati yaklaştığında yemek için planlanan restorana gidiyoruz. Hemen yakınlarda bulunan tarihî Ciğerci Bahri Bey'de iftarımızı yapıyoruz. Normalde pek ciğer sevmem ancak burada yediğim Edirne tava ciğerini çok beğendim. Yanında ikram edilen Karaağaç biberi de çok güzeldi. Bu biber çıtır çıtır ve hayli acı; ancak acısı rahatsız etmiyor, ağızda hissedilip geçiyor, yemesi gerçekten çok keyifliydi. İftardan sonra, İstanbul'a döndüğümüzde ikram edebilmek için Kavala kurabiyesi almaya gidiyoruz. Bu yörede fazlasıyla ünlü olan Kavala kurabiyeleri gerçekten oldukça lezzetli.

Sonrasında rehberimizle vedalaşılıyor ve teravih namazı için tekrar Selimiye Camii'ne geçiyoruz. Öncelikle Selimiye'nin atmosferini biraz daha soluyoruz, ardından namaz için hazırlıklarımızı yapıyoruz. Devamında ise biraz da şans ile namazımızı müezzin mahfilinde kılma fırsatı buluyoruz.

Artık gitme vakti geliyor, aşağıda bulunan Mimar Sinan heykelinin önünde toplanıp otobüsümüze biniyoruz. Saat 22:30 civarında yola çıkıp yaklaşık üç saatlik bir yolculuğun ardından İstanbul'a varıyoruz.

Yoğun geçen gün biraz yorucu olsa da bizler için oldukça keyifliydi. Selimiye Camii'ni tekrar açık görebilmek mutluluk vericiydi. Edirne'nin tarihine tanıklık etmek ayrıca çok güzeldi. Üstüne üstlük Edirne tava ciğerini denemek de yeni ve güzel bir deneyim oldu. Bizlere bu gezi fırsatını sunan İlim Yayma Vakfı'na teşekkürlerimi sunarım. Yazının hazırlanmasında katkı sağlayan Orta Çağ tarihi alanında çalışan arkadaşım Oğuzhan Talan'a da ayrıca teşekkür ederim.

Bilâdü'ş-şam Yollarında:

Kasyun'un Gölgesindeki Şam'dan Akdeniz Kıyısındaki Lübnan'a

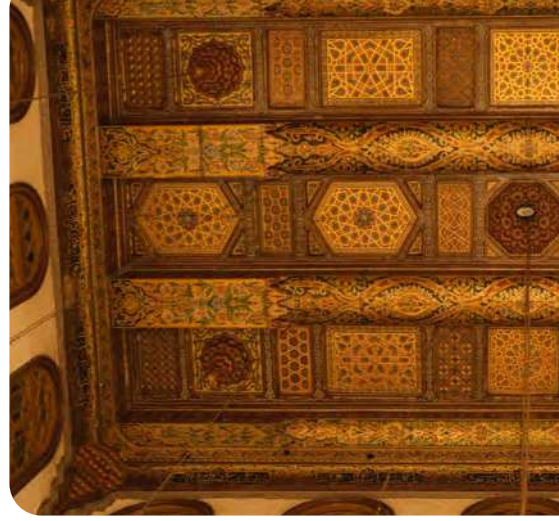
Mehmet Selim Okuyucu
Marmara Üniversitesi, İktisat Tarihi
Yüksek Lisans Öğrencisi

İnsan için seyahat etmek, sadece yeni mekânlar görmek değil, aynı zamanda zihnindeki tarih tasavvurunu somut bir zemine oturtmaktır. Hele ki gidilen yerler asırlarca aynı idari ve kültürel çatının parçası olduğumuz coğrafyalar ise bu yolculuk bir nevi “kendini arayış” hükmündedir. Suriye ve Lübnan toprakları, bugün kâğıt üzerinde farklı sınırlar gibi görünse de kadim yapıların şahitliğinden çarşının esnafına kadar her köşesinde bizden bir nefes barındıran mübarek beldelerdir. Bu toprakları bizzat adımlamak, satırlarda kalan teorik anlatıları bir kenara bırakıp tarihin nabzını yerinde tutmak demektir. Biz de bu niyetle, ecdad yadigarı bu coğrafyanın dününü ve bugününü yerinde müşahede etmek üzere yola revan olduk. Şam’ın kadim sokaklarından Beyrut’un Akdeniz rüzgârına uzanan bu gezimiz hem bir vefa borcu hem de bölgenin hüznü gerçeğine tanıklık etme vesilesi oldu...

Şam’da Birinci Gün: Emevî Camii ve Tarihi Hamidiye Çarşısı

Gezinin birinci günü olan 7 Şubat Cumartesi günü, Sabiha Gökçen Havalimanı’ndan kalkan uçağımız takribi iki saatin sonunda Şam Havalimanı’na indi. Kapıda vize uygulamasıyla elli dolar karşılığında vizelerimizi alıp bizi şehir merkezine götürecek otobüslerimize biniyoruz. Şam Havalimanı ile şehir merkezi arası yaklaşık yirmi dakikalık bir otobüs yolculuğuna tekabül ediyor. Yol boyunca etrafi seyrederken fark ediyoruz ki, üzerinden zaman geçmesine rağmen savaşın izleri henüz tamamen silinmiş değil. Ancak tüm bu yaralara rağmen, hayatın ümitle yeniden filizlenmeye çalıştığı her halinden hissediliyor. 2011 sonrası Esed rejiminin baskıcı politikalarına karşı

başlayan halk hareketlerinin iç savaşa evrilmesi; beraberinde gelen ağır ekonomik yaptırımlar ve uzun yıllardır süren siyasi istikrarsızlık, şehri ve insanlarını aşikâr bir şekilde yormuş görünüyor. Buna rağmen merkezde, özellikle Eski Şehir çevresinde gündelik hayat bir şekilde devam etmiş ve ediyor.

Kadim şehir Şam, İslam tarihinin en kritik merkezlerinden birini teşkil etmektedir. 661 yılında kurulan Emevî Devleti’nin başkenti olarak tercih edilmesi tesadüf değildi.

Şam hem Roma’dan devralınan güçlü bir şehir altyapısına sahipti hem de Doğu Akdeniz ticaret yollarının kesişim noktasındaydı. Bugün hâlâ şehir planında Roma döneminden kalma ana eksenlerin izleri görülebilmektedir. Otobüslerimizden indikten sonra doğrudan Hamidiye Çarşısı’ndan geçerek Emevî Camii’ne yöneldik. Çarşının temelleri 1780’de Sultan I. Abdülhamid döneminde atılmış olsa da yapı, bugünkü anıtsal formuna Sultan II. Abdülhamid’in genişletme çalışmalarıyla kavuşmuştur. Çarşığı dış etkenlerden koruyan o meşhur kapalı metal konstrüksiyon ise 19. yüzyılın sonlarında, bu büyük imar hamlesinin bir parçası olarak eklenmiştir. İlk bakışta çarşının, Şam’ın tarihî ticaret dokusunun bir parçası olduğu kolaylıkla anlaşılmaktadır. Emevî Camii’nin bulunduğu alan ise çok daha eski katmanlara sahiptir. Roma döneminde burada büyük bir Jüpiter Tapınağı yer alıyordu. 4. yüzyılın sonlarında tapınak alanı Bizans döneminde kiliseye çevrildi ve Vaftizci Yahya’ya (Hz. Yahya) ithaf edildi. 8. yüzyılın başında Emevî Halifesi I. Velid mevcut yapıyı büyük ölçüde yıktırarak bugünkü camiyi inşa ettirdi. İnşa sırasında Roma dönemine ait geniş avlu duvarlarının bir kısmı ve temenos (kutsal alan sınırları) korunarak kullanıldı. Bu nedenle cami, tamamen yeni bir zemin üzerine değil, farklı medeniyetlerin bıraktığı mimari izler üzerine kurulmuş bir yapıdır.

Osmanlı döneminde Şam,

1516 Mercidabık Savaşından sonra Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı topraklarına katıldı. Bu tarihten itibaren şehir, "Şam Eyaleti"nin merkezi oldu. Osmanlı idaresinde Şam'ın en önemli rolü, Hac yolunun ana duraklarından biri olmasıydı. İstanbul'dan yola çıkan Surre Alayı burada toplanır, Şam'dan Mekke ve Medine'ye doğru büyük hac kervanı hareket ederdi. Bu sebeple şehirde kervansaraylar, hanlar ve vakıf yapıları yoğunluktadır. Osmanlı yönetimi, şehirde yerel eşrafla birlikte çalışan klasik eyalet sistemini uygulamıştı. Kadı, beylerbeyi ve yeniçeri ağası gibi idari unsurlar burada görev yaptı. 19. yüzyılda Tanzimat reformlarıyla birlikte merkezi otorite güçlendirilmeye çalışıldı ancak aynı dönemde Avrupa etkisi ve ekonomik dönüşüm şehir yapısını değiştirmişti. Caminin çevresindeki dar sokaklarda yürürken yerel

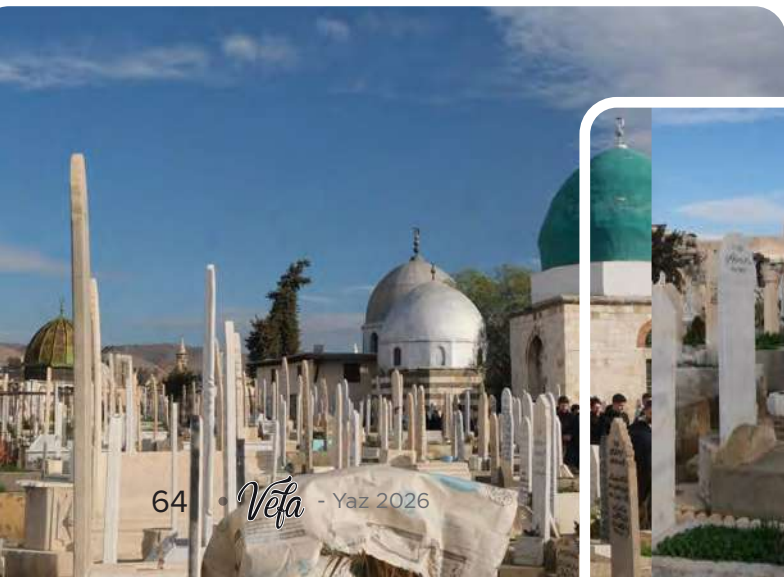

rehberimiz, bazı evlerin Osmanlı döneminden bozulmadan günümüze ulaştığını söyledi. Gerçekten de Şam Eski Şehir bölgesi; avlulu ev planı, içe dönük mimarisi ve kalın taş duvarlarıyla klasik Osmanlı-Şam konut tipini yansıtıyor. Bölge, UNESCO Dünya Mirası listesinde. Savaş yıllarında bazı mahalleler zarar görmüş olsa da merkezdeki birçok yapı ayakta kalmış. Akşam yemeğini restore edilmiş eski bir Şam evinde yedik. Ortasında üstü kapalı bir avlu bulunan, iki katlı klasik planlı bir yapıydı. Servis oldukça zengin ve boldu; meze ve sıcak yemekler aralıksız geldi. Köşede ud çalan yaşlı bir müzisyen amcamız ise düşük sesle ve hafif akortsuz bir şekilde eserler icra etmesine rağmen, gönlümüzde hoş bir seda bırakarak soframızın neşesine neşe kattı.

Şam'da İkinci Gün: Babü's-Sağır Mezarlığı ve İbnü'l-Arabî Külliyesi

Şam'daki ikinci günümüze, ilk günün ufkumuzda araladığı yeni kapılar ve şehre dair artan bir keşif iştiağıyla başladık. Dün gördüklerimizin bizde bıraktığı o ilk intiba, bugün daha esaslı ve huşu dolu bir yolculuğun habercisi gibiydi. İlk durağımız, şehrin güneyinde yer alan ve asırlar boyunca sahabe efendilerimizin, Efendimiz'in (sav) eşleri olan annelerimizin ve önemli İslam halifelerinin istirahatgâhı olmuş Babü's-Sağır Mezarlığı idi. Burada Hz. Peygamber'in müezzini olarak bilinen Bilâl-i Habeşî ve âmâ sahabe Abdullah Ümmü Mektum hazretlerinin; annelerimizden Ümmü Seleme ve Ümmü Habibe'nin, ayrıca Muaviye bin Ebî Süfyan ve Emevî hanedanından Abdülmelik b. Mervan gibi mühim isimlerin kabirleri bulunmaktadır. Şam'ın, özellikle Emevîler döneminde hilafetin merkezi olması, bu şehri yalnızca siyasî değil, manevî bir merkez hâline getirmişti. 661 yılında Hz. Muaviye'nin hilafeti Şam'a taşınmasıyla birlikte şehir, İslam dünyasının idarî kalbi olmuş; Bizans idare geleneğiyle Arap siyaset kültürünün birleştiği yeni bir yönetim modeli burada teşekkül etmişti. Divan teşkilatı kurumsallaşmış, ilk düzenli posta ve istihbarat ağı bu dönemde işlerlik kazanmış, devlet dili Arapçaya tahvil edilmişti.

Ziyaretlerin ardından tekrar Hamidiye Çarşısı'na geçtik. Daha önce bahsettiğimiz gibi, Hicaz'a uzanan o mübarek yolculuk Şam'da şekillenir; zira burası hem bir 'Hac Kapısı' hem de Surre Alayları'nın son hazırlıklarını tamamladığı bir ikmal merkezidir. Payitahttan gelen resmi heyetler, yerel eşraf ve

dünyanın dört bir yanından gelen hacı adayları burada toplanır; merkezle olan idari, dini ve kültürel bağ bu mukaddes hat üzerinden diri tutulurdu. Hicaz Demiryolu ile iyice perçinlenen bu tarihi ehemmiyeti yerinde hissettikten sonra, mideyle enerjimiz arasındaki bağı da gözetererek çarşının en meşhur dondurmacısında sütlü kaymaklı dondurmalarımızı yiyip kendimize geliyoruz. Şam mutfağı, Osmanlı saray mutfağıyla iç içe geçmiş; bilhassa tatlı kültürü bu etkileşimin en bariz örneklerini sunuyor. Dondurmalarımızı yedikten sonra gelen enerjiyle bize tanınan boş vakti değerlendirmeye koyulduk. Önceki günden gözüme kestirdiğim el işi ahşap kutuları satan esnaflardan, fiyatkalite kıstaslarıma göre en uygun bulduğum dükkândan altı kadar hediyelik kutu aldım. Ardından Emevî Camii'nin avlusuna girdim.

Avlu taşları; Roma'dan Bizans'a, Emevî'den Osmanlı'ya kadar nice devletin gölgesinin düştüğü ulu bir mabet olduğunu bir kez daha hissettirdi. Caminin avlusunda, Hz. Hüseyin'in kesik başının Kerbelâ'dan sonra getirilip bir müddet muhafaza edildiği yer olması hasebiyle inşa edilen makam odası da bulunuyor. Yine aynı avluda, sekiz sütun üzerinde yükselen ve vaktinde kamu kaynakları ile devlet hazinesinin muhafaza edildiği *Beytü'l-Mal* yapısı; mabedin sadece dini değil, merkezi bir idari

otoriteye sahip olduğu o ihtişamlı dönemi gözler önüne seriyordu. Mabedin içine geçtiğimde, sütunların arasında asırlardır süregelen o sohbet halkalarının yanından geçerek ilerledim. Sol ön tarafta yükselen Hz. Yahya makamı karşıladı beni. Bu makam için inşa edilen türbenin, caminin ana harimi içinde müstakil bir yapı olarak yükselmesi hayli ilginç bir görüntü sunuyordu. Caminin kapalı alanı içerisinde, başka bir binanın daha var olması mimari açıdan alışılmışın dışında bir durumdu. Mabedin en ihtişamlı noktası olan o eşsiz mihrap ise nişin çevresini kuşatan yan yana dizilmiş küçük sütunları ve ince mermer işçiliğiyle caminin tüm mimari zarafetini tek bir noktada topluyor gibiydi. 1893 yangınından sonra Sultan II. Abdülhamid döneminde ciddi bir tamirden geçirilen cami, Osmanlı'nın bu kadim mirasları içine alan himaye iddiasının da sembollerinden biridir. Son kez seyre doyum olmaz camiye bir bakış attıktan sonra veda edip çıktım.

Dün kapalı olan Selahaddin Eyyubî'nin kabrini bugün ziyaret edebildik çok şükür. Kudüs'ü 1187'de Haçlılardan alan bu büyük kumandanın türbesi, Eyyubî mirasının Şam'daki en güçlü sembollerinden biridir. Osmanlılar da bu mirası sahiplenmiş, türbeyi ihya etmiş ve Şam'ı bir ilim ve tasavvuf merkezi olarak yaşatmıştır. Şam'daki bu Osmanlı mühürlerin-

den bir diğeri olan Süleymaniye Külliyesi'ndeki son Osmanlı Padişahı Sultan Vahdettin'in kabrini ise maalesef ziyaret edemedik. Tur şirketinin programına bu önemli noktayı dahil etmemesi, bu ziyareti bir eksiklik olarak içimizde bıraktı. Selahaddin Eyyubî'nin kabrini ziyaret ettikten sonra, sıradaki durağımız olan Hicaz Demiryolu İstasyonu'na geçiyoruz. 1900 yılında yine II. Abdülhamid'in iradesiyle başlatılan Hicaz Demiryolu projesi, yalnızca hac ulaşımını kolaylaştırmak için değil, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun Arap vilayetleri üzerindeki merkezi otoritesini güçlendirmek için de tasarlanmıştı. Şam bu hattın en kritik kavşak noktasıydı.

Burayı gördükten sonra, modern Orta Doğu siyasetinin en derin yaralarından biri olan Filistin mülteci kampına yöneldik. 1948'den bu yana süregelen bir sürgünün sembolü olan bu kamp, son yıllarda Esed rejiminin zulmü ve ağır kuşatmalarıyla büyük bir yıkıma uğramış. Burası, vatan hasretine bir de sığındığı kapıda gördüğü zulmün eklendiği, gurbet içinde gurbet yaşayan insanların o tarifsiz kederine şahitlik etmiştir. Son olarak şehre veda etmeden önce şehrin kuzeyinde, İbnü'l-Arabî hazretlerinin medfun bulunduğu Sâlihiyye semtine doğru direksiyonu kırıyoruz. Endülüs'ün Mürsiye şehrinde doğan ve hayatının son yıllarını Şam'da geçiren

bu büyük mutasavvıf, 1240 yılında burada vefat etmişti. Türbesi, asırlar boyunca hem âlimlerin hem de dervişlerin uğrak noktası oldu. Özellikle Osmanlı döneminde ayrı bir ihtimam görmüştür. 1516'da Yavuz Sultan Selim Şam'ı fethettiğinde, halk arasında dilden dile dolaşan "Sin, Şin'a girdiğinde Muhyiddin'in kabri ortaya çıkar" müjdesine istinaden İbnü'l-Arabî'nin kabrinin yerini buldurmuş ve üstüne bir türbe inşa ettirmiş; yanına bir cami ve tekke de yaptırmayı ihmal etmemiştir. Bu hadise, Osmanlı'nın kendisini yalnızca siyasî bir güç olarak değil, tasavvufî mirasın da hâmisî olarak konumlandığını göstermesi bakımından önemlidir. Caminin iç avlusuna girdiğimde şehirden gelen sesler hafifçe geride kaldı. Şam, pek çok devlet için merkezi ehemmiyete sahip olmuş bir şehir fakat İbnü'l-Arabî'nin metinlerinde karşımıza çıkan Şam, siyasî bir merkezden ziyade "hakikatin tecelli ettiği mekân"dır. Vahdet-i vücud düşüncesiyle İslam düşünce tarihine damga vuran bu büyük isim, sadece tasavvuf geleneğini değil, metafizik düşüncenin sınırlarını da etkilemiştir. Kabri başında bir müddet durup dua ve tefekkür ettim. Endülüs'ten Şam'a uzanan bu ilim ve irfan yolculuğu, İslam mefkûresinin coğrafyalar üstü karakterini bir kez daha anlamamı sağladı. Şam'dan ayrılmadan önce bu ziyareti yapmak, yolculuğumuzun manevî tamamlayıcısı gibiydi. Bir sonraki şehrimiz olan Baalbek'e doğru yola koyulmuşken Kasyun Dağı'nın eteklerinde, asırlar boyu cazibe merkezi olmuş bu şehir-i kadime son bir nazar kılıp Allah'a ismarlıyoruz.

Lübnan'da Birinci Gün: Güneş Şehri Baalbek ve Doğu'nun Liman Kapısı Beyrut

Şimdiki rotamız Lübnan sınır kapısıydı. Şam'dan çıkıp Lübnan dağ silsilesi boyunca yol alıyoruz. Bu hat, tarih boyunca yalnızca iki ülke arasındaki bir geçiş değil; Roma lejyonlarının, Emevî ordularının, Haçlı seferlerinin ve Osmanlı kervanlarının kullandığı bir güzergâh olmuş. Osmanlı döneminde Şam ile Beyrut aynı idarî bütünün parçalarıydı. Bugünkü sınırlar ise I. Dünya Savaşı sonrasında Fransız mandası döneminde çizildi. Ayrıca yol boyunca dağ yamaçlarında Dürzilere ait, yüksek taş duvarlarıyla dikkat çeken kendine has evler görülüyordu. Yol ve kontroller takriben iki-üç saat kadar sürdü. Sınır kapısındaki ağır işleyiş sabrımızı sınavan cinstendi. Bu durumla savaşmak yerine vakti, akşam namazını kılmak için değerlendirdik. İşlemler tamamlandı tekrar otobüse bindiğimizde hava çoktan kararmıştı. Baalbek'e vardığımızda ise yatsı vakti geçmişti. Bekaa Vadisi'nin ortasında yükselen bu şehir, antik çağda "Heliopolis" yani "Güneş Şehri" olarak biliniyordu. Roma İmparatorluğu döneminde Doğu eyaletlerinin en görkemli kült merkezlerinden biriydi. Rica üzerine şehrin en önemli camisi olan Emevî Camii'ni açtırdık. Burada huşu içinde yatsı namazımızı eda ettik ve ardından mabedin o etkileyici atmosferinde bir müddet vakit geçirdik. İslam fetihlerinden sonra inşa edilen bu ikinci Emevî Camii, Orta Çağ boyunca çeşitli onarımlar görmüş, Memlük ve Osmanlı dönemlerinde de kullanılmıştır.

Çıkışta kapalı oldukları için uzaktan bakarak geçtiğimiz Jüpiter

Tapınağı ve Bacchus Tapınağı kalıntıları, Roma mühendisliğinin ihtişamını hâlâ sergiliyor. Özellikle Jüpiter Tapınağı'nın devasa sütunları, imparatorluğun gücünü taş bloklar üzerinden ilan etmektedir. Baalbek şehri, Roma için hem askerî hem de tarımsal açıdan stratejik bir konuma sahipti. Bekaa Vadisi verimli toprakları bölgenin tahıl üretiminde önemli rol oynuyordu. Antik kent ziyaretimizin ardından yemek için lüks sayılabilecek bir mekâna geçtik. Devasa bir ekranın kenarında uzun bir masada, adeta bir şöleni andıran akşam yemeğimizi tamamladığımızda saat 23'e yaklaşıyordu. Lübnan mutfağı, Osmanlı mirasıyla Arap-Akdeniz geleneğinin iç içe geçtiği zengin bir sofraya sahip olduğundan Türk damak tadına pek yabancı değildir. Tabii damak tadı baharata mesafeli olanlar bu fikrimize biraz ihtiyatla yaklaşabilirler, zira buradaki yemeklerin baharatla olan samimiyeti bazen

şşırtıcı olabiliyor. Yaklaşık bir saatlik yolculukla Beyrut'a varıyoruz. Doğu Akdeniz'in bu liman şehri, 19. yüzyılda Osmanlı'nın en önemli ticaret kapılarından biriydi. 1861'de kurulan Lübnan mutasarrıflığı sistemi, mezhepsel dengeyi korumaya dönük yarı özerk bir idarî modeldi. Bugünkü Lübnan siyasetinin temelleri de büyük ölçüde o dönemde atılmıştır denebilir. Beyrut'taki otelimize yerleştiğimizde şehir ışıkları Akdeniz'e doğru uzanıyordu. Gün uzun, yol meşakkatliydi ve nihayet bu debdebeli gün Beyrut semalarında süküta erdi.

Lübnan'da İkinci Gün: Ehl-i Sünnet'in Kalesi Trablusşam ve Tarihi Çarşılar

Sabah otelimizde kahvaltıyı yapar yapmaz otobüse atlayıp Lübnan'da Ehl-i Sünnet kalesi olarak bilinen Trablusşam'a doğru yola koyuluyoruz. Beyrut'tan ayrılır-

ken 2020 yılındaki liman patlamasının izlerini hâlâ üzerinde taşıyan binaların yanından geçtik. Aradan geçen yıllara rağmen yıkıntıların öylece durması, kırılan camların onarılmaması ve o gün kapanan dükkân kepenklerinin hâlâ açılmamış olması; şehrin içine düştüğü ekonomik durgunluğu tüm çıplaklığıyla gösteriyordu. Bu manzara eşliğinde Akdeniz'i solumuza alıp kuzeye doğru ilerledik. Yaklaşık bir buçuk saatlik bir yolculuğun ardından işte oradayız. İner inmez Beyrut'a kıyasla artan eski Mercedes yoğunluğu dikkatimizi çekiyor. Kablo dolu sokakları adımlayarak şehrin en eski camisine doğru ilerliyoruz ve tam öğle namazı vaktinde camiye varıyoruz. Sade ama uhreviyat dolu atmosferiyle Mansuri Camii bizi karşılıyor. Memlûk Sultanı el-Mansur Kalavun döneminde, 13. yüzyıl sonlarında inşa edilen bu cami, Haçlı kalıntıları üzerine yükselmiş.

Namazımızı kılıp çıkınca kendimizi yaklaşık bin yıllık geçmişi olan altınlarla dolu Sarraflar Çarşısı'nda buluyoruz. Altının her tonu çarşıda yürüyen insanların yüzlerine vuruyor. Bir ara yüzümüzü tarihi bir hamama çeviriyoruz. Memlûk döneminden kalma bu yapı bugün müze gibi olan ama aynı zamanda faal olarak kullanılan bir hamam. Buharlı odalardan gelen hava insanın yüzüne vuruyor. Hamam ziyaretimizin akabinde el yapımı doğal sabunların üretildiği tarihi bir hana geçiyoruz. Burada güzel bir pazarlama

örneğiyle, "kendi sabununu kendin yap" konseptiyle karşılaşılıyor. Bazı arkadaşlarımızın sabun alışverişini bekledikten sonra mis kokulu sabuncudan ayrılıp çarşı içinde yürümeye devam ediyoruz. Bir süre yürüdüktan sonra Orta Çağ kalesini andıran bir kafede mola veriyoruz. Ambiyansı güzel olan bu kafede çalışan abinin "eşsiz" diye pazarladığı limonatalar gayet vasat çıkıyor. Bu ülkede ve birçok Arap ülkesinde pazarlama retorikine temkinli yaklaşmak gerekiyor; zira mübalağalı cümleler kültürel bir sanat dalı gibi icra ediliyor. Taksit taksit gelen falafel dürümler ile birlikte limonatalarımızı yudumladıktan sonra çarşıdan geçerek tekrar şehrin Ulu Camii'sine rücu ediyor ve burada ikinci namazımı eda ediyoruz.

Ardından şehrin kalesine, Arapça söyleyişiyle Kasbah'ına yöneliyoruz. Kaleye vardığımızda kapanmasına on dakika kaldığını öğrenip hızlıca kaleyi geziyoruz. Daha önce iyi organize edilmediği için Baalbek antik kentini tam görememiş olmamız ve az kalsın kaleyi de göremeyecek olmamız bizi tur şirketine karşı hüsrana uğrattırıyor. Hızlıca gezdiğimiz Trablusşam Kalesi, Haçlı Kontu Raymond de Saint-Gilles tarafından başlatılan, daha sonraysa Memlûklerce tahkim edilmiş bir yapıdır. Şehre hâkim konumdaki bu kale son olarak 19. yüzyılda Osmanlı valisi Mustafa Berber Ağa tarafından onarılmış ve bu sayede günümüze sağlam bir şekilde ulaşmış. Buradan bütün Trablusşam'ı temaşa etmek mümkün. Stratejik yüksekliği nedeniyle günümüzde halen askeri gözetleme noktası olarak kullanılmaya devam ediyor. Ne yazık ki yine tur şirketinin azizliğine uğruyoruz ve onarımını TİKA'nın yaptığı tarihî bakımdan hayli mühim bir öneme haiz Trablusşam Mevlevîhanesi'ni

ziyaret edemeden bu şehri terk ediyoruz. Sabun rayihaları ve hayal kırıklığı yüklü günden ardından tekrar Beyrut'a dönüyoruz. Akşam yemeğini bir önceki gün gittiğimiz mekânın Beyrut şubesinde yiyoruz. Soframız yine şölen havasında. Yemeğin ve yolun verdiği yorgunlukla üzerimize bir rahavet çöküyor. Otele dönüp biraz istirahat ettikten sonra gece sahil hattını görme niyetiyle deniz tarafına yöneliyoruz. Altyapı yetersizliğinden mütevellit yanmayan sokak lambaları altında yaptığımız yürüyüş, kendi ülkemizde sahip olduğumuz imkân bolluğunu tekrar gözler önüne seriyor. Yolculuk boyunca tanık olduğumuz bu misaller, mukayese yapmak için zihinlerimize kazınıyor.

Lübnan'da Üçüncü Gün: Antik Liman Şehri Biblos ve Beyrut'a Veda

Önceki günlerin biriken yorgunluğu kendini hissettirdiğinden otelden çıkış saatini 11.30 olarak kararlaştırıyoruz. Kahvaltının ardından sabah gözüyle son defa şehrin simgesi olan Güvercin Kayalıkları'nı görmek niyetiyle sahile indik. Bize otuz dakikalık serbest zaman verildi. Ben tercihim denizden ve kayalıklardan yana kullandım. Sahilde kayalıkları seyre dalmışken Akdeniz sabah saatlerinde gözüme daha bir vakur, daha bir berak göründü. Bu kısa sahil faslının ardından otobüsle kuzeye, Lübnan'ın en huzurlu kasabalarından biri olan Biblos'a doğru yola çıktık. Biblos'a vardığımızda doğruca Sultan Abdülmecid'in yaptırdığı camiye geçtik. Burada öğle namazlarımızı kıldıktan sonra kasabayı keşfetmek için bir buçuk saatliğine azade kıldık. Biblos, kadim adıyla Byblos (Jbail-Cübeyl), 7.000 yıllık tarihiyle dünyanın en eski sürekli yerleşimlerinden biri kabul ediliyor. Fenikelilerden Ro-

malılara, Haçlılardan Osmanlı'ya uzanan çok katmanlı bu küçük sahil kasabasında adım başı medeniyet tortusu var. Bize verilen serbest zamanda bu tatlı kasabayı boydan boya saran denizin sesini takip ettim, ardından adımlarım beni sahile ulaştırdı. Sahile vardığımda karşılaştığım o sükûnet, üzerimdeki tüm yorgunluğu alıp götürdü. Kıyıda biraz dinlenip kendime geldikten sonra, geldiğim o taş kaldırım yollardan geri döndüm. Biblos'un bu eski sokaklarını arşınlamak ve o sessizliği solumak bana gerçekten iyi geldi. Bir dükkândan aldığım sedef işlemeli küçük bir kutu da bu kasabadan bana kalan zarif bir hatıra oluverdi.

Ayrıldığımız cami avlusunda tekrar buluşup falafel-ayran ile kifah-ı nefis ettikten sonra, ikinci namazını eda edip bu huzurlu liman şehrine veda ettik. Tekraren Beyrut'a vardığımızda, yerel halkın 'Downtown' (şehir merkezi) dediği bölgeye gidiyoruz. Orada eski görünümlü ama yeni inşa edilmiş heybetli Muhammed el-Emin Camii'nde akşam namazını eda ediyoruz. Osmanlı klasik üslubunu andıran mimarisiyle şehrin silüetine İslam kimliği katan bu cami, hemen yanındaki kiliseyle ilginç bir yarışa girişmiş durumda. Minare mi yoksa çan kulesi mi daha uzun olacak yarış halen devam eden bir restleşme gibiymiş. Bu bölgeden geçtikten sonra; Avrupai bir mimariye sahip olan kafeler caddesine vardık. Alınan yoğun güvenlik önlemleri sebebiyle burası, adeta hayalet şehri andıran ıssız bir yerdi. Gerekli izinlerle girdiğimiz caddenin ortasında, Refik el-Hariri'nin (Lübnan'ın eski Başbakanı) suikasttan önce son kahvesini içtiği söylenen masaya bir göz gezdirip caddenin sonundaki Ömer Camii'ne yatsı namazı için giriyoruz. Haçlılar

döneminde kilise olarak inşa edilen, daha sonra camiye çevrilen bu mabette; Hz. Yahya'ya nispet edilen makamın yanı başında, güzel bir kıraat eşliğinde namazımızı eda ettik. Yediğimiz son Lübnan yemeğinin ardından, Güvercin Kayalıkları'nın bulunduğu Korniş bölgesinde vakit geçirip havali-manına doğru yola koyulduk. Bu memlekette bize takdir edilen vaktin sonuna geldiğimizde, imkânlar içinde yoksunluklar yaşayan bu ülkeye ve insanlarına veda edip aziz vatanımıza avdet ettik. Bu gezinin tertip edilmesinde emeği geçenlere ve bizlere ecdad yadigarı toprakları görebilme fırsatını sunan âlicenap vakfımıza şükranlarımızı arz ederiz.

15
TEMMUZ

Demokrasi ve Milli Birlik Günü

İLİM YAYMA VAKFI

AKADEMİK MAKALE YAZMAK
Sandığınız Kadar Zor Değil Eğitimi

Hacı Abdullah TAŞDEMİR
Dr. Öğrenci Uzman

28 Ocak 2026 Çarşamba | 19:00

zoom ONLINE EĞİTİM

İLİM YAYMA VAKFI

**Bilimsel Bilginin
Erişim ve
Üretimi
Eğitimi**

Doç. Dr.
Muhammet Tahir Güneşer

Online Etkinlik

19 Şubat 2026 Perşembe 12:00

İLİM YAYMA VAKFI

ENERJİ OKUMALARI EĞİTİMİ
TESPAM Eğitimcileri Eşliğinde

4 Nisan 2026	Cumartesi	20:00
5 Nisan 2026	Pazar	19:00
6 Nisan 2026	Pazartesi	20:00
7 Nisan 2026	Salı	20:00
8 Nisan 2026	Çarşamba	20:00
9 Nisan 2026	Perşembe	20:00
10 Nisan 2026	Cuma	20:00
11 Nisan 2026	Cumartesi	14:00
12 Nisan 2026	Pazar	20:00
13 Nisan 2026	Pazartesi	20:00
14 Nisan 2026	Salı	20:00
15 Nisan 2026	Çarşamba	20:00
16 Nisan 2026	Perşembe	20:00
17 Nisan 2026	Cuma	20:00
18 Nisan 2026	Cumartesi	20:00

11 Nisan tarihli eğitim hibrit, diğer eğitimler online gerçekleştirilecektir.

İLİM YAYMA VAKFI

**ENNEAGRAMI MODELİYLE
PSİKOLOJİK FARKINDALIK EĞİTİMİ**

İsmail ACARKAN
1-2-8-9-15-16-22-23
HAZİRAN 2026
20.30 - 22.30 ONLINE

İLİM YAYMA VAKFI

**ENNEAGRAMI ANLAMAK
EĞİTİMİ**
Kişiliğinizin Haritasını Keşfedin

İsmail ACARKAN
28 Mart 2026
Cumartesi
Saat: 20.00 | ONLINE

İLİM YAYMA VAKFI

**KURUMSAL E-POSTA
KULLANIMI EĞİTİMİ**
PROFESYONEL VE ETKİLİ İLETİŞİM TEKNİKLERİ

Uzman Eğitimci
Süleyman YERLİKAYA

27-28 Nisan 2026
Pazartesi-Salı
16.00-21:00 zoom

İLİM YAYMA VAKFI

**LİSANSÜSTÜ DÜZEYDE
PROJE TÜRLERİ,
DESTEKLEYİCİ KURUMLAR VE
BAŞVURU STRATEJİLERİ EĞİTİMİ**

Doç. Dr.
Osman SÖNER

29 MART
19:00 ONLINE

İLİM YAYMA VAKFI

LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK
**TÜBİTAK PROJE TÜRLERİ
EĞİTİMİ**

OSMAN SÖNER
Doç. Dr.

19 NİSAN
2026, PAZAR 15:00 ONLINE

İLİM YAYMA VAKFI

**PROJELERDE BİLİMSEL
ARAŞTIRMA YÖNTEM VE
TEKNİKLERİ EĞİTİMİ**

Doç. Dr.
Osman SÖNER

17 MAYIS
2026 PAZAR 18:00 ONLINE

İLİM YAYMA VAKFI

**Pyhton ile Veri
Analizi Eğitimi**

Prof. Dr. Ahmet Bosturt
İTÜ Bilgisayar Enstitüsü

zoom 20-21-22 Ocak
20:00-22:00 2026
2000-2200

İLİM YAYMA VAKFI

**R ile Temel
İstatistik Eğitimi**

Konuşmacı: Doç. Dr. İbrahim Demir
TÜİK Başkan Yardımcısı

20 Mayıs 2026 | 20:00 | Online

İLİM YAYMA VAKFI

**Doç. Dr.
Fatih Ortakçı**

Zotero ile
Bilimsel
Kaynak
Yönetimi ve
Referans
Yazımı Eğitimi

Online Etkinlik

14 Şubat 2026
Cumartesi Etkinlik Saati
19:00

Eğitimler

Bursiyerlerin metodolojik yetkinliklerini artırmak amacıyla ileri düzey araştırma teknikleri eğitimleri düzenlenmiştir. Veri analizi, akademik yazım ve literatür tarama becerilerini geliştiren modüller başarıyla tamamlanmıştır. Öğrencilerin bilimsel araştırma süreçlerinde ihtiyaç duydukları teorik ve pratik altyapı güçlendirilmiştir. Bu eğitimler sayesinde katılımcıların tez ve proje yürütme kapasitelerinde gözle görülür bir ivme yakalanmıştır.

Kurslar

Lisansüstü öğrencilerin uluslararası literatürü takibini kolaylaştırmak amacıyla kapsamlı dil, akademi, mesleki ve bireysel gelişim destekleri sağlanmıştır. Akademik İngilizce ve farklı yabancı dillerde eğitim veren dil kurumlarına münferit başvurular iletilerek anlaşmalı eğitim imkânları oluşturulmuştur. Bu kolaylıklar, bursiyerlerin küresel akademik camiada daha etkin rol oynamalarına zemin hazırlamıştır.

Akademik Destek ve Teşvikler

Bursiyerlerin ulusal ve uluslararası platformlarda ürettikleri nitelikli akademik çıktıları desteklemek amacıyla çeşitli mekanizmalar işletilmiştir. Kitap, saygın dergilerde yayınlanan makaleler, sempozyum ve kongre katılımlarının yanında yurt dışı eğitim ve araştırma süreçlerine aktif katılım gösteren bursiyerler vakfımız tarafından maddi olarak desteklenmiştir. Süreç boyunca bursiyerlerin bilim dünyasına sunduğu katkılar yakından izlenmiştir.

İLİM YAYMA VAKFI

Tez Uzun, Gün 24 Saat: Lisansüstü Eğitimde Zaman ve Psikoloji Yönetimi Semineri
Motivasyon, Erteleme, Suçluluk ve Sürdürülebilir Akademik Üretim Üzerine

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ
MEHMET ALİ ERGÜN

16 OCAK CUMA
19:00

ZOOM ÜZERİNDEN ONLINE GERÇEKLEŞTİRİLECEKTİR.

İLİM YAYMA VAKFI

MÜSİKİNİN HAYATIMIZDAKİ YERİ SEMİNERİ

Prof. Dr. Mehmet Öncel

19 Mart 2026
Çarşamba

15:00

Online Etkinlik

İLİM YAYMA VAKFI

Yapay Zeka Çağında
Kişisel Bilgi Güvenliği ve Mahremiyet Semineri

Doç. Dr.
ALİ GÖRÇİN

24 ŞUBAT 2026
SALI 11:00

ONLINE

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

RAMİ KÜTÜPHANESİ

Tenkritli Metin Neşri Eğitimi

28 Mart-16 Mayıs 2026
10.00-13.00

Yüksek Lisans ve Üzeri

İLİM YAYMA VAKFI

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

RAMİ KÜTÜPHANESİ

Türkiye'de Tenkitli Neşir Tarihi
Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre Özyıldırım
10.00-13.00 Salon 143

Yazma Eserlerde Fiziksel Unsurlar ve Metin Düğümler
Prof. Dr. Çiğdem Okuyucu
10.00-13.00 Salon 143

Tenkritli Neşirde Secere Oluşturma I: İstisnâh Doğuş, Nüsha Tespiti ve Tavsihi
Prof. Dr. Sadık Yılmaz
10.00-13.00 Salon 143

Tenkritli Neşirde Secere Oluşturma II: Nüshalar Arası İlişkileri Tespit İçin Verilerin Derlenmesi ve Analizi
Doç. Dr. Kadir Turgut
10.00-13.00 Salon 143

Varyant Terchi ve Açıktır Gösterimi
Doç. Dr. Kadir Turgut
10.00-13.00 Salon 143

Tenkritli Neşirde Metin Tamiri ve Notlandırma
Prof. Dr. Fatih Köksal
11.00-14.00 Salon 143

Nüshalar Üzerinden Uygulamalı Gösterim Vazifelerinin Değerlendirilmesi
Prof. Dr. Sadık Yılmaz, Doç. Dr. Kadir Turgut
10.00-13.00 Salon 143

Nüshalar Üzerinden Uygulamalı Gösterim Vazifelerinin Değerlendirilmesi
Prof. Dr. Sadık Yılmaz, Doç. Dr. Kadir Turgut
10.00-13.00 Salon 143

İLİM YAYMA VAKFI

İLİM YAYMA VAKFI

Erken Dönem İslam Toplumunda Seyahat

Muhammed Enes TOPGÜL

13 Mayıs 2026 Çarşamba
20:00 / Online

Çekilişe HEDİYE

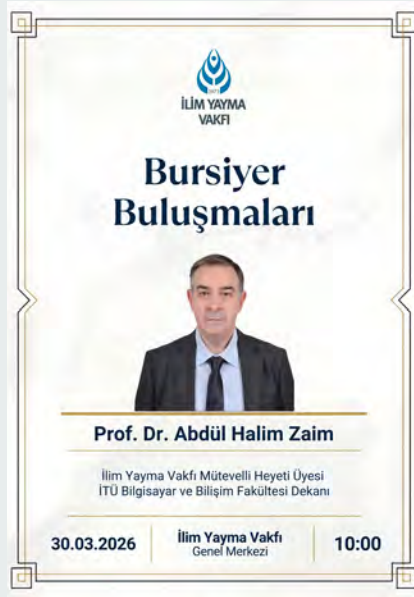
Seminerler

Öğrencilerin akademik ve kültürel gelişim seviyelerini artırmak adına alanında uzman akademisyen ve konuşmacıların katıldığı seminerler gerçekleştirilmiştir. Güncel bilimsel gelişmeler, yenilikçi yaklaşımlar ve disiplinler arası çalışmalar bu oturumlarda detaylıca ele alınmıştır. Bursiyerler, kendi araştırma alanlarındaki küresel trendleri takip etme ve entelektüel birikimlerini zenginleştirme fırsatı bulmuştur. Sunumlar sonundaki soru-cevap bölümleriyle interaktif bir tartışma ve öğrenme ortamı sunulmuştur.

Toplantılar

Yürütülen tüm akademik faaliyetler ve sağlanan imkânlar hakkında lisansüstü bursiyerleri bilgilendirmek üzere iletişim ve koordinasyon toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılar ile burs ve teşvik gibi programların yol haritası ve sunulan imkanlar detaylıca aktarılmıştır. Süreç içindeki gelişmeler, başvuru takvimleri ve kurumsal duyurular bu oturumlar aracılığıyla doğrudan bursiyerlere iletilmiştir. Toplantılar, bursiyerlerin tüm kurumsal süreçlerden eksiksiz haberdar olmasını sağlamıştır.

Projeler

Vakfımız, lisansüstü bursiyerlerinin akademik ve sosyal gelişmelerini desteklemek amacıyla, yurt içinde gerçekleştirilen prestijli projelere katılımı güçlü bir şekilde teşvik etmektedir. Öğrencilerimiz, entegre olduğumuz bu ulusal projeler sayesinde teorik bilgilerini sahada uygulama ve disiplinler arası çalışma deneyimi kazanma fırsatı yakalamaktadır. Bu projeler aynı zamanda genç araştırmacılarımızın kendi alanlarındaki uzman ağlarıyla doğrudan bağ kurmalarına ve kariyer yolculuklarında görünürlük elde etmelerine zemin hazırlamaktadır.

Taziye

1990-1999 yılları arasında Vefa Yurdumuzda Yurt Müdürü olarak görev yapan, 2000 yılından itibaren ise Vakfımızda Eğitim Danışmanı olarak gençlerimizin eğitim yolculuğuna eşlik eden **Ömer Aydın** Beyefendi'ye Allah'tan rahmet ve mağfiret diliyoruz. Vakfımıza ve gençlerimize kattığı değerlerle daima hayırla yâd edeceğimiz merhumun kederli ailesine, yakınlarına ve tüm camiamıza başsağlığı dileriz. Mekânı cennet, makamı âli olsun.

Kurucu Üyemiz **Hafize Ayşegül Özal** Hanımefendi'ye Allah'tan rahmet ve mağfiret, ailesi ve sevenlerine başsağlığı diliyoruz. Mekânı cennet, makamı âli olsun.

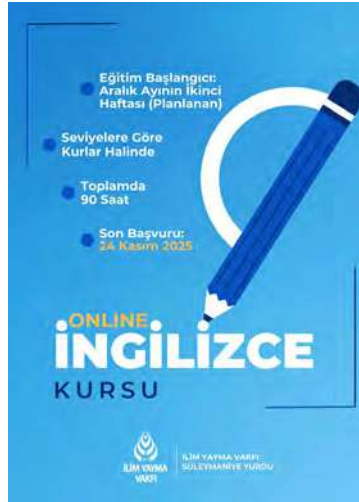
Kurucu Üyemiz **Mehmet Mustafa Açıkalın** Beyefendi'ye Allah'tan rahmet ve mağfiret, ailesi ve sevenlerine başsağlığı diliyoruz. Mekânı cennet, makamı âli olsun.

Konferans ve Söyleşiler

Vefa ve Süleymaniye yurtlarımızda bu dönem gerçekleştirilen konferans ve söyleşi programları kapsamında; akademi, iş dünyası, kamu ve sivil toplum alanlarında önemli çalışmalara imza atan kıymetli isimler öğrencilerimizle bir araya gelmiştir. OYAK Çimento Yönetim Kurulu Başkanı Suat Çalbıyık, OYAK Çimento Genel Müdürü Murat Yalçıntaş, İHH Genel Başkanı Bülent Yıldırım, TBMM Adalet Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Cüneyt Yüksel, Faruk Gözlevli ve MİT Akademi Rektör Yardımcısı Dr. Hakkı Uygur'un iştirak ettiği programlarda; liderlik, hukuk, uluslararası gelişmeler, sivil toplum çalışmaları ve kişisel gelişim gibi birçok farklı konuda öğrencilerimize değerli perspektifler sunulmuştur. Gerçekleştirilen bu buluşmalar, öğrencilerimizin bilgi ve vizyon dünyalarına önemli katkılar sağlamıştır.

Düzenli Dersler

Yurdumuzda düzenli olarak gerçekleştirilen derslerle öğrencilerimizin akademik ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamayı amaçlıyoruz. İngilizce, Tashih-i Huruf, Riyâzü's-Sâlihîn ve Özel Sertifikalı Eğitim Programı derslerimiz aracılığıyla öğrencilerimizin hem dil ve temel bilimler alanındaki becerilerini geliştirmeyi hem de ahlaki ve manevi değerlerimizi daha derinlemesine kavramalarını hedefliyoruz. Her ders, öğrencilerimize ilim, irfan ve kişisel gelişim yolculuklarında rehberlik eden, interaktif ve verimli bir öğrenme ortamı sunmaktadır.

Geziler

Adalar Gezisi

Ankara Ziyareti

Balıkesir Gezisi

Şam Gezisi

Vefa ve Süleymaniye yurtlarımızın bünyesinde gerçekleştirilen gezi ve kültür programlarıyla öğrencilerimizin tarihi, kültürel ve manevi birikimlerine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Özbekistan, Şam ve Umre ziyaretleriyle kadim medeniyet merkezleri ve mukaddes beldeler yakından tanınırken; Edirne, Çanakkale-Balıkesir ve Adalar programlarıyla tarih şuuru, kardeşlik bilinci ve sosyal dayanışma duyguları pekiştirilmiştir. Öğrencilerimizin akademik gelişimlerinin yanı sıra şahsiyet ve ufuk kazanımlarına da katkı sunan bu faaliyetler, yurt hayatının önemli ve kıymetli çalışmalarından biri olmuştur.

Balıkesir Gezisi

Edirne Gezisi

Özbekistan Gezisi

Umre

Sosyal-Kültürel Faaliyetleri

Vefa ve Süleymaniye yurtlarımızda öğrencilerimizin sosyal, kültürel ve manevi gelişimlerini desteklemek amacıyla yıl boyunca çeşitli etkinlik ve organizasyonlar gerçekleştirilmiştir. Futbol turnuvası, paintball etkinliği, bahar pikniği ve meyve salatası gibi etkinliklerle öğrencilerimiz arasında dostluk ve kaynaşma ortamı güçlendirilirken; bilgi yarışması ve fotoğraf yarışması gibi faaliyetlerle öğrencilerimizin yeteneklerini ortaya koyabilecekleri verimli alanlar oluşturulmuştur.

Bunun yanı sıra Vefa Sanat Topluluğu bünyesinde gerçekleştirilen musiki dersleriyle kültür ve sanat alanında öğrencilerimize katkı sunulmuş; sabah namazı buluşmaları ve Ramazan programlarıyla manevi birliktelik pekiştirilmiştir. Maarif Vakfı, İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve Kastamonu Entegre'ye gerçekleştirilen kurumsal ziyaretler sayesinde öğrencilerimiz farklı kurumların çalışma alanlarını yakından tanıma fırsatı elde etmiş, akademik ve mesleki vizyonlarına katkı sağlayacak önemli tecrübeler kazanmıştır.

Futbol Turnuvası

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ziyareti

Kastamonu Entegre Gezisi

Maarif Vakfı Ziyareti

Meyve Salatası

Paintball

Sabah Namazı Buluşmaları

Vefa Sanat Topluluğu

Vaka Analizi Çalışması

Bölüm Etkinlikleri

Öğrencilerimizle kitap tahlil halkası oluşturup fikir ve bilgi alışverişinde bulunduk.

Vize sınavlarından sonra buz pateni etkinliği düzenledik.

Eyüp Camii'nde sabah namazı etkinliği gerçekleştirdik.

Bayramda yurttaki kalan öğrencilerimizle bayram kahvaltısı ve sonrasında bayramlaşma gerçekleştirdik.

Öğrencilerimizin vize sınavları sonrasında stres atabilmeleri adına paintball etkinliği düzenledik.

İkincisini icra ettiğimiz kampüs oryantiring etkinliği ile grup çalışması ve zeka testleri odaklı etkinlik düzenledik.

Mühendis öğrencilerimizle Sabiha Gökçen Havalimanı Turkish Technic gezisi düzenledik. Uçak tamir ve bakım atölyelerini gezdik ve hangarda saha incelemesi yaptık.

Öğrencilerimizin manevi atmosferi teneffüs etmeleri için Ekmekçiade Medresesi'nde bir gece konaklamalı kamp yaptık.

Hat sanatına meraklı olan öğrencilerimizle hattat ziyareti gerçekleştirdik.

Öğrencimiz Mehmet Emin Pak'ın rebap dinletisine katıldık.

Fuzul Holding sponsorluğunda Galatasaray basketbol maçına katıldık.

Yabancı öğrencilerimiz için İngilizce Hadis dersi düzenledik.

Ödüllü masa tenisi turnuvası düzenledik.

İZÜ yabancı diller binasında kendi öğrencilerimizin düzenlediği "Kazak İftarı" programını organize ettik ve katılım sağladık.

Binbirdirek Sarmıcı'nda iftar programına katıldık.

Geleneksel yurt iftarı etkinliğimizde tüm yurt öğrencileri ile iftar programı yaptık.

Öğrencilerimizi takımlar halinde ayırıp Go-Kart yarışması düzenledik.

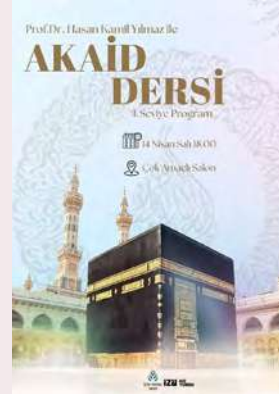
Kort tenisi turnuvası düzenledik.

Öğrencilerimizin seçtikleri ayetleri çektikleri fotoğrafla bütün haline getirmesini sağlayan bir fotoğraf bir ayet yarışması düzenledik.

Eğitim ve Medeniyet Atölyesi

Eğitim ve Medeniyet Atölyesi, öğrencilerimizin ahlaki, fikrî ve kişisel gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan bir eğitim programıdır. Dönem boyunca gerçekleştirilen sohbetler, müzakereler ve okuma faaliyetleri aracılığıyla öğrencilerimizin kendilerini, toplumu ve içinde yaşadıkları dünyayı daha bilinçli bir şekilde değerlendirmeleri hedeflenmektedir. Atölye, bireysel farkındalığın güçlenmesine, sağlam bir değer perspektifinin oluşmasına ve medeniyet tasavvurunun geliştirilmesine katkı sunmaktadır.

Özbekistan Gezisi

Gezi ve Kamp Atölyesi

Gezi ve Kamp Atölyesi'nde; yıl boyu yapılacak olan yurt içi ve yurt dışı gezileri, kamp programları ve piknikler planlanarak yürütülür. Bu atölye öğrencilerimizin medeniyet coğrafyamız konusunda görgülerini artırmayı hedefleyen manevi ve kültürel temalı gezileri konu edinmektedir.

El Sanatları ve Beceri Atölyesi

El Sanatları ve Beceri Atölyesi, öğrencilerimizin üretkenliklerini ve el becerilerini geliştirmelerine imkân sağlayan çeşitli uygulamalı çalışmalar sunmaktadır. Tezhip ve mum yapımı atölyeleri gibi etkinlikler sayesinde öğrencilerimiz hem yeni beceriler kazanmakta hem de sanatsal ve pratik yönlerini keşfetme fırsatı bulmaktadır. Bu atölye, öğrenmeyi deneyimle birleştirerek öğrencilerimizin kişisel gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

Sosyal Sorumluluk Atölyesi

Sosyal Sorumluluk Atölyesi, öğrencilerimizin toplumsal meselelere karşı duyarlılık kazanmalarını ve gönüllülük bilincini geliştirmelerini hedefleyen faaliyetler yürütmektedir. Yıl boyunca gerçekleştirilen sosyal yardım organizasyonları, çocuklara yönelik eğitim programları, hayır etkinlikleri ve çeşitli ziyaretler sayesinde öğrencilerimiz paylaşma, dayanışma ve sorumluluk duygularını güçlendirme fırsatı bulmaktadır. Atölye çalışmaları, katılımcıların çevrelerinde karşılaştıkları sorunlara çözüm odaklı yaklaşımlarına ve toplumsal fayda üretme bilinci kazanmalarına katkı sağlamaktadır.

Uluslararası Öğrenci Atölyesi

Uluslararası Öğrenci Atölyesi, farklı ülkelerden gelen öğrencilerimizin Türkiye'ye uyum süreçlerini desteklemek, dil becerilerini geliştirmek ve kültürel etkileşimlerini artırmak amacıyla faaliyet göstermektedir. Atölye kapsamında gerçekleştirilen İngilizce siyer dersleri, kültürel geziler, söyleşiler ve çeşitli sosyal etkinlikler sayesinde öğrencilerimiz hem Türk kültürünü yakından tanıma hem de Türk öğrencilerle kalıcı dostluklar kurma imkânı bulmaktadır. Bu çalışmalar, farklı kültürler arasında karşılıklı anlayış ve iletişimin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

İlim Yayma Ödülleri Ödül Sahipleri Bölgesel İstikrar İçin Bilim Diplomasisi Bildirgesini İmzaladı

İlim Yayma Ödülleri sahibi akademisyenler tarafından Türkiye'nin ve bölgenin geleceğinin bilimsel bir vizyon ve ortak eylem planı etrafında ele alındığı "Bölgesel İstikrar için Bilim Diplomasisi" başlıklı bildirme düzenlenen basın açıklaması ile kamuoyuna duyuruldu. Bildirgede yerli bilgi üretimi ve bilim diplomasisinin bölgesel güvenlik için önemine, akademik kurulların ve ortak veri havuzlarının inşasına, bölge ülkeleri arasındaki eğitim ve araştırma iş birliklerinin artırılmasına vurgu yapıldı.

Türkiye'nin en prestijli akademi ödülllerinden biri olan İlim Yayma Ödülleri'nin istişare kampı sona erdi. İstanbul'da gerçekleştirilen programa İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Yusuf Tülün, İlim Yayma Ödülleri Ödül Komisyonu Başkanı Prof. Dr. İdris Sarısoy ile 2019, 2021, 2023 ve 2025 İlim Yayma Ödülleri'nde ödül alan

akademisyenler katıldı.

Basın mensuplarının katılımıyla gerçekleşen ve bilim diplomasisi alanında kapsamlı stratejik dönüşümlerin ele alındığı toplantıda "Bölgesel İstikrar için Bilim Diplomasisi" bildirgesini; Prof. Dr. Özcan Erel, Prof. Dr. Barış Bayram, Prof. Dr. Şener Aktürk, Prof. Dr. İdris Sarısoy, Prof. Dr. Fikretin Şahin, Prof. Dr. Mehmet Zahmakıran, Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu, Prof. Dr. Zekai Şen, Prof. Mustafa Soylak, Doç. Dr. Hümeysra Özturan, Prof. Dr. İbra-

him Akduman, Prof. Dr. İlhami Gülçin ve Prof. Dr. Zekeriya Kurşun imzaladı.

Bildirgede bölgesel istikrarı kalıcı kılmak adına atılması gereken stratejik adımların önemini ve aciliyetini belirten detaylar yer aldı. Bu kapsamda; bölgeler arası "İlmi Çalışmalar Daimi Komisyonu"nun tesisi, "Bilim Ataşelikleri"nin oluşturulması, gıda, su ve enerji güvenliği için bölgesel akademik kurulların

inşası, ortak savunma Ar-Ge ağlarının kurulması ve öğrenci değişim programlarının stratejik bir araç olarak daha etkili kullanılması vurgulandı.

Basın mensuplarının katılımıyla gerçekleşen ve sağlık alanında kapsamlı stratejik dönüşümlerin ele alındığı toplantıda “Sağlıkta Teknolojik İstiklal” bildirgesini Prof. Dr. İdris Sarısoy, Prof. Dr. Fikrettin Şahin, Prof. Dr. Mehmet Zahmakıran, Prof. Dr. İlyas Kemaloğlu, Prof. Dr. Zekai Şen, Prof. Mustafa Soylak, Doç. Dr. Hümeysra Özturan, Prof. Dr. İbrahim Akduman, Prof. Dr. İlhami Gülçin, Prof. Dr. Zekeriya Kurşun imzaladı.

Bildirgede yerli ilaç ve yerli sağlık teknolojilerinin gelişimi için atılması gereken stratejik adımların önemini ve aciliyetini belirten detaylar yer aldı. AR-GE ve inovasyon çalışmalarının daha aktif şekilde desteklenmesi, sektörel koordinasyonun artması için Sağlık Sanayi Başkanlığı'nın kurulması, akademi ve sanayi arasındaki iş birliğinin artması vurgulandı.

İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan:

“Bugüne kadar Amerika'nın veya Batı'nın akademide nasıl beyin göçlerinin merkezi haline geldiğini

konusuyor idiysek şu anda Türkiye bu yola girdi. Bu bildirge ile, Türkiye'nin eğitim diplomasisinde güçlü bir döneme girmesinin gerektiğini dünyadaki gelişmeler çerçevesinde değerlendiriyoruz. Bunun hızlanması için de inşallah bu bildiriyle yeni bir bilinç düzeyi, üniversitelerde yeni bir hareketlilik, karar vericiler tarafında bununla ilgili yönlendirmelerin de aynı şekilde hızlanmasını ve gerçekleşmesini bekliyoruz, takip edeceğiz inşallah.

İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Yusuf Tülün:

“Bu çalışmalarla amacımız; milletçe ve devletçe kalkınmamıza katkısı olacak, bizi problemlilerden kurtaracak şekilde ülkemizi, insanımızı, bilim dünyamızı ve iş dünyamızı buluşturmak olacak inşallah. Çok zor zamanlardan geçiyoruz; bu bildiri ile değerlendirilmesi üzerine ön hazırlık mahiyetinde gayretlerimizi ortaya koyuyoruz.”

İlim Yayma Ödülleri Ödül Komisyonu Başkanı Prof. Dr. İdris Sarısoy:

“Büyük yapılarda, özellikle ilmi camialarda ortak akıl ve ortak bir fikir oluşturmak kolay değil. On iki İlim Yayma

Ödülü sahibi hocamızın, böyle önemli bir konuda ortak bir akıl oluşturarak bir çağrıda bulunmaları son derece kıymetli ve değerlidir. Sıcak bir bölgede olmamız hasebiyle, inşallah bugünkü bildiri konumuzun kayda değer bir sonuç ortaya çıkaracağına inanıyorum.”

İlim Yayma Ödülleri Sahibi Akademisyenler: “Bu topraklarda üretilmeyen bilgi, bölgenin krizlerine çözüm olamaz”

Bildirgenin temel vizyonunu sunan ödül sahibi akademisyenler; güçlü bir bölgesel istikrarın sadece siyasi ve askeri ittifaklarla değil, aynı zamanda ortak bir felsefi ve bilimsel zeminle mümkün olduğunu belirterek, “Küresel sistemin Batı merkezli yapısı artık barış üretememektedir. Türkiye'nin öncülüğünde; bölge ülkelerinin kendi felsefi derinliğiyle bilimsel bilgisini üretmesi, teknolojik çıktıları bölgesel istikrar için bir enstrüman olarak kullanması tarihsel bir zorunluluktur. Bu bildirge, bölgenin güvenliğini bölgenin kendi bilgisiyle sağlama kararlılığıdır” açıklamasında bulundu.

Basın toplantısı, ödül sahibi akademisyenlerin bildirgeyi imzalaması ve Prof. Dr. Zekeriya Kurşun'un İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan'a takdim etmesiyle sona erdi.

Aliya'nın "Özgürlüğe Kaçışı" İstanbul'da Notalarla Yankılandı

Aliya İzzetbegović'in 100. doğum yılına özel senfonik şiir, AKM'de tarih, hafıza ve vicdanı buluşturdu

Bağımsız Bosna Hersek'in ilk Cumhurbaşkanı, düşünceleri ve ahlaki duruşuyla 20. yüzyılın en önemli mütefekkirlerinden biri kabul edilen Aliya İzzetbegović, doğumunun 100. yılında İstanbul'da anlamlı ve derinlikli bir sanat etkinliğiyle anıldı.

Bosna Hersekli besteci ve orkestra şefi Prof. Emir Mejremic tarafından, Aliya İzzetbegović'in "Özgürlüğe Kaçışım" adlı eserinden ve çok katmanlı hayat hikâyesinden ilham alınarak bestelenen senfonik şiir, İlim Yayma Vakfı organizasyonu ile 13 Ocak 2026 tarihinde Atatürk Kültür Merkezi'nde sanatseverlerle buluştu. Eser, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası tarafından ve bestecinin kendi şefliğinde icra edildi.

Geceye; Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, İstanbul Valisi Davut Gül, Aliya İzzetbegović'in kızı Lejla Aksamija, Aliya İzzetbegović Vakfı Yönetim Kurulu Üyeleri, kültür, sanat ve siyaset dünyasının önde gelen isimleri katıldı.

"Bu Buluşma Yalnızca Bir Anma Değil"

Senfoni öncesi konuşan Necmeddin Bilal Erdoğan, bu buluşma-

nın yalnızca bir anma programı olmadığını vurgulayarak, "Bu akşam, doğumunun 100. yılında Aliya İzzetbegović'in hayatını, fikir dünyasını ve insanlık onuruna dayalı mücadelesini anmak üzere bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bu buluşma, yalnızca bir anma vesilesi değil; aynı zamanda hafızayla, sorumlulukla ve gelecekle kurulan bir düşünce buluşmasıdır," ifadelerini kullandı.

Aliya İzzetbegović'in siyaseti güç ve çıkar ekseninde değil, adalet, sorumluluk ve insan onuru ekseninde tanımlayan bir lider olduğunu vurgulayan Erdoğan, Aliya'nın hayatının şu temel hakikati hatırlattığını dile getirdi: "Gerçek mücadele yalnızca cephede değil; insanın kendi vicdanında başlar. Gerçek zafer yalnızca galip gelmek değil; insan kalabilmektir."

Aliya'nın Mirası Sergi ve Senfoniyle Yaşatılıyor

İlim Yayma Vakfı ve Aliya İzzetbegović Vakfı iş birliğiyle hayata geçirilen "Aliya 100 Yaşında: Hayat – Fikir – Mücadele" sergisinde de değinen Erdoğan, sergide yer alan şahsi eşyalar, el yazıları ve belgelerin Aliya İzzetbegović'in yalnızca ne yaptığını değil, nasıl bir insan olduğunu gösterdiğini ifade etti.

Bu akşam icra edilen senfonik şiirin ise bu hafıza çalışmasının sanat yoluyla derinleşen bir devamı olduğunu belirtti.

50. Yılda 50 Kütüphane Projesi'nin İstanbul Etabı Açıldı

İlim Yayma Vakfı'nın kuruluşunun 50. yılı vesilesiyle hayata geçirdiği ve İstanbul'daki okulları kapsayan "50. Yılda 50 Kütüphane" projesinin İstanbul etabı toplu açılış töreni, Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesi'nde gerçekleştirildi.

Törene; Millî Eğitim Bakanı Prof. Dr. Yusuf Tekin, İstanbul Valisi Davut Gül, İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, eğitim camiasının temsilcileri, protokol üyeleri ve projeye destek veren bağışçılar katılım sağladı.

Bakan Tekin: "Türkiye, Eğitim Altyapısında Çok Önemli Bir Mesafe Katetti"

Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, konuşmasında Türkiye'nin son yıllarda eğitim-öğretim alanında ve okul altyapısında çok büyük bir dönüşüm yaşadığını belirtti:

"Türkiye, gerçekten eğitim alanında son yirmi yılda çok önemli bir mesafe katetti; adeta bir devrim yaşadı. Özellikle matematik ve fen bilimleri alanındaki uluslararası başarılarımız bunun en önemli göstergelerinden biridir. Bizler hiçbir öğrencimizi öğretmensiz, hiçbir okulumuzu kitapsız bırakmama anlayışıyla çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürüyoruz. Muhalefet ise bu başarıları anlatırken bütçeler üzerinden konuşuyor. Diyorlar ki, 'Bütçenin şu kadarı önceden de Millî Eğitim'e ayrılıyordu, şimdi de ayrılıyor.' Peki, ben de şu soruyu sorayım o zaman: Ayrılıyordu da nereye gidiyordu bu kaynak? Nereye harcanıyordu? Çünkü geçmişteki eğitim-öğretim altyapımız belli. Demek ki ortada ciddi bir problem varmış. Allah razı olsun; Sayın Cumhurbaşkanımız hem Başbakanlığı döneminde hem Cumhurbaşkanlığı döneminde eğitim-öğretimle ilgili olarak hangi talebimiz olduysa, ne istediyssek karşılığında, 'Bu ülkenin geleceği, bu ülkenin çocuklarına yapılan yatırımın hesabı, tasarrufu olmaz!' diyerek ne istiyorsak bizlere verdi."

"İstanbul'da 15 Yeni Kütüphaneyi Gençlerimizle Buluşturduk"

İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, vakfın 50. yılı kapsamında planlanan çalışmaların deprem nedeniyle yeniden şekillendirildiğini, bu süreçte özellikle deprem bölgesindeki okullara öncelik verdiklerini dile getirdi.

Hayırseverlerin desteğiyle 36'sı deprem bölgesinde, 1'i Afrin'de, 15'i de İstanbul'da olmak üzere toplam 52 kütüphane kazandırıldığını aktaran Erdoğan, projelerin Millî Eğitim Bakanlığıyla işbirliği içinde ve ihtiyaç önceliğine göre yürütüldüğünü belirtti.

Beşiktaş Atatürk Anadolu Lisesindeki kütüphanenin proje kapsamındaki en büyük kütüphane olduğunu anlatan Erdoğan, konuşmasında şu ifadelerle yer verdi:

"Ülkemizin güzide okullarından, önemli okullarından biri... 420 metrekarelik kütüphaneyi yapmış olduk. En büyük kütüphane de burası; onun için açılışımızı burada yapıyoruz. Çocuklarımıza, okullarımıza hayırlı, uğurlu olsun."

İlim Yayma Vakfı 55. Olağan Genel Kurulu Gerçekleştirildi

İlim Yayma Vakfı 55. Olağan Genel Kurulu, 28 Mart 2026 Cumartesi günü vakfın genel merkezinde gerçekleştirildi. Genel Kurula; İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, İstanbul Valisi Davut Gül, BAYKAR Yönetim Kurulu Başkanı Selçuk Bayraktar, 27. Dönem TBMM Başkanı Mustafa Şentop, AK Parti Genel Başkan Yardımcısı Mustafa Demir, Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Celile Eren Ökten, İlim Yayma Cemiyeti Genel Başkanı Yusuf Tülün, milletvekilleri ve çok sayıda davetli katıldı.

“Sivil Toplumda İnsan Kaynağı Kalitesini Artırmalıyız”

Genel kurulda konuşan İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, vakfın mirası doğrultusunda her yıl gerçekleştirilen genel kurul toplantılarının kurumu dinamik tuttuğunu belirtti. Sivil toplum kuruluşlarında (STK) insan kaynağı kalitesinin önemine değinen Erdoğan, şunları kaydetti:

“Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarında insan kaynağı kalitesiyle ilgili biraz daha mücadeleye ihtiyacımız var. Yetiştirdiğimiz veya burs verdiğimiz kardeşlerimizi buralarda istihdam etmekte zorlanabiliyoruz. Ancak özlük hakları konusunda diğer vakıflara örnek olabilecek bir noktaya geldik hamdolsun, artık İlim Yayma Vakfı’nda çalışmak, başka benzer kurumlarda çalışmanın gerisinde kesinlikle değil. Burayı genç bir ekiple yönetmeye çalışıyoruz ve genç ekibimizin de burada ciddi anlamda donanımlarının güçlendiğini ve eğitim gördüğünü söyleyebiliriz.”

Eğitim Yatırımları ve Kadın Üye Vurgusu

Erdoğan, konuşmasında vakfın hedefleri ve yeni projeleri hakkında şu önemli bilgileri paylaştı:

Yeni Yurt Projesi: Vakfın yurt ve eğitim yatırımları hız kesmeden devam ediyor. İnşaatı süren projelere ek olarak, yakın zamanda 300 kişilik yeni bir yurt projesine başlandı.

Finansal Bağımsızlık: Mevcut durumda yıllık giderlerin belirli bir kısmı kira ve yatırım gelirlerinden karşılanıyor. Bu payın önemli ölçüde artırılarak kurumun yalnızca bağışlara dayalı olmayan, kendi gelirleriyle hizmet üretebilen bir yapıya kavuşması hedefleniyor.

İZÜ’de “Hamilik” Projesi: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi’nde (İZÜ) yürütülen hamilik projesi ile üniversitenin mali açıdan çok daha güçlü bir yapıya kavuşması sağlandı.

Yönetimde Kadın Temsili: Vakfın hizmetlerinin büyük bir kısmının kız öğrencilere yönelik olduğuna dikkat çeken Erdoğan, Kurucular Kurulu’ndaki kadın üye sayısının 9’a çıkarılacağını ve bu isimlerden üçünün Mütevelli Heyeti’nde görevlendirileceğini açıkladı.

VEFADER

1 Ocak Kahvaltısı

Geleneksel İlim Yaymaçları Buluşması

Vefa Buluşmaları - Ali Erbaş

Aile İftarı

Vefa Buluşmaları - Serkan Keleşer

Avukatlar Buluşması

Geçmişten Günümüze Öğrenci Temsilcileri ile İstişare Toplantısı

Bölüm Başkanları ve Yönetim Memurları Toplantısı

Tokat-Amasya Gezisi

Eski İstanbul Gezileri - Divanyolu, Sultanahmet ve Çevresi

Ziyaretler

İzü Rektörü Prof.Dr. İsmail Küçük Ziyareti

İl Milli Eğitim Müdürü M. Mücahit Yentür Ziyareti

YSK Başkanı Serdar Mutta Ziyareti

İçişleri Bakanlığı Ziyareti

Tigem - Ramazan Oruç ve Hüseyin Duran Ziyareti

Orman Bölge Müdür Yardımcısı Necdet Balcı Ziyareti

Hava-İş Sendikası Ankara Şube Başkanı Soner Yiğit Ziyareti

“GELENEKSEL 1 OCAK BULUŞMASI” İZÜ’DE YAPILDI

02.01.2026

İlim Yayma Vakfı ile Vefa İlim Yayma Mezunları Derneğinin ortaklaşa düzenlediği “Geleneksel 1 Ocak Buluşması”, devletin zirvesinden isimlerin, milletvekillerinin, rektörlerin ve çok sayıda sivil toplum kuruluşu temsilcisinin katılımıyla İZÜ ev sahipliğinde gerçekleştirildi.

İlim Yayma Vakfı ile Vefa İlim Yayma Mezunları Derneği tarafından bu yıl “Sebat” sloganıyla 20’ncisi düzenlenen “Geleneksel 1 Ocak Buluşması”, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi (İZÜ) ev sahipliğinde gerçekleştirildi. İlim Yayma mezunlarını, gönüllülerini ve ailelerini bir araya getiren geleneksel kahvaltı programına; Eski TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop, AK Parti Grup Başkan Vekili Muhammed Emin Akbaşoğlu, milletvekilleri, Eski Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, Anayasa Mahkemesi üyeleri, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, rektörler ve çok sayıda akademisyen katıldı.

Köklü Miras ve Vakıf Şuurunu

Programın açılışında konuşan Vefa İlim Yayma Mezunlar Derneği Başkanı Mustafa Bolat ve İlim Yayma Cemiyeti Başkanı Yusuf Tülün, 1951 yılından bugüne devralınan hizmet bayrağını azim ve sebatla taşımaya devam ettiklerini vurguladı. İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, İlim Yayma camiasının Türkiye’ye kazandırdığı insan kıymetine dikkat çekerek üniversitenin bu misyon doğrultusunda gerçek bir vakıf üniversitesi olarak hizmetlerini sürdürdüğünü belirtirken; İlim Yayma Vakfı Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan da cemiyetin tarihi süreçte Türkiye’nin kültürel ve manevi değerlerinin korunmasında üstlendiği stratejik role değindi.

Tarihi Dönüşüm ve Küresel Sorumluluk

Eski TBMM Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop ise konuşmasında İlim Yayma Cemiyeti’nin bir mefkure etrafında kurulan ilk cemiyet olduğunu belirterek, Türkiye’nin geçirdiği toplumsal ve fikri dönüşümdeki öncü rolünü hatırlattı. Küresel gelişmelere ve Gazze’deki insani duruma da dikkat çeken Şentop, ateşkese rağmen bölgedeki hassasiyetin kaybedilmemesi gerektiğini ifade ederek, Filistin meselesine yönelik uluslararası ve toplumsal duyarlılığın rehavete kapılmadan canlı tutulması gerektiğinin altını çizdi.

27.12.2025

İYV “Akademisyen Buluşması ve Vizyon Çalıştayı”

İlim Yayma Vakfı tarafından düzenlenen “Akademisyen Buluşması ve Vizyon Çalıştayı”, devletin zirvesinden isimlerin, çok sayıda rektörün ve akademisyenin katılımıyla İZÜ ev sahipliğinde gerçekleştirildi.

Tarihi Bina Müze Salonu’nda gerçekleştirilen programa Anayasa Mahkemesi Üyesi Prof. Dr. Ömer Çınar, TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Orhan Aydın, İYV Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan, İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar ve Adli Tıp Kurumu Başkanı Dr. Hızır Ashyüksel ile çok sayıda üniversite rektörü katıldı. Çalıştayı açılışında konuşan TÜBİTAK Başkanı Prof. Dr. Orhan Aydın, Türkiye’nin AR-GE alanındaki gelişimiyle birlikte nitelikli insan kaynağının tersine beyin göçünü başlattığını vurgularken, İYV Mütevelli Heyeti Başkanı Necmeddin Bilal Erdoğan ise burs ve proje destekleriyle lise çağlarından itibaren gençleri akademiye teşvik etmeyi sürdüreceklerini belirtti.

Akademide Yeni Teknolojiler ve Yerli Dil Vurgusu

Ev sahibi sıfatıyla söz alan İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, üniversitenin 15 yıllık kesintisiz yükseliş trendine dikkat çekerek yükseköğretimin yapay zekâ ve uzaktan eğitim gibi yeni teknolojilere hızla adapte olması gerektiğini savundu. İYV Akademik Danışma Kurulu Başkanı Doç. Dr. Abit Balın’ın yerli ve milli bir akademik dil inşa etmenin önemine değindiği programın öğleden sonraki oturumlarında, akademisyenler iş birliği potansiyellerini istişare etti. Çalıştayda elde edilen verilerin, Türk akademisine yön verecek bir sonuç raporuyla kamuoyuyla paylaşılacağı bildirildi.

24.12.2025

Şeb-i Arûs Münasebetiyle Mevlevî Âyini İcra Edildi

Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî’nin vefatının 752’nci yıl dönümü vesilesiyle düzenlenen Şeb-i Arûs programı; İZÜ Mütevelli Heyeti Başkanı Özkan Göksal, Rektör Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, rektör yardımcıları, dekanlar, akademisyenler ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirildi. Programın açılış konuşmalarında Özkan Göksal medeniyet inşasında Mevlâna gibi büyük zatların hikmet dünyasını anlamının önemine değinirken, Rektör Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar ise bu tür manevi öncülerin modern insanın günlük gaileler içinde kendine gelmesine rehberlik ettiğini vurguladı. Sema sembolizmine dair paylaşımlarda bulunan Prof. Dr. Hasan Kâmil Yılmaz’ın âyin-i şerifin insanın manevi yolculuğunu, derviş kıyafetlerinin ve ritüellerin ise hakikat arayışını temsil ettiğini belirttiği etkinlik; İZÜ Müzik Öğretmenliği Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mehmet Öncel’in sanat yönetmenliğinde, Derviş Küçek Mustafa Efendi’nin Bayâtî Mevlevî Âyin-i Şerifi icrasıyla sona erdi.

11.03.2026

Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Yarışması İZÜ'de Gerçekleşti

İZÜ İslami İlimler Fakültesi ve İslami İlimler Kulübü tarafından bu yıl ilk kez düzenlenen "Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okuma Yarışması", hanımlar ve erkekler olmak üzere iki ayrı kategoride gerçekleştirildi. İZÜ Rektörü Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar, Rektör Yardımcısı Prof. Dr. İsmail Küçük, fakülte dekanları, akademisyenler ve öğrencilerin katıldığı programın

açılışında konuşan İslami İlimler Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Özcan Hıdır etkinliği geleneksel hale getirmeyi hedeflediklerini belirtirken, Dekan Prof. Dr. Hasan Kamil Yılmaz ise yarışmanın Ramazan ayında yapılmasının taşıdığı manevi öneme dikkat çekti. Kur'an-ı Kerim'in rehberlik vasfına ve manasıyla irtibat kurarak hayata tatbik edilmesinin önceliğine vurgu yapan Rektör Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar'ın hitaplarının ardından tamamlanan yarışmada; hanımlar kategorisinde Meleknur Aydın birinci, Tuba Ceylan ikinci, Lina Maraşlı üçüncü olurken; erkekler kategorisinde ise Necip Fazıl Belge birinciliği, Abdullah Akkad ikinciliği, Bilal Gök ise üçüncülüğü elde etti.

09.04.2026

"4 Şehir, 4 Mekân, 4 Âkif Sempozyumu" TBMM Himayesinde İZÜ'de Gerçekleştirildi

TBMM himayesinde İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi (İZÜ), Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi,

Afyon Kocatepe Üniversitesi ve Kastamonu Üniversitesi iş birliğiyle düzenlenen "4 Şehir 4 Mekân 4 Âkif Sempozyumu" kapsamındaki "Payitahtta Esaret Günleri ve Mehmet Âkif Ersoy" oturumu İZÜ'de yapıldı. İZÜ Rektörü Prof. Dr. İsmail Küçük, ASBÜ Rektörü Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan, BAÜN Rektörü Prof. Dr. Yücel Oğurlu, rektör yardımcıları, dekanlar, akademisyenler ve öğrencilerin katıldığı programda, İstiklal Şairi Mehmet Âkif Ersoy'un Milli Mücadele günleri ve Kurtuluş Savaşı'na verdiği destek ele alındı. Sempozyumun açılışında konuşan İZÜ Rektörü Prof. Dr. İsmail Küçük, Âkif'in esaret karşısındaki duruşunun bir milletin yeniden ayağa kalkışını temsil ettiğini belirtirken; Prof. Dr. Metin Boşnak'ın moderatörlüğünü üstlendiği panel oturumunda yazar Beşir Ayvazoğlu Safahat'ın Osmanlı'nın çözümlü dönemini yansıtan edebi bir anlatım olduğunu, Prof. Dr. Turan Koç şairin estetik anlayışında vicdan ile gerçeklik arasındaki dengeyi, Prof. Dr. Mehmet Samsakçı ise Sebilürreşad dergisi üzerinden Âkif'in Milli Mücadele'deki kurumsal rolünü aktardı. Etkinlik, Mehmet Âkif'in şiirlerinden bestelenen eserlerin icra edildiği "Âkif'in Dilinden Nağmeler" başlıklı müzik dinletisiyle sona erdi.

11.05.2026

İZÜ ve GÜBRETAŞ Yerli Gübre İçin 5 Milyon Dolarlık Yatırıma İmza Attı

İZÜ ve GÜBRETAŞ'ın TÜBİTAK 1505 programı kapsamında 2021 yılından bu yana yürüttüğü Ar-Ge çalışmaları sonucunda geliştirilen “Endüstriyel Yan Ürünlerden Amino Asit İçeren Organik Gübre Üretimi” projesinin ticarileşme sözleşmesi imzalandı. Proje kapsamında geliştirilen teknolojiyi hayata geçirmek amacıyla GÜBRETAŞ tarafından yaklaşık 5 milyon dolarlık bir yatırım planlanıyor. İZÜ Rektörü Prof. Dr. İsmail Küçük, rektör yardımcıları ve GÜBRETAŞ üst yönetimi ile Ar-Ge uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilen törenle imzalanan sözleşme doğrultusunda, bitkisel yağ ve un sektörünün atıklarını ileri teknolojik işlemlerle yüksek amino asit içerikli bitkisel protein hidrolizatlarına dönüştürecek olan Türkiye'nin ilk ileri biyoteknolojik altyapılı üretim tesisi kurulacak. Tamamen yerli imkânlarla hayata geçirilecek bu 5 milyon dolarlık yatırımla, atık yönetimi yoluyla çevre kirliliğinin önlenmesi, ithal girdi bağımlılığının azaltılarak yüksek katma değerli yerli alternatiflerin sunulması ve üniversite-sanayi iş birliği modeliyle sürdürülebilir tarımda verimliliğin artırılması hedefleniyor.

13.05.2026

5. İZÜ Uluslararası Kültür Şenliği “Bir Dünya İZÜ” Sloganıyla Gerçekleşti

Bu yıl “Bir Dünya İZÜ” sloganıyla beşincisi düzenlenen “Uluslararası Kültür Şenliği”, İZÜ Stadyumunda gerçekleştirildi. İZÜ

Rektörü Prof. Dr. İsmail Küçük, rektör yardımcıları ve üniversite yönetiminin yanı sıra İlim Yayma Vakfı Genel Müdürü İdris Tankut Kösmezer ile Özbekistan, Gana, Kazakistan, Suriye ve Hindistan'dan diplomatik temsilcilerin, akademisyenlerin ve öğrencilerin katıldığı şenlikte 30 ülkeden yüzlerce öğrenci kendi yöresel renklerini, seslerini ve lezzetlerini kampüse taşıdı. Programın açılışında konuşan Rektör Prof. Dr. İsmail Küçük uluslararasılaşmanın İZÜ'nün stratejik hedeflerinden biri olduğunu ve farklı kültürlerden öğrencilerin üniversiteye büyük değer kattığını vurgularken; geleneksel kıyafetlerin, yerel yemeklerin ve tanıtım aktivitelerinin yer aldığı stantlarla renklenmiş etkinlik, bayrak geçişi, halk oyunları performansları ile İZÜ TÖMER öğrencisi Bader Beyanouni, Ailem Müzik Grubu ve rap sanatçısı Resul Aydemir'in konserleriyle sona erdi.

23.03.2026

İZÜ Rektörlüğünde Devir Teslim Töreni Gerçekleştirildi

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi (İZÜ) Rektörlük makamında düzenlenen devir teslim töreniyle, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile rektörlük görevine atanan Prof. Dr. İsmail Küçük, görevi Prof. Dr. Ahmet Cevat Acar'dan devraldı. Üniversitenin akademik ve idari yöneticilerinin katılımıyla gerçekleştirilen toplantıda konuşan Prof. Dr. Ahmet Cevat

Acar, dört yıllık görev süresi boyunca ekonomik sürdürülebilirlik, mevzuata uyum, YKS taban puanlarının yükselmesi ve uluslararası akademik sıralamalarda kaydedilen ilerlemelere dikkat çekerek görevi gönül rahatlığıyla devrettiğini belirtti. İZÜ bünyesinde sekiz yıldır farklı kademelerde görev yapan yeni Rektör Prof. Dr. İsmail Küçük ise vakıf hukukunu gözeterek, samimiyet, disiplin ve takım ruhu içerisinde üniversitenin başarı çitasını daha ileriye taşımak için gayret edeceklerini vurguladı.

22.01.2026

Bilimsel Yayınlarımızda Yüzde 24 Artış

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi'nin bilimsel yayın performansı istikrarlı biçimde artmaya devam ediyor. Web of Science

(WoS) verilerine göre, üniversitemizin 2025 yılına ait bilimsel yayın sayısı, bir önceki yıla kıyasla yüzde 24 oranında artış gösterdi. Bu artış, İZÜ'nün araştırma ve yayın odaklı akademik yaklaşımının güçlendiğini ortaya koyarken nitelikli bilimsel üretimi teşvik eden kurumsal politikaların da karşılık bulduğunu gösteriyor. İZÜ, ulusal ve uluslararası düzeyde görünürlüğü artıran akademik çalışmalarla bilimsel üretkenliğini daha ileri taşımayı hedefliyor.

İLİM YAYMA
VAKFI

Tüm Faaliyetlerimiz İçin Bizi Sosyal Medya Hesaplarımızdan

Takip Edin

VAKFIMIZA YAPACAĞINIZ BAĞIŞLAR İÇİN HESAPLARIMIZ

ALBARAKA

Fatih / İstanbul – Şubesi

HESAP TÜRÜ: TL

HESAP NO: 376240-17

IBAN NO: TR40 0020 3000 0037 6240 0000 17

KUVEYTTÜRK

Kızıtaşı / İstanbul – Şubesi

HESAP TÜRÜ: TL

HESAP NO: 8739485

IBAN NO: TR37 0020 5000 0087 3948 5000 03

ÜLKEMİZ İÇİN ÇALIŞMAYA VE ÜRETMEYE DEVAM EDİYORUZ

DÜNYA ÇAPINDA 45 ÜRETİM TESİSİMİZ, 67 ŞİRKETİMİZ VE
49 MARKAMIZLA HER GÜN MİLYARLARCA İNSANIN HAYATINA DOKUNUYORUZ.

**KİMİNİN GÖZÜNDE BÜYÜKLÜK DEĞER,
KİMİNİN GÖZÜNDE**

**HAYATA
KATTIĞI
DEĞER**

HAYAT HOLDİNG

Size Değer